

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**DEJAVNIKI USPEŠNEGA VKLJUČEVANJA PROSTOVOLJCEV
V PROMETNO PREVENTIVO**

Ljubljana, september 2016

TJAŠA TEKAVČIČ

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Tjaša Tekavčič, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Dejavniki uspešnega vključevanja prostovoljcev v prometno preventivo, pripravljene v sodelovanju s svetovalko prof. dr. Nado Zupan

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne 12. 9. 2016

Podpis študentke:

KAZALO

UVOD	1
1 OPREDELITEV PROSTOVOLJSTVA	3
1.1 Zgodovina prostovoljstva	3
1.2 Definiranje prostovoljstva in prostovoljcev	4
1.3 Dejavniki uspešnega prostovoljstva	6
1.3.1 Motivacija	7
1.3.2 Pridobivanje prostovoljcev	11
1.3.3 Usposabljanje prostovoljcev	11
1.3.4 Ohranjanje prostovoljcev	13
1.3.5 Vrednotenje in koristi prostovoljnega dela	14
1.4 Etični kodeks organiziranega prostovoljstva.....	15
1.5 Odgovornosti pri izvajanju prostovoljnih dejavnosti	16
1.6 Zunanje okolje prostovoljstva	17
1.6.1 Družbeno-ekonomski vidik	17
1.6.2 Družbeno-politični vidik.....	19
1.6.3 Družbeno-socialni vidik.....	19
1.7 Izzivi v prostovoljstvu	21
2 ANALIZA STANJA NA PODROČJU PROSTOVOLJSTVA V SLOVENIJI	22
2.1 Zakonodajni vidik	23
2.1.1 Zakon o prostovoljstvu	23
2.1.2 Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o prostovoljstvu.....	24
2.1.3 Strategija razvoja nevladnega sektorja in prostovoljstva.....	25
2.2 Neprireditne-prostovoljske, civilno-družbene organizacije	28
2.2.1 Slovenska filantropija	32
2.2.2 Slovenska mreža prostovoljskih organizacij	33
2.2.3 Vrste in področja prostovoljnega dela	33
2.2.4 Članstvo in obseg prostovoljstva	34
2.2.5 Družbena odgovornost.....	38
2.3 Prostovoljstvo v Evropski uniji	39
2.3.1 Zakonodajni vidik prostovoljstva	39
2.3.2 Infrastruktura prostovoljstva.....	39
2.3.3 Evropsko leto prostovoljstva	40
2.3.4 Zavedanje o priložnostih razvoja in ozaveščanja pomena prostovoljstva	41
3 IZVAJANJE PROMETNE PREVENTIVE ZA NAJMLAJŠE	
UDELEŽENCE V PROMETU	42
3.1 Preventivne aktivnosti ob začetku šolskega leta	45
3.2 Zakonodajni vidik	46
3.3 Deležniki izvajanja preventivnih aktivnosti ob začetku šolskega leta	47
3.3.1 Javna agencija Republike Slovenije za varnost prometa	47
3.3.2 Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu	48

3.3.3	Policija in mestno redarstvo	48
3.3.4	Osnovne šole	49
3.3.5	Prostovoljci.....	49
4	RAZISKAVA O DEJAVNIKIH USPEŠNOSTI VKLJUČEVANJA PROSTOVOLJCEV V PROMETNO PREVENTIVO.....	49
4.1	Metodologija raziskave	50
4.1.1	Namen in cilji empiričnega dela.....	50
4.1.2	Opis raziskovalne metode.....	51
4.2	Analiza rezultatov	54
4.2.1	Mnenja vodij o prostovoljstvu in prostovoljcih v prometni preventivi.....	54
4.2.2	Odnos prostovoljcev do prometno-preventivnega dela.....	58
4.3	Ugotovitve in vrednotenje rezultatov.....	72
4.4	Omejitve raziskave.....	75
4.5	Priporočila organizacijam, ki delujejo v prometni preventivi.....	76
	SKLEP.....	78
	LITERATURA IN VIRI.....	80

KAZALO TABEL

Tabela 1:	Sodobne motivacijske teorije	8
Tabela 2:	Učinki prostovoljnega dela pri prostovoljcih po izvajanju mladinskih delavnic	15
Tabela 3:	Del osnutka Strategije razvoja nevladnih organizacij in prostovoljstva	26
Tabela 4:	Delitev nepridobitnih organizacij.....	29
Tabela 5:	Primerjava letnih poročil o prostovoljstvu v Sloveniji med leti 2011–2014.....	34
Tabela 6:	Trendi v številu prostovoljcev v EU med leti 2000–2009	40
Tabela 7:	Trendi v številu prostovoljskih organizacij v EU med leti 2000–2009.....	40
Tabela 8:	Evropsko leto prostovoljstva v številkah	41
Tabela 9:	Preventivne akcije za varno udeležbo otrok v cestnem prometu	44
Tabela 10:	Metodologija raziskave	52

KAZALO SLIK

Slika 1:	Model motivov za prostovoljno delo	10
Slika 2:	Nepridobitne organizacije v službi splošnega družbenega interesa.....	30
Slika 3:	Zasebne prostovoljske nepridobitne organizacije	32
Slika 4:	Število prostovoljnih ur po vrsti prostovoljnega dela v letih 2011–2014.....	37
Slika 5:	Ocenjena vrednost prispevka prostovoljnega dela k družbeni blaginji v EUR	38
Slika 6:	Zaznave mlajših otrok kot udeležencev v cestnem prometu	43
Slika 7:	Starost anketirancev	59
Slika 8:	Spol anketirancev.....	59
Slika 9:	Odločitve za prostovoljno delo	60
Slika 10:	Razlog vključitve v prostovoljno delo v prometni preventivi	61

Slika 11: Izobraževanja prostovoljcev	62
Slika 12: Vrednote prostovoljcev v prometni preventivi.....	63
Slika 13: Dejavniki uspešnega izvajanja prostovoljnega dela v prometni preventivi	64
Slika 14: Dejavniki uspešnega izvajanja prostovoljnega dela na petstopenjski lestvici	66
Slika 15: Zadovoljstvo izvajanja prostovoljnega dela v prometni preventivi	67
Slika 16: Zadovoljstvo izvajanja prostovoljnega dela na petstopenjski lestvici	68
Slika 17: Primerne nagrade za opravljeno prostovoljno delo.....	69
Slika 18: Ovire s katerimi se srečujejo prostovoljci	70
Slika 19: Ovire s katerimi se srečujejo prostovoljci na petstopenjski lestvici.....	71
Slika 20: Leta vključenosti v prostovoljno delo	72

UVOD

Ko govorimo o nepridobitnem sektorju, se običajno sklicujemo na organizacije, fundacije in združenja. Nepridobitni sektor pa vendar vključuje tudi dejavnosti posameznikov in vrednote ter motive, na primer skrb za ljudi ali okolje, zavezanost, sočutje za druge, spoštovanje do drugačnih, pripadnost skupnosti itn., ki se nanašajo na povezane izraze, kot jih opredeljuje Anheier (2005, str. 8–9):

- dobrotelost – človeška dobrota in skrb, prisotna v vseh kulturah in religijah; v številnih državah dobrotelost predstavlja reševanje revščine, pomoč bolnim, invalidom in starejšim ter podporo izobraževanju, veri in kulturni dediščini,
- filantropija – človekoljubje; s koreninami v kulturi in religijah; sodoben pomen se navezuje na zasebna prizadevanja posameznikov za reševanje skupnih družbenih problemov,
- prostovoljstvo – darovanje časa za skupnost, namenjenega javni koristi, ki predstavlja pomoč ljudem v stiski, delitev hrane, obiskovanje bolnih, čiščenje lokalnega parka ipd.,
- donacije – darovanje lastnega denarja organizacijam, kot na primer Rdečemu križu, zdravstvenim raziskovalnim inštitucijam ipd.,
- civilna družba – pojem, ki se uveljavlja v zadnjem obdobju, katerega pomen ni povsem poenoten; večina se verjetno strinja, da termin predstavlja skupek inštitucij, organizacij in posameznikov, lociranih med družino, državo in trgom, v kateri sodelujejo prostovoljno in z namenom doseganja skupnih interesov,
- socialni kapital – pojem, ki se uveljavlja v zadnjem obdobju; predstavlja seštevek dejanske in potencialne družbene povezanosti, ki se generira preko mreženja posameznikov in članov organizacij.

Nepridobitni sektor, civilna družba in socialni kapital se prekrivajo. Nepridobitni sektor s številnimi skupinami, društvi in organizacijami lahko obravnavamo kot infrastrukturo civilne družbe, temelje katere prispeva socialni kapital. Skupaj tvorijo ključni vidik družbene ureditve: vlada in gospodarstvo potrebujeta močno civilno družbo, ki bo omogočala njuno delovanje (Anheier, 2005, str. 61).

Poročilo javnomnenjske raziskave Odnos Slovencev do prostovoljstva (Slovenska filantropija, 2010, str. 12) navaja, da je bila več kot polovica anketirancev pripravljena prostovoljno delati na socialnem področju (43,3 %) ali v kriznih situacijah (11,3 %). Primerjalni podatki, dostopni za zadnja leta, so vsako leto višji, vežemo jih lahko na večletna družbeno-socialna gibanja, in temu posledično močnejše zaznavanje sprememb življenjskega standarda in negotovosti socialne varnosti.

V delu predstavljam primere aktivnosti v okviru šolske prometne preventive. V projektnih akcijah sodelujejo prostovoljci, ki osnovnošolcem pomagajo pri varni udeležbi v prometu.

S predpisano opremo voznike v posameznih akcijah opozarjajo na previdno vožnjo v okolici šol in s tem zagotavljajo višjo varnost otrok v cestnem prometu. Pravila varstva otrok kot udeležencev v cestnem prometu določa 87. člen Zakona o pravilih cestnega prometa (Ur. l. RS, št. 109/2010-UPB2). Pri uspešni organizaciji in izvajanju preventivnih akcij za osnovnošolce v cestnem prometu sodelujejo Javna agencija Republike Slovenije za varnost v prometu, Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu (v nadaljevanju SPVCP), policija, redarji, ravnatelji in učitelji osnovnih šol in prostovoljci, v velikem številu člani Zveze združenj šoferjev in avtomehnikov Slovenije (v nadaljevanju ZZŠAMS).

Namen magistrskega dela je predstaviti pomen prostovoljstva za uspešno delovanje nevladnih organizacij in vključenih prostovoljcev v prometni preventivi, kot je na primer ZZŠAMS, ki je zavezana k zagotavljanju prometne varnosti za vse udeležence v cestnem prometu in na osnovi kvalitativnega raziskovanja oblikovati predloge za njeno nadaljnje delovanje. Cilji magistrskega dela so prikazati pristojnosti in delo deležnikov, ki sodelujejo v prometni preventivi, ugotoviti kateri dejavniki postavljajo izzive prostovoljstva v Sloveniji, prepoznati različne vidike zunanjega okolja prostovoljstva, prikazati priložnosti in izzive organiziranega izvajanja prostovoljskih aktivnosti za varen vstop otrok v svet prometa, na primeru povezati sestavne člene uspešnega izvajanja aktivnosti prostovoljnega dela, prepoznati ali vladne in nevladne organizacije namenijo dovolj pozornosti motivaciji in izobraževanju prostovoljcev, in ali gospodarska kriza vpliva tudi na delovanje prostovoljskih organizacij, ter prikazati, da je prostovoljno delo pomemben in cenjen del civilne družbe, da pa dejavniki uspešnosti niso odvisni le od notranje motivacije posameznika, ki je sicer izredno pomembna, in ne nazadnje finančne podpore.

Za potrebe raziskave sem oblikovala temeljno tezo, ki pravi, da je prostovoljno delo pogojeno z več dejavniki, kot so motivacija, organizacijske sposobnosti izvajanja ustrezno načrtovanega programa, strokovna usposobljenost in podpora prostovoljcem ter pripravljenost vladnih in nevladnih organizacij ter civilne družbe k sodelovanju, pozitivni izmenjavi izkušenj in implementaciji potrebnih zakonskih sprememb. V raziskavi sem želela pridobiti odgovore na vprašanja, ki so: katere so najpomembnejše vrednote, za katere si prizadevajo prostovoljci v prometni preventivi, katera znanja in sposobnosti mora imeti dober vodja prostovoljcev v prometni preventivi, kateri dejavniki omogočajo uspešno izvajanje prostovoljnega dela v prometni preventivi in s katerimi ovirami se srečujejo organizacije in prostovoljci v prometni preventivi.

Vsebina magistrskega dela je razdeljena na štiri poglavja, ki so dodatno razdelana v podpoglavjih. Prvo poglavje je vezano na definiranje prostovoljstva, pregled dejavnikov uspešnega vključevanja in ohranjanja prostovoljcev v nepridobitni sektor, formalno in neformalno dogovorjene odgovornosti vključenih v procese prostovoljnega dela in izzive v prostovoljstvu. Drugo poglavje vključuje analizo stanja na področju prostovoljstva v Sloveniji s predstavitvijo osnutka strategije razvoja nevladnega sektorja in prostovoljstva,

ki se pripravlja v sodelovanju resornih ministrstev in predstavnikov nevladnih organizacij in pregled prostovoljstva v Evropski uniji. Za poglavji bosta uporabljeni opisna in primerjalna metoda, ki omogočata povezovalno sklepanje. Krajše tretje poglavje predstavi deležnike prometne preventive, namenjene najmlajšim udeležencem v cestnem prometu in izvajanje preventivnih akcij, v katerih redno sodelujejo tudi prostovoljci.

Zadnje poglavje je študija primera dejavnikov uspešnosti prostovoljnega dela v prometni preventivi in priporočila za nadaljnje delo. Magistrsko delo vključuje teoretično-analitični pregled strokovne literature in člankov ter publikacij avtorjev in organizacij, na katere sem lahko vezala pridobljene izkušnje in praktična spoznanja iz aktivnega sodelovanja s prostovoljci v prometni preventivi. Za opis obstoječega stanja so bile uporabljene metode opazovanja, kompilacije in deskripcije. Za izdelavo empirične raziskave sem uporabila kvalitativno analizo znanstveno raziskovalnega dela, ki je bila opravljena s pomočjo delno strukturiranih globinskih intervjujev in spletnega vprašalnika. K sodelovanju v raziskavi sem povabila predstavnike organizacij, ki izvajajo dejavnosti na področju prometne preventive, prostovoljce, ki prostovoljno delajo na področju prometne preventive in sodelujejo z vrtci, osnovnimi šolami in srednjimi šolami, iz vrst ZZŠAMS, zavoda Vozim in združenja DrogArt. V intervjujih in spletnem vprašalniku so bili obravnavani vsi identificirani ključni elementi prostovoljstva in dejavnikov uspešnega izvajanja prostovoljnega dela v prometni preventivi. S pomočjo izvedene empirične raziskave sem preverila in dopolnila teoretična spoznanja in v zaključku ovrednotila raziskovalna vprašanja. Omejitve predstavljajo vsebinska primerjava literature in raziskav, ki so v Sloveniji starejšega datuma, v tuji literaturi pa Slovenija pogosto v raziskavah ni vključena in metodološke omejitve, kjer lahko prihaja do pristranskega ocenjevanja ali zavrnitve odgovorov prostovoljcev na vprašalnik.

1 OPREDELITEV PROSTOVOLJSTVA

Nepridobitni sektor je pomemben in specifičen del naše družbe. Organizacije, ki so del nepridobitnega sektorja ponujajo storitve in proizvode, katere pridobitni sektor ne želi ali ne zmore ponuditi. Menedžerji, ki vodijo nepridobitne, prostovoljske organizacije, so vodje in mentorji »delavcem« v organizaciji, kjer morajo vsi, tako kot v vsaki drugi pridobitni organizaciji, uspešno in po najboljših močeh opraviti delo. To poglavje vključuje kratko predstavitev zgodovine in definiranja prostovoljstva, pregled dejavnikov vključevanja prostovoljcev v nepridobitni sektor, dogovorjene odgovornosti vključenih v procese prostovoljnega dela in izzive, s katerimi se srečujejo na poti proti želenim ciljem.

1.1 Zgodovina prostovoljstva

Zgodovina Slovencev, izdana leta 1979 (v Kolarič, Črnak-Meglič & Vojnovič, 2002, str. 88–98) navaja prve oblike množičnega gibanja na Slovenskem konec 18. stoletja z

nastankom združništva, sprva kmečkega, ki je nastal kot posledica industrializacije, in posledično, zaradi potreb delovne sile, slabšanja socialnega položaja kmetov z drobljenjem posesti in uvajanjem dodatnih davkov. V 19. stoletju se je na Slovenskem razvilo delavsko združništvo, kolektivne oblike samopomoči delavcev, s katerimi so blažili slabe socialne in brezpravne delavske razmere v katerih so živeli. Katoliška društva in taborska gibanja v 70. letih 19. stoletja so zaradi izkoriščevanja kapitalistov v svoje vrste privabljala množice, predvsem kmetov, dve desetletji kasneje pa se je oblikovalo delavsko sindikalno gibanje kolektivne pomoči, ki se je z ustanavljanjem strokovnih društev širilo na različna področja družbenih dejavnosti.

Mladinske delovne brigade so bile dejavne v obdobju po drugi svetovni vojni na območju nekdanje Socialistične federativne republike Jugoslavije. To so bile organizirane delovne skupine, ki so na prostovoljni ravni izvajale dela javnega pomena in so bile pomembne tako iz vzgojnega in izobraževalnega kot tudi kulturnega vidika. Pri gradnji cestne, železniške in druge infrastrukture so v vseh akcijah sodelovali Slovenci. V 70. letih so ponovno oživele, na republiški ravni so bile organizirane na manj razvitih območjih Slovenije, z namenom odpravljanja razlik v razvitosti posameznih geografskih območij.

V začetku 90. let sta bili v Sloveniji ustanovljeni prvi prostovoljski društvi, in sicer Slovenska filantropija, Združenje za promocijo in razvoj prostovoljstva (v nadaljevanju Slovenska filantropija) in Društvo za razvijanje preventivnega in prostovoljnega dela, katerih osnovno poslanstvo je razvoj in promocija prostovoljstva v Sloveniji (Rupert, Anclin, Čulk, Findeisen, Jamšek & Vilič Klenovšek, 2013, str. 46–47). Društvi sta aktivnosti združili v letu 2003 v skupen program »Aktivnosti za širjenje prostovoljstva v Sloveniji«. Rezultata skupnega dela sta portal o prostovoljstvu v Sloveniji ter ustanovitev Slovenske mreže prostovoljskih organizacij. V istem obdobju so bile v Sloveniji ustanovljene tudi mednarodne prostovoljske organizacije, in sicer Amnesty International Slovenija, Unicef Slovenija in Rdeči križ Slovenija.

1.2 Definiranje prostovoljstva in prostovoljcev

Prostovoljno delo širi in spreminja nazore ter delovanja sodobne globalne družbe. Pomembnejšo vrednost in vidnejšo vlogo prostovoljne aktivnosti pridobivajo v obdobju od zadnje svetovne gospodarske krize do aktualne begunske oziroma migracijske krize, ko se zaradi družbenih sprememb ter neenakosti in nepravilnosti v družbi razvijajo in širijo spontano. Družbeno pojmovanje prostovoljnega dela se spreminja, zaradi zaostrovanja socialnih razmer sodelujemo v pozivih do enakih možnosti, pogosteje opazimo pomoči potrebne ljudi v stiski, močnejše zaznamo vrednote solidarnosti, pri tem pa se nam oblikujejo nova razmišljanja, ki nas nezavedno usmerjajo v prostovoljno delovanje. Prostovoljstvo ob zagovarjanju interesov pomoči potrebnih, ogroženih in izključenih posameznikov in skupin izravnava družbene nepravilnosti in izboljšuje kakovost družbenega življenja (Jamšek, Novak, Bahovec, Kobal Tomc & Gerl, 2015). Prostovoljci

ostajajo delovno aktivni tudi ob iskanju ali izgubi služb in ob upokojitvi. Preko prostovoljstva dobijo mesto in vlogo v družbi, kar prinaša pozitiven vpliv na fizično in psihično počutje posameznika, ki je pogoj za ohranjanje aktivnosti. Socialni kapital je definiran kot splet osebnih in poslovnih omrežij posameznikov in organizacij ter družbenih norm, ki z medsebojnimi interakcijami ustvarjajo dodano vrednost ali pa le nove socialne vire za posameznike in skupine.

Socialni kapital je mogoče razumeti kot neotipljiv (angl. *intangible*) kapital, ki rešuje probleme zaupanja, sodelovanja in koordinacije v konkretnih družbenih okoljih (Adam, Makarovič, Rončević & Tomšič, 2001, str. 38). Iz dejstva, da današnje družbe označuje dokaj visoka stopnja institucionalnega nezaupanja, konkurenčnosti in razpršenega individualnega delovanja, lahko sklepamo na spornost sodelovanja in koordinacije. In vendar je izvedba nekaterih projektov možna le na osnovi zaupanja in sodelovanja. Socialnega kapitala se ne da meriti neposredno, merimo lahko le tipe stališč, vedenja ali organizacije, ki se uporabljajo kot nadomestne spremenljivke.

Prostovoljstvo v najširšem pomenu ločimo na neformalno (spontano) in formalno (organizirano) prostovoljstvo. V preteklosti se je pojem neformalne pomoči pogosto napačno enačil s prostovoljno pomočjo (Dragoš & Mesec, 1993, str. 5). Neformalna pomoč vključuje oblike pomoči med posamezniki, skupinami ali skupnostmi, kot so pomoč med družinskimi člani, sorodniki, vrstniki ali sosedi. O neformalnem prostovoljstvu govorimo takrat, kadar se prostovoljec in oseba, ki potrebuje pomoč, medsebojno dogovorita za enkratno ali dolgotrajnejšo pomoč. V formalnem prostovoljstvu pa večino dogovorov med prostovoljcem in osebo, ki potrebuje pomoč, vzpostavlja organizacija. Odnos med prostovoljcem, uporabnikom in organizacijo tako postane formaliziran. Formalno prostovoljstvo je definirano kot neplačano in neobvezno delo za druge ljudi v okviru organizacijskega konteksta (Hustinx & Lammertyn, 2003, str. 167). Izvajanje izbranega prostovoljnega dela ima svoje zahteve zaradi odgovornosti organizacije, ki mora poskrbeti za uresničevanja pričakovanj in zadovoljstva vseh treh ter urejenih odnosov med njimi. Zato ga je potrebno organizirati in nadzirati, prostovoljce pa je za izvajanje prostovoljnega dela potrebno izobraževati in jih pri tem podpirati (Blazinšek, Oblak, Gornik, Jamšek, Kronegger, Novak & Pinosa, 2007, str. 14).

Formalno prostovoljstvo je medsebojno sodelovanje prostovoljske organizacije, prostovoljcev in uporabnikov prostovoljnega dela, vsi pa imajo v povezovalnem odnosu določene odgovornosti, pravice in tudi dolžnosti, katere izhajajo iz zakonsko določenih okvirov in medsebojnih dogovorov. Prostovoljstvo je izraženo kot nasprotje neprostovoljnega ali prisilnega. Vendar pri tem ne moremo trditi, da prostovoljci v socialni, vzgoji, kulturi ali na katerem drugem področju svoje delo opravljajo po svobodni odločitvi, ker imajo voljo, čas in energijo, vsi drugi, poklicni socialni delavci, pedagogi ali kulturniki, pa neprostovoljno ali prisilno (Ramovš, 2001, str. 313–314). Izraziti je potrebno, da prostovoljci svoje delo opravljajo ljubiteljsko, prostovoljno, nepoklicno in neplačano, vsi

drugi pa poklicno in plačano. Ramovš prostovoljstvo poimenuje postmoderna oblika solidarnosti, za katero je prostovoljec pripravljen nameniti del svojega prostega časa. V veliki meri poleg solidarnosti vključuje samopomoč, ki se v prostovoljstvu odraža kot neločljiva povezanost med osebno koristjo in pomočjo drugim, torej med samopomočjo in solidarnostjo. Potreba prostovoljca po solidarnosti in potreba osebe v stiski po solidarnostni pomoči sta komplementarni in enakovredni.

Flaker (2001, str. 305) meni, da današnjega prostovoljstva ne moremo enačiti z dobrodelnostjo 19. stoletja, ki je bilo v funkciji opravičevanja obstoja družbenega reda, torej v izkazovanju družbene moči in funkciji nadzorovanja družbe. Kot ugotavlja, je prostovoljno delo, kot ga poznamo danes, pogosto delo v senci, prisotno v vsej kulturi in strukturi kapitalizma. Grobelšek (2005, str. 41) se strinja in pravi, da prostovoljci niso neplačana delovna sila, temveč so sodelavci plačanim delavcem.

Prostovoljci so v strukturi družbene moči med strokovnjaki in uporabniki (Flaker, 2001, str. 310). Če ima strokovno delo višjo družbeno moč kot ga ima prostovoljno, pa ima slednje moč večje fleksibilnosti. Prostovoljec lahko prostovoljno delo opravlja začasno, v krajšem času se posveti enemu posamezniku ali eni skupini in zelo dobro spozna in razume uporabnikovo situacijo, za razliko od strokovnega osebja, ki nepretrgano dela z vedno novimi in podobnimi primeri.

1.3 Dejavniki uspešnega prostovoljstva

Prostovoljske organizacije se srečujejo s številni izzivi pri pridobivanju prostovoljcev, ohranjanju njihove motivacije, mentorstvu prostovoljcev ter v oblikovanju primerne zahvale za nesebično in odgovorno delo, ki ga prostovoljci opravljajo. Povezovalni člen med prostovoljsko organizacijo in prostovoljci so izkušeni strokovnjaki – mentorji, ki prostovoljce pripravijo na delo, ali v obliki razgovora, lahko pa tudi časovno daljšega izobraževanja, ter redno spremljajo delo prostovoljcev in jim pri delu svetujejo (Rupert et al., 2013, str. 74). Prostovoljske organizacije lahko oblikujejo supervizijske skupine, skupine mentorjev, ki prostovoljcem nudijo ustrezno podporo pri izzivih ali težavah, s katerimi se srečajo pri svojem delu, pri tem tudi skrbijo za razvoj pri delu, prenos pridobljenih spretnosti, veščin in znanja ter osebno rast posameznikov (Grobelšek, 2005, str. 39).

Najpomembnejša vloga menedžerja v nepridobitni organizaciji je opredelitev poslanstva organizacije, s katero se bo dvignila življenjska raven posameznika oziroma povečala kakovost družbenega življenja na vseh področjih delovanja organizacije (Mesec, 2008, str. 31–32). Pomembno je, da poslanstvo nepridobitne organizacije ni opredeljeno preširoko, temveč je opredeljeno z natančno določitvijo konkretnih nalog. Uporabnik prostovoljnega dela mora iz poslanstva organizacije prepoznati: kdo so njeni potencialni in stalni uporabniki, vizijo organizacije, glavne dejavnosti organizacije, njena stališča in prepričanja

skozi zgodovino, tehnično opremo, ki je potrebna za izvajanje dejavnosti, zaposlene in vodstvo ter sedež organizacije. Skupni imenovalec poslanstva vseh nepridobitnih organizacij je, da z vsebino in prepričanji vplivajo tako na zaposlene, kot tudi uporabnike in širšo javnost.

Predstavniki prostovoljskih organizacij so v eni od raziskav (Gril, 2006a, str. 49) na vprašanje kateri dejavniki so tisti, ki določajo uspešno izvajanje prostovoljnega dela, odgovorili: motivirani prostovoljci kot najpomembnejši dejavnik, kateremu so sledili strokovno pripravljen program, finančna sredstva, usposobljeni vodstveni delavci, strinjanje vodstva organizacije, sodelovanje strokovnjakov in tehnična opremljenost, kot najmanj pomemben dejavnik.

Kombinacija dobro zastavljenih ciljev, močne organizacije, dobrih usmeritev akcije in motivacije ima brez ustreznega sistema kontrole malo verjetnosti za uspeh (Sajfert, Cvijanović & Lazić, 2009, str. 97). V procesu planiranja se definirajo cilji in načini uresničevanja ciljev. Proces kontrole meri napredek v doseganju ciljev, hkrati pa se sprotno, ob odkrivanju odstopanj, oblikujejo ustrežnejši ukrepi. V načrtovanje in kontrolo so vključeni različni posamezniki skupine, pri čemer učinkovito izvajanje tako načrtovanja kot kontrole zahteva dobro koordiniranje.

1.3.1 Motivacija

Različni avtorji opredeljujejo pomen motivacije različno. Veliko število motivacijskih teorij tudi pojma motivacija in motiv opredeljuje različno. Motiv je razlog ali hotenje, da posameznik deluje (Uhan, 2000, str. 11). Uspešnost delovanja je odvisna od posameznikovega znanja in vedenja uresničitve cilja, v okolju kjer deluje. Motivacija je usmerjanje aktivnosti k želenim ciljem s pomočjo njegovih motivov oziroma zbujanje hotenj, motivov na podlagi posameznikovih potreb. Nadalje Uhan pravi, da je motivacija pripravljenost, vložiti delo za doseg cilja, v primeru, da so ob naporu zadovoljene potrebe posameznikov.

Motiviranost vključenih v procese prostovoljnega dela, usposobljenost mentorjev in prostovoljcev, ki že delajo v organizaciji, odnos do organizacije in prostovoljnega dela ali medsebojne odnose med mentorji, zaposlenimi v organizaciji in prostovoljci uvrščamo med notranje dejavnike. Dejavnika, vezana na okolje, pa sta na primer socialna in plačna politika (Blazinšek et al., 2007, str. 54). Lipičnik (1996, str. 170) pravi, da raziskovalci motivacije pogosto poudarjajo pričakovanje kot rezultat motivacije. Če se pričakovanja uresničijo, smo zadovoljni. Pomembnejši kot je motiv, tem bolj smo zadovoljni.

Motivacijo določajo dedna zasnova, osebni instinkti in potrebe ter razmišljanja in spoznavanje. Jaušovec (2010, str. 66) sodobne motivacijske teorije, predstavljene v Tabeli 1, postavlja v štiri skupine, večina se medsebojno dopolnjuje in hkrati ne izključuje.

Tabela 1: Sodobne motivacijske teorije

Skupina	Motivacijske teorije
Teorije pričakovanja	<ul style="list-style-type: none"> • Teorija samoučinkovitosti Alberta Bandure temeljni na zaznavi lastne učinkovitosti in dejavnosti. Samoučinkovitost je posameznikovo prepričanje v sposobnost, da oblikuje in izvede posamezne dejavnosti, ki bodo rešile problem, ter določa, kako dolgo in na kakšen način bomo pri dejavnosti vztrajali. Pričakovanje uspeha določa izbiro ciljev, aktivnosti, čas vztrajanja in truda, ki smo ga pripravljeni vložiti za dosego cilja. • Teorija lokusa kontrole pravi, da naj bi bila verjetnost uspeha odvisna od posameznikovega prepričanja, da nadzoruje rezultat določenega dejanja. Nadzor je vezan na osnovne človekove potrebe, kot so avtonomnost, kompetentnost in pripadnost.
Teorije usmerjene na vzroke udeležbe v določeni dejavnosti	<ul style="list-style-type: none"> • Teorija intrinzične motivacije loči notranjo in zunanjo motivacijo. Notranje motivirani posamezniki aktivnosti izvajajo z veseljem in zanimanjem, medtem ko zunanjo motiviranost določajo nagajevanja izvajanja aktivnosti, kar na drugi strani notranjo motivacijo lahko celo zmanjšuje. • Teorija interesa loči med individualnim oziroma usmerjenim in situacijskim oziroma spontanim interesom. Na oblikovanje interesov vplivajo čustva in vrednotenje dejavnosti. • Teorije usmerjenosti k ciljem opredeljuje vrste ciljev, po eni delitvi ego cilje, ki so gotovi in cilje usmerjene v naloge, ki pomenijo izziv, medtem ko druga delitev opredeljuje cilje, ki so usmerjeni k rezultatu in cilje, ki se rezultata izogibajo.
Teorije, ki pričakovanja povezujejo z vrednostnimi konstrukti	<ul style="list-style-type: none"> • Teorija atribucije Bernharda Weinerja kot jedro postavlja vprašanje uspeha in razlog uspeha razlaga iz vidika lokusa, stabilnosti in kontrole. Atribucija na zunanji in notranji lokus je vezana s samospoštovanjem, stabilnost s prihodnostjo in kontrolo. Optimistična oziroma pristranska atribucija je najboljši način ohranjanja motivacije za dejavnosti, ki jih opravljamo. Uspehe pripisujemo lastnim sposobnostim, neuspehe pa zunanjemu okolju. • Teorija pričakovanja in vrednosti se navezuje na produkt treh komponent: najprej prepričanja, ki si ga ustvarimo ob neki situaciji, vključujoč lastno kompetentnost, učinkovitost, samopodobo in občutek kontrole, nato ovrednotenja prepričanja, kot ocene kaj lahko pridobimo in na osnovi prvih dveh ustvarjenega pričakovanja oziroma verjetnosti uspeha.

se nadaljuje

nadaljevanje

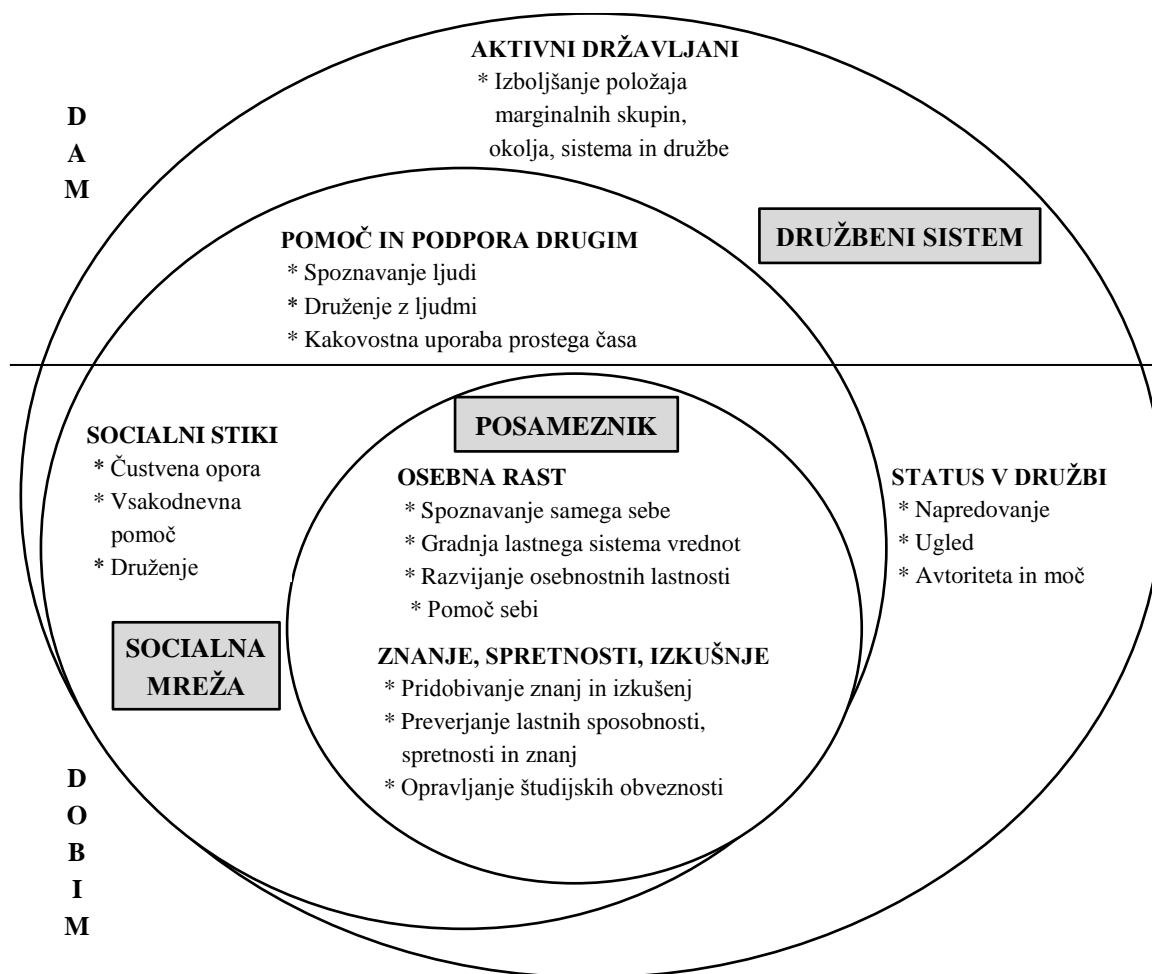
	<ul style="list-style-type: none">• Teorija lastne vrednosti, ki v ospredje postavlja težnjo posameznika po ohranjanju pozitivne samopodobe.
Teorije, ki motivacijo povezujejo s kognicijo	<ul style="list-style-type: none">• Socialnokognitivna teorija samoregulacije in motivacije ugotavlja, da si samoregulativni posamezniki zastavljajo različne cilje in uporabljajo različne strategije, pri čemer naloge vrednotijo sproti in reagirajo na rezultate. Tudi neuspeh ustrezno vrednotijo in njegove vzroke poskušajo korigirati.• Teorije, ki motivacijo povezujejo s kognicijo se ukvarjajo z vprašanjem kako motivacija in kognicija sovpadata v samoregulacijskem procesu. Pomembni dejavniki so poznavanje samega sebe, lastno znanje in osebna motivacijska stanja, ki so: samoučinkovitost, notranja motivacija in atribucijska prepričanja• Teorije, ki motivacijo povezujejo z voljo izpostavljajo, da sta za doseganje cilja pomembni moč volje in vztrajnost, kjer ima pomembno vlogo kontrola čustev, ki preprečuje pojavljanje strahu pred neuspehom.

Vir: N. Jaušovec, Motivacija in kako motivirati, 2010, str. 53–60.

Razlogi za rast in upadanje motivacije med izvajanjem prostovoljnega dela so vezani na posameznika, prostovoljsko organizacijo in vrsto prostovoljnega dela. Rezultati raziskave, ki jo je opravila Gril (2006b, str. 57–58), so pokazali, da kot najpogostejši razlog rasti motivacije prostovoljci uvrščajo doživljanje dela kot pomembnega, za drugo skupino zadovoljstvo z odnosi v organizaciji, medtem ko je spoznavanje dela najpogostejši razlog tretje skupine. Pri vprašanju razlogov upadanja motivacije je bil za prvo skupino najpogosteje izpostavljen razlog pomanjkanje časa, za drugo skupino nezadovoljstvo z odnosi v organizaciji, kot razlog tretje skupine pa so bile izpostavljene težave prostovoljcev, ki so jih imeli pri delu z uporabniki prostovoljnega dela.

Preko izvajanja uvodnih usposabljanj prostovoljcev so na Slovenski filantropiji spoznanja o motivaciji sistematizirali v šest večjih skupin (Blazinšek et al., 2007, str. 67–69). Motivacija prostovoljcev se spreminja z delom, s pridobljenimi izkušnjami in z osebno rastjo, pri čemer je naloga mentorjev, da prostovoljce spremljajo, jih podpirajo in jim s postavljanjem novih izzivov motivacijo pomagajo ohranjati. Ne moremo pričakovati, da bodo vsi prostovoljci motivirani in odgovorni pri izvajanju prostovoljnega dela. Posamezniki bodo zadovoljili eno od svojih potreb in zapustili organizacijo, lahko pa da bodo nadaljevali s prostovoljnim delom, vendar z manjšo mero odgovornosti. Naloga organizacije je ustvariti sredino, ki bo sama delovala motivirano zase in za druge. Model zaznanih skupin motivov prikazuje Slika 1.

Slika 1: Model motivov za prostovoljno delo

Vir: K., Nahtigal, P., Jamšek, S., Kronegger & A., Oblak, ABC prostovoljstva: priročnik za mentorje, 2007, str. 68.

Motivi prostovoljcev in prostovoljske organizacije se razlikujejo, ne samo glede na časovno obdobje vključenosti, temveč tudi glede tipa prostovoljca. Na primer, če je prostovoljec, ki se vključi v prostovoljno delo, zaskrbljen za zdravje, je njegov motiv pri vključitvi v delo izboljšanje zdravja in življenjskega sloga, organizacija pa koristi vidi v prispevanju k družbeni blaginji, ali pa je prostovoljec organizator, takrat je njegov interes vodenje in poučevanje, koristi organizacije pa so v njegovem prispevku k organiziranju in razvoju prostovoljstva (Findeisen, 2013, str. 37).

Vsaka organizacija, ki v svoje vrste sprejme prostovoljce, mora poznati prostovoljčeve motive in pričakovanja, ki se med opravljanjem dela tudi spreminjajo. Pričakovanja je zato potrebno preverjati večkrat, najbolj pomembno je, da jih ustrezno preverimo pred začetkom dela. V motivacijskem procesu si sledijo: akcija, rezultati, evalvacija, končni rezultati in zadovoljitev potreb, pri čemer je njegova glavna težava določitev motivov, ki posameznika usmerijo v akcijo. Pakdel (2013, str. 242) je identificiral vsaj štiri težave, ki lahko preusmerijo motivacijski proces: (1) vsako preprosto delo je lahko opravljeno iz

različnih motivov, (2) motivi so neprepoznavni, (3) več motivov se lahko pojavi med izvajanjem nalog, (4) podobni motivi so lahko izraženi z različnimi vedenji.

Zanimivo razlago samoodgovornosti podaja Sprenger (1997, str. 31–32), ki pravi, da je posameznik v razmerju do organizacije pred izbiro ali prevzame vlogo opazovalca, v tem primeru postane organizacija zanj »okolje«, ali pa prevzame vlogo udeleženca, takrat bo organizacija postala »njegovo okolje«. Kot udeleženec postane udeležen pri odgovornosti. Lastna odločitev pripelje do samoodgovornosti in samoodgovorno ravnanje v podjetju je potrebno. »Samoodgovorno delati je potrebno prostovoljno izbrati in hoteti«. Drugače povedano, samoodgovornost pomeni odgovornost za lastno motivacijo, zato samoodgovornost pomeni: samostojno in prostovoljno delovati – izbiro; iniciativno in angažirano delovati – hotenje; ustvarjalno delovati – odzivanje.

1.3.2 Pridobivanje prostovoljcev

Z vidika prostovoljske paradigme je pridobivanje prostovoljcev sestavni del procesa reševanja določene težave ali zadovoljevanja določene potrebe v skupnosti, ki pa se lahko začne le z osebno odločitvijo prostovoljca (Ramovš, 2001, str. 318). Iskanje in pridobivanje prostovoljcev je eno od glavnih izzivov prostovoljskih organizacij. Pri tem veliko vlogo odigra informacijsko ozaveščanje socialne mreže o določeni težavi ali potrebi. Če je ozaveščanje ustrezno, se za naslednje faze prostovoljskega procesa, to je usposabljanje in kasneje sodelovanje, spontano odloči potrebno število ljudi. Prostovoljci lahko poživijo in oplemenitijo ugled prostovoljskih organizacij in privabljajo nove prostovoljce, če so s prostovoljnim delom zadovoljni in znajo ceniti osebna doživetja prostovoljske izkušnje (Blazinšek et al., 2007, str. 71).

Nekatera spoznanja in izkušnje o pridobivanju prostovoljcev, ki jih navaja Ramovš (2001, str. 319), so: veliko prostovoljcev je med ljudmi, ki določeno dejavnost v katero se vključijo, potrebujejo zase ali za svoje bližnje; veliko prostovoljcev je med tistimi, ki so poklicni strokovnjaki določenega področja ter imajo voljo in energijo, da svoj prosti čas namenijo za dejavnosti strokovnega področja; neizčrpna rezerva za prostovoljstvo so zgodaj upokojeni ljudje; smiselno je pridobivati in usposabljati dijake, študente in mlade strokovnjake brez službe; velik delež prostovoljcev predstavljajo nezaposlene ženske; bolj ko je prostovoljstvo v določenem okolju razvito, znano in uspešno, več primernih ljudi se odloča za vključitev.

1.3.3 Usposabljanje prostovoljcev

Gornik in Kronegger (Blazinšek et al., 2007, str. 49) pravita, da se pomen usposabljanja izraža v medsebojnem spoznavanju organizacije in prostovoljca, motivaciji, selekciji prostovoljcev, prenosu vrednot in zaščiti interesov sodelujočih v procesu. Pri usposabljanju spoznavamo in razvijamo načela, znanja, veščine in vrednote. Namen usposabljanja in

vodenja Pšeničnik (2008, str. 408) vidi kot posredovanje teoretičnega znanja izbranega področja ter drugih znanj in spretnosti, potrebnih za vzdrževanje ustreznega odnosa in izvajanje prostovoljnega dela.

Nivojsko izobraževanje, ki ga predstavljata Gornik in Kronegger (2007, str. 51–52) v priročniku za mentorje, vključuje: (1) uvodno usposabljanje, namenjeno prvemu stiku s prostovoljstvom, (2) specifično usposabljanje za konkretno delo in (3) nadaljnja usposabljanja, ki služijo neobveznemu, dodatnemu usposabljanju za delo. Teme izobraževanj vključujejo uvajanje prostovoljcev v organizacijo, uvajanje prostovoljcev v prostovoljno delo, uvajanje prostovoljcev v aktivnosti, spretnosti in znanja, socialne veščine in vodenje organizacije. Uvodno usposabljanje se izvede, ko je prostovoljec že izbran, obravnavane so naslednje teme: (1) podrobna predstavitev pravila in osebje organizacije, (2) usklajevanje pogledov na prostovoljno delo, (3) komunikacija s predstavivjo pasti v komunikaciji z vsemi deležniki, (4) pravice in odgovornosti prostovoljca, (5) predstavitev etičnega kodeksa organiziranega prostovoljstva, (6) motivacija, ki prostovoljcu omogoči spoznavanje samega sebe, organizaciji pa motive prostovoljca, (7) razbijanje stereotipov o uporabnikih. Načrt izobraževanja prostovoljca mora: (1) pojasniti smisel in namen izobraževanja, (2) upoštevati standarde, (3) pokrivati smiselnost investiranja in časa, (4) vključiti evalvacijo in (5) upoštevati sodelovanje med različnimi deležniki v partnerstvu. Z vidika prostovoljske organizacije je mentor odgovoren za celoten proces prostovoljnega dela: načrt vključevanja prostovoljcev, predstavitev in dodelitev nalog, spremljanje in koordiniranje prostovoljcev in dela, izobraževanje in povezava z uporabniki. Med spremljanje prostovoljcev se prišteva: redna srečanja, priložnostni, redni, posamični ali skupinski pogovori, spremljanje dela, informiranje, prevzemanje poročil prostovoljcev in supervizijska srečanja.

Žorga (1996, str. 278) meni, da je za uresničevanje načel in ciljev izvajanja prostovoljnega dela pri vodenju in usposabljanju prostovoljcev nujno povezovanje prostovoljcev s strokovnjaki v supervizijske skupine, v katerih prostovoljci pridobijo podporo vodij in drugih prostovoljcev ter drugačen vpogled v lastno prostovoljno delo. Preko supervizijske skupine se dogovarjajo načela in standardi, izmenjujejo informacije in razvijajo znanja, ki so potrebna za izvajanje prostovoljnega dela. Prostovoljec razmišlja o svojem delu in ga pogosto zato tudi bolje izvaja.

Pšeničnik (2008, str. 433) supervizijo razume kot proces, katere najbolj prepoznan element je refleksija, pri čemer je supervizijo potrebno gledati širše od same refleksije. Pri udeležencih je potrebno razviti sposobnosti prepoznavanja procesa, kar bo šele omogočalo njegovo izvedbo. Supervizijska skupina naj bi obravnavala vsa področja delovanja prostovoljca in prostovoljske organizacije, po funkcijah, kot jih navaja Stanners (v Žorga, 1996, str. 288): ocenjevanje in nadzor praktičnega dela in delovne obremenitve posameznika; razčiščevanje politike, postopkov, ravni odločanja in prioritet v organizaciji; izmenjava informacij; učenje in razvoj; modeliranje dobre prakse; reševanje problemov in

podpora. Naštete funkcije supervizije se med seboj prepletajo, ob sodelovanju vključenih je v procesu usposabljanja potrebno upoštevati vse. Poleg sodelovanja v skupini, je pomembno, da ima posameznik vedno možnost tudi individualnega razgovora.

1.3.4 Ohranjanje prostovoljcev

Prostovoljci se zavedajo, da so se za prostovoljstvo odločili predvsem zaradi sebe, da zadovoljijo svoje potrebe. Na prostovoljstvo gledajo kot na obliko izmenjave, ko dajejo danes, lahko jutri potrebujejo oziroma prejmejo (Mesec, 2000, str. 208). Potrebno pomoč pa običajno lahko prejmejo le v količini v kateri jo je mogoče vrniti. Osebe, ki pomoč potrebujejo, vendar menijo, da je ne bodo zmogle povrniti, lahko ponujeno pomoč vztrajno odklanjajo. Prostovoljci imajo od prostovoljnega dela tudi določene koristi, na primer pridobivanje znanj, spretnosti in izkušenj, razvijanje osebnostnih lastnosti, spoznavanje samega sebe, pomoč sebi, napredovanje ali druženje. Zato je pri ohranjanju prostovoljcev pomembno poznati njihove potrebe in hkrati nenehno omogočati njihovo zadovoljitev.

Osnovni motivatorji za vključitev v izbrano dejavnost so slava, denar, moč, nekoga osrečiti in druženje. Prostovoljci bodo voljni ostati v projektu tako dolgo, dokler bodo njihovi motivatorji zadovoljeni, torej vse do takrat, ko bodo sami čutili da sta njihovo delo in vložen trud prepoznavna, so cenjeni in pomembni, ob prijateljskem druženju, pa tudi nekaj pridobijo (Mesec, 2000, str. 208–209). Za ohranitev prostovoljcev v prostovoljski organizaciji je pomembno: (1) selektivno vključevanje, (2) opazovanje in odpravljanje težav novince, ki je po začetnem navdušenju prvih nekaj mesecev zaradi diskrepance med pričakovanjem in realnostjo lahko tudi zelo kritičen, (3) delo, ki je zaupano prostovoljcu, mora biti zanj zanimivo ter njegova izbira v okviru razpoložljivih del. Raziskava, ki jo je opravila Mesec, je pokazala, da so mnogi prostovoljci, ki prostovoljno delajo na področju sociale, razočarani in nezadovoljni, ker ne prejmejo ustreznega odziva za njihovo delo, hkrati pa je njihovo delo manj cenjeno kot delo zaposlenih.

Četrta osnovna funkcija menedžerja v organizaciji, poleg načrtovanja, organiziranja in nadzorovanja, je vodenje. Je najbolj dinamična, kajti prve tri se navezujejo na delo, vodenje, ki vključuje tudi motiviranje, pa predstavlja največji izziv izmed vseh in se navezuje izključno na zaposlene. Zaposleni so na delovnem mestu ljudje, ki niso motivirani izključno s potrebo do dela (Chopra, 2002, str. 2–3). Njihovi motivi in potrebe so različni in številni. Menedžerji se morajo tega zavedati in biti pripravljeni se z njimi spopasti. Chopra pravi, da jih lahko imenujemo psihologi, ki se spopadajo z motivacijo zaposlenih.

Prostovoljci pogosto odhajajo prav zaradi pomanjkanja motivacije (Blazinšek et al., 2007, str. 59). Ko vodje projekta oziroma mentorji zaznajo upad motivacije, se z njimi pogovorijo. Prostovoljci sami najbolje poznajo lastne motive, želje in potrebe, z izmenjavo informacij se lažje ustvari okolje, ki bo zadovoljilo potrebe obeh, prostovoljske

organizacije in prostovoljca. Prostovoljcu se na primer ponudi drugo delo, v primeru, da ne najdeta skupne točke, pa je pomembno, da se razideta v dobrih odnosih.

1.3.5 Vrednotenje in koristi prostovoljnega dela

Izvajalec projekta, ki vključuje prostovoljno delo, naj bi se najprej vprašal, ali je evalvacijska raziskava o njegovem projektu potrebna. Če vidi, da prostovoljci svoje delo opravljajo z veseljem, če jih uporabniki prostovoljnega dela z veseljem pričakujejo in sprejmejo in medsebojno dobro sodelujejo, lahko ve, da se prostovoljno delo uspešno opravlja, ter da to vedo tudi prostovoljci (Mesec, 1994, str. 278–279). Svojo domnevo o uspešnosti izvajanja prostovoljnega dela izvajalec lahko tudi preveri. Evalvacija se od navadnega ocenjevanja razlikuje v tem, da je njen značaj bolj formalen, postopki in kriteriji ocenjevanja morajo biti jasni in administrativne posledice določene.

Ocenjevanje rezultatov prostovoljstva ni enostavno. Veliko posameznikov, katerih rezultate se spremlja in o njih poročajo drugi, se ob tem počuti nelagodno (Sajfert et al., 2009, str. 101). Pri spremljanju rezultatov prihaja do reakcije posameznikov, ki proces ocenjevanja avtomatično korigirajo, s tem pa so rezultati spremljanja lahko drugačni, kot bi bili sicer. Dejavnikom, katere je lahko meriti, se pogosto namenja prevelik pomen, po drugi strani se dejavnikom, katere je težje spremljati pomen zmanjšuje. Ta problem se pogosto pojavlja pri dejavnikih, katere lahko spremljamo številčno, saj je njihovo ocenjevanje lažje in hitrejše.

V raziskavi Indeksa civilne družbe (Vrbica & Matoz Ravnik, 2009, str. 14) so predstavniki sedmih organizacij, ki skupaj vključujejo 11.935 pod-organizacijskih enot, v glavnem društev, podali širok nabor prispevkov njihovih organizacij. V največji meri so navedli prostovoljski prispevek, sicer pa so nekateri skupni vsem, kot na primer: ustvarjanje pogojev in možnosti za kakovostnejše življenje ranljivih skupin, izboljšanje psihosocialnega vidika prejemnikov pomoči, hitra odzivnost na potrebe v lokalnem okolju in medgeneracijsko povezovanje s poudarkom na prispevku prostovoljcev, ki delujejo z veliko mero empatije, zaznavajo težave in rešujejo probleme na nivoju posameznika, kar država s svojim birokratskim sistemom ne zmore. Kot pozitivna je bila navedena nadgradnja zakonsko zagotovljene skrbi države za posamezna področja, pa vendar država, po mnenju večine, premalo stori za zmanjšanje neravnovesij v družbi ter izboljšanje pogojev delovanja prostovoljskih organizacij, ki bi jih bilo potrebno sistemsko urediti.

Žorga (1992, str. 88–89) našteva ugotovitve raziskav o učinkih opravljanja prostovoljnega dela pri mladih prostovoljcih, pri katerih so se nakazale spremembe na področju osebnostnega in strokovnega razvoja, ter spoznavanja delovanja osnovne šole, kjer so se mladinske delavnice, v katere so bili vključeni študenti prostovoljci, izvajale. Zaznane spremembe, ki so jih navedli mladi prostovoljci po izvajanju prostovoljnega dela v mladinskih delavnicah, so prikazane v Tabeli 2.

Tabela 2: Učinki prostovoljnega dela pri prostovoljcih po izvajanju mladinskih delavnic

Področje	Izkazane spremembe
Osebnostni razvoj	Izboljšanje komunikacije, medosebnih odnosov, sodelovanja v timu, povečanje sposobnosti uvida različnih vidikov problema in iskanja več rešitev, povečanje samozavesti, boljše sprejemanje samega sebe, povečanje samostojnosti, ekspanzivnosti, strpnosti, motiviranosti za delo
Strokovni razvoj	Povečanje strokovnega znanja, večji posluš za družbena dogajanja, realnejši odnos do posameznikov, ki imajo težave in ocenitve pojma težavnosti, uvid v dinamiko medosebnih odnosov, spoznanje o nujnosti obojestranskega sodelovanja, vzpostavitev ustrezne distance do problemov in čustev prejemnika pomoči
Delovanje ustanove	Soočanje z lastnimi mejami, mejami sodelavcev in ustanove, pridobivanje spoznanj o delovanju ustanov in spreminjanje odnosa do njih, uvid v razkorak med osebnimi stališči delavca in vlogo, ki mu jo namenja ustanova, spoznanje o nujnosti sistemskih ureditev

Vir: S. Žorga, *Kaj imajo prostovoljci od prostovoljnega dela*, 1992, str. 88-89.

ZProst v 25. členu prostovoljcem določa pravice povrnitve dogovorjenih stroškov, ki so jih imeli v zvezi z opravljanjem prostovoljnega dela. Poleg stroškov povračila prostovoljske organizacije za delovanje potrebujejo najmanj sredstva za pokritje stroškov usposabljanj, dela mentorjev ter zavarovanj v primeru odgovornih in nevarnih prostovoljnih del. Organiziranega prostovoljstva dolgoročno brez ustrezne finančne podpore ni mogoče voditi. Prostovoljci prispevajo svoje znanje, izkušnje in čas, ne morejo pa prispevati svojih sredstev (Jamšek et al., 2015, str. 24).

1.4 Etični kodeks organiziranega prostovoljstva

Prvi osnutek etičnega kodeksa organiziranega prostovoljstva je sestavila Slovenska filantropija v letu 2004. Javno je bil obravnavan decembra 2004 na forumu Etika v prostovoljstvu. Popravljen in končna različica je bila sprejeta po več kot enem letu, na 6. Slovenskem kongresu prostovoljstva dne 14. 1. 2006 (Slovenski kongres prostovoljstva je organiziran vsako drugo leto, prvi je bil izveden v letu 1996.). V enaki obliki se je obdržala do 27. 11. 2015, ko je bila na 10. Slovenskem kongresu prostovoljstva sprejeta prva sprememba (www.prostovoljstvo.org).

Etični kodeks prostovoljskim organizacijam (Gornik, 2006) v Sloveniji predstavlja neformalne smernice za opravljanje prostovoljnega dela, ne glede na dejavnosti, ki jih

organizacije in vključeni prostovoljci izvajajo. Izhaja iz Ustave in zakonov Slovenije, splošnih etičnih načel in drugih mednarodnih sporazumov, deklaracij, konvencij, določil in načel s področja človekovih pravic. Splošna etična načela so v etičnem kodeksu zapisana posebej za prostovoljske organizacije in posebej za prostovoljce, s poudarkom, da kodeks temelji na vzajemnem spoštovanju vseh vključenih v procese prostovoljnega dela.

Med etičnimi načeli za prostovoljske organizacije je zapisano, da organizacija prostovoljcu posreduje vse informacije in temeljna znanja za naloge, katere bo opravljal; za osebe, mlajše od petnajst let ali osebe z zmanjšano opravilno sposobnostjo, pridobijo pisno soglasje staršev ali skrbnikov za izvajanje prostovoljnega dela, pri čemer je poudarek na odgovornosti pri zaščiti mladoletnih prostovoljcev; se odloča o primernosti prostovoljca za določeno prostovoljno delo in je odgovorna za izvajanje programov prostovoljnega dela, s tem da organizacija in prostovoljec po potrebi program lahko sooblikujeta (Gornik, 2006).

Splošna etična načela prostovoljcu narekujejo sodelovanje z vsemi vključenimi v prostovoljno delo; posvetovanje o odprtih vprašanjih z odgovornimi za prostovoljno delo, ki ga opravlja; spoštovanje uporabnikov storitev, katerim ne vsiljuje lastnih načel in prepričanj; ne zlorablja njunega dogovora in upošteva potrebne zdravstvene in varnostne ukrepe; spoštuje osebnost, stališča, vrednote, čustveno doživljanje, življenjske okoliščine, blaginjo in zaupne podatke uporabnika (Gornik, 2006). Etični kodeks organiziranega prostovoljstva, s katerim so organizacije dolžne seznaniti slehernega prostovoljca, je do sedaj podpisalo več kot 1.000 prostovoljskih organizacij.

1.5 Odgovornosti pri izvajanju prostovoljnih dejavnosti

Medsebojne pravice in obveznosti pri izvajanju prostovoljnih dejavnosti prostovoljska organizacija in prostovoljec skleneta na podlagi pisnega ali samo ustnega dogovora, katerega formalne in neformalne smernice določata ZProst in Etični kodeks organiziranega prostovoljstva. Organizacije so dolžne prostovoljce seznaniti s pravili delovanja organizacije, organizacijsko strukturo in izvajanjem prostovoljnega dela, spoštovati svobodne odločitve prostovoljca za vključitev v prostovoljstvo ali prekinitev sodelovanja, prostovoljce ustrezno usposobiti za opravljanje prostovoljnega dela, jim nuditi podporo pri izvajanju aktivnosti ter oceniti primernost izvajanja prostovoljnega dela in izdati potrebna potrdila. Prostovoljci se zavežejo, da bodo upoštevali dogovore in pravila organizacij ter delovali v skladu z zastavljenimi cilji in načeli, sodelovali z vsemi vključenimi v prostovoljno delo, odgovorni osebi poročali o opravljenem delu in upoštevali zaupnost podatkov v skladu z etičnimi in zakonskimi določili.

Vsekakor pri izvajanju prostovoljnega dela, poleg odgovornosti prostovoljske organizacije in prostovoljcev, ne smemo pozabiti, da imajo tudi prejemniki pomoči določene odgovornosti. Ramovš (2001, str. 315) navaja, da je za učinkovito pomoč nekemu v stiski pomemben medčloveški odnos, v prvi vrsti obojestransko zaupanje med osebo, ki pomoč

potrebuje in osebo, ki pomoč nudi. Zaupanje je potrebno na strani obeh, prejemnik zaupa, da njegova stiska ne bo zlorabljen, na strani prostovoljca in prostovoljske organizacije pa je zaupanje, da je prejemnik na predvidene procesne spremembe dejansko tudi pripravljen. Z medsebojnim zaupanjem prostovoljec in uporabnik v njunem odnosu dogovorita tudi medsebojne odgovornosti pri izvajanju dejavnosti.

1.6 Zunanje okolje prostovoljstva

Teoretične pristope, ki poskušajo razložiti delovanje in obstoj prostovoljskih organizacij, Anheier in Siebel (1990, str. 9–13) razvrščata v tri skupine: ekonomski pristopi, usmerjeni v proučevanje delovanja in prispevkov prostovoljskih organizacij pri porazdelitvi virov in distribuciji družbene blaginje; druga skupina so politološka raziskovanja, ki poskušajo identificirati in primerjati družbena in politična načela v posameznih panogah in prostovoljske organizacije obravnavajo kot posredovalno območje med državo, trgom in posamezniki, mehanizem, ki posreduje med ekonomskimi interesi trga, političnimi interesi države in interesi volivcev ter tretja skupina socialnopsiholoških teorij, ki obstoj in delovanje prostovoljskih organizacij poskušajo razložiti na podlagi motivacije vseh, ki so z njimi povezani.

Mnogi teoretiki in avtorji omenjene skupine tesno povezujejo med seboj. Acs (2013, str. 6) pravi, da je filantropija del implicitne družbene pogodbe, ki nenehno neguje in revitalizira družbo in je nevidna, podcenjena sila napredka v kapitalizmu. Če želimo oblikovati politike, ki bodo spodbujale pozitivne vidike filantropije, je potrebno premisliti o načinih vključevanja filantropije v ekonomijo kapitalizma. Ob vprašanju razloga obstoja filantropije Acs (2013, str. 143–145) navaja začetnika moderne ekonomije Adama Smitha, ki je menil, da pri motivaciji človekove aktivnosti izrazito vlogo igra lasten interes, vendar pa družba samo preko lastnega interesa ne dosega napredka. Nekatere ekonomske teorije altruizem poskušajo opredeliti z vzgibi lastnega interesa, kar je zaradi raznolikosti motivacij posameznikov, izkoriščanja priložnosti in njihovih zmožnosti lahko zavajajoče.

1.6.1 Družbeno-ekonomski vidik

Rezultati raziskave, ki sta jo opravili Vrbica in Matoz Ravnik (2009, str. 21), navajajo pozitivne učinke prostovoljnega dela, ki naj bi iskalcem prve ali ponovne zaposlitve olajšali vstop v delovno razmerje, saj prostovoljstvo, po navedbah prostovoljskih organizacij, omogoča: širjenje družbeno-socialne mreže, pridobivanje znanj, veščin in izkušenj, povečanje sposobnosti timskega dela, razvijanje vztrajnosti, doslednosti, delovnih navad, premagovanje porazov in obvladovanje zmag, ki brezposelnega človeka ohranjajo v dobri fizični in psihični kondiciji.

Posamezniki med izvajanjem prostovoljnih dejavnosti pridobivajo znanja in izkušnje. Osredotočanje na vključenost v prostovoljstvo, kot sredstva pri iskanju zaposlitve, lahko

negativno vpliva na posamezne organizacije in dejavnosti, katerim prevladujoče razprave o potrebah prostovoljcev ne ustrezajo (Puckering, 2014, str. 46). Pri tem ne moremo zanikati velike vrednosti prostovoljstva, ki prispeva k osebnemu in strokovnemu razvoju posameznika, v težkih gospodarskih razmerah je to še toliko bolj izraženo, vendar nekatere vrednote, motivacija in rezultati prostovoljstva preprosto ne odražajo ustreznih kompetenc za zaposljivost.

Evropska Zveza EYV 2011 (EYV Alliance, 2011, str. 36–37) je ekonomski vidik prostovoljstva prepoznala kot najmanj raziskano in predstavljeno področje prostovoljstva. Ekonomska vrednost prostovoljstva je pomemben dejavnik, ki je ključen pri povečevanju prepoznavnosti in krepitvi verodostojnosti nepridobitnega sektorja. Merjenje ekonomske in finančne vrednosti prostovoljstva je potrebno obravnavati skupaj z drugimi dejavniki, kot so vrednosti prostovoljstva za posameznika, lokalne skupnosti in družbo, ki tvorijo celotno sliko prostovoljstva. Po razporeditvi dimenzij vrednosti pa je mogoče oblikovati tudi najbolj ustrezna priporočila in predloge za politično odločanje. Zveza EYV 2011 zato evropske institucije, vlade, socialne partnerje in civilno družbo poziva k skupnemu prepoznavanju in izkoriščanju inovativnih problemskih rešitev, ki se ponujajo preko sodelovanja s prostovoljci, v prepoznavanju trajne vrednosti socialnega kapitala, kot gonilne sile zdrave civilne družbe, promoviranju prostovoljstva, prepoznavanju povezave med prostovoljstvom in zaposljivostjo, oblikovanju ustreznih programov in zagotovitvi ustrezne finančne podpore.

V Sloveniji se nepridobitni sektor srečuje s finančnimi težavami na vseh organizacijskih stopnjah. Po mnenju Jamška (Jamšek et al., 2015, str. 21) ZProst prepričanja o obveznosti plačil prispevkov v zdravstveno in pokojninsko blagajno ni rešil, temveč le poglobil. Te prispevke prostovoljske organizacije niso sposobne plačevati, plačujejo jih le redki javni zavodi in nevladne organizacije, ki delujejo na področju civilne zaščite in reševanja. V letu 2011 so bila v proračunu Mestne občine Ljubljana, ki zagotavlja velik del sredstev za realizacijo dela Sveta za preventivo in vzgojo v cestnem prometu, sredstva močno zmanjšana, zmanjševanje sredstev se ohranja v naslednjih letih. Kljub naporom predstavnikov sveta, da se potrebna sredstva ne bi zmanjševala, v proračunu sredstva niso bila zadržana v predvideni višini, kar pod vprašaj postavlja zmožnosti uspešne realizacije nalog, predvidenih s programom izvajanja prometne preventive v lokalnem okolju (Makoter & Milkovič, 2013, str. 4). Kako močno bodo finančne težave izražene je odvisno od delovanja in razmišljanja nepridobitnega sektorja, ki mora za javno priznanje dokazovati sposobnost delovanja na vseh organizacijskih ravneh: storitveni, vodstveni, tržni in tehnični (Mesec, 2001, str. 329).

Nevladne organizacije finančna sredstva pridobivajo pri državi, na trgu, s članarinami in v neformalnem sektorju, ki se najpogosteje vključuje s prostovoljnimi delom (Leskošek & Hrženjak, 2002, str. 12–13). Ustanovljene so z namenom izvrševanja splošno koristnih ciljev, da s svojim delovanjem prispevajo k boljšemu življenju posameznikov v lokalni

skupnosti. Nevladne organizacije so nepridobitne, kar pomeni, da njihova osnovna dejavnost ni pridobivanje dobička, morebitni pozitivni presežek pa namenljajo izključno za uresničevanje nepridobitnega namena oziroma izvajanje nepridobitnih dejavnosti. Vezano na državo je njena vloga v tem, da zagotavlja okvir znotraj katerega nevladne organizacije, posamezniki in trg delujejo. Občine na lokalni ravni načrtujejo, sofinancirajo in nadzorujejo delo različnih nevladnih organizacij, medtem ko vlada na nacionalni ravni določa politike, sofinancira dejavnosti in projekte, spodbuja delovanje z omogočanjem inovacij in iniciativ ter koordinira področje delovanja.

1.6.2 Družbeno-politični vidik

Prostovoljstvo je eden izmed pomembnih dejavnikov pri oblikovanju politik, ki vodijo v stabilno, trajno rast, k večji enakosti in družbeni blaginji (Acs, 2013, str. 168). Politične in gospodarske zahteve so sestavni del sodobnega prostovoljstva (Puckering, 2014, str. 47). To se odraža preko vse večje odvisnosti prostovoljskih organizacij od institucionalnega ali zunanjega financiranja, v nasprotujočih si ideologijah, ki, v kombinaciji z družbenimi in ekonomskimi omejitvami, vplivajo tako na politične odločitve kot na usmeritve prostovoljnih dejavnosti, nadalje v razpravah o družbeni vlogi prostovoljstva in končno na način, da socialna politika in financiranje postavljata načela ravnovesja med institucionalnim in moralnim ravnanjem pri odločanju, ali naj se prostovoljno delo vendarle izvaja ali ne.

Leskošek in Hrzenjak (2002, str. 13) menita, da se odnos med vlado in nevladnimi organizacijami spreminja, ter da ga je mogoče gledati z vidika dveh konceptov: na eni strani se vloga nevladnih organizacij veča, opazneje v zadnjem desetletju in s pomočjo različnih družbenih gibanj uporabnikov. Z iskanjem novih možnosti oblikovanja pravičnejših politik ustvarjajo lastne storitvene organizacije. Na drugi strani vlada s politikami zmanjšuje proračunska sredstva različnim področjem delovanja nevladnih organizacij. V raziskavi indeksa civilne družbe so Rakar, Vrbica, Deželan, Kolarič, Črnak-Meglič, Nagode in Matoz Ravnik (2010, str. 43) navedli, da večina anketiranih organizacij civilne družbe meni, da država zelo vpliva na civilno družbo, od tega slabih 50 % meni, da precej, petina pa jih meni, da država obvladuje civilno družbo. Nasprotno več kot polovica strokovnjakov izven sektorja civilne družbe meni, da ima država malo vpliva na civilno družbo, dobrih 40 % je menja, da je vpliv države močan in le 10 % je teh, ki menijo, da država obvladuje civilno družbo.

1.6.3 Družbeno-socialni vidik

Socialno-psihološko raziskovanje je v večji meri usmerjeno v motivacijski proces in preučevanje motivov posameznikov, ki prostovoljno prispevajo lastno delo ali denar. Pomembna ugotovitev, katero izpostavljajo socialni psihologi je, da je pri razlagi izvajanja prostovoljnih aktivnosti potrebno gledati na koeksistenco različnih motivov, kot so:

primarna povezanost in privrženost skupini, ideološka pripadnost, priložnost za učenje in beg od vsakdanje rutine, potreba delati dobro kot motiv posredovanja pomoči drugim ter potreba za samoaktualizacijo, samorealizacijo in osebnim razvojem (Kolarič et al., 2002, str. 48).

Osnovni problem socialne psihologije je vprašanje odnosa med posameznikom in družbo. Model odnosa lahko postavimo na podlagi narave človeške družbenosti. Vprašanje pomena družbenega okolja za posameznika, naslavlja vprašanje socialne motivacije. Na eni strani je človek z vidika preživetja samozadostno bitje, ki se druži z drugimi ljudmi zato, ker je prijetno, se počuti varnejšega in v skupini marsikaj opravi hitreje in bolje. Obstaja možnost, da je težnja po iskanju človeškega stika prirojena, ugodnosti življenja v skupnosti sicer težko prekinemo, pa vendar, če je nujno, to lahko storimo. Na drugi strani obstaja možnost, da človek ni samozadostno bitje. Je družbeno bitje, ki za svoj obstoj interakcijo z drugimi nujno potrebuje. V tem primeru posameznik iz svojega družbenega okolja ne more izstopiti. Vprašanje odnosa med posameznikom in družbo je obravnavano iz ontološkega, etičnega in epistemološkega vidika (Černigoj, 2007, 73–74).

Psihična motivacija je močno povezana s sociologijo in se zato pogosto napačno razume kot socialna motivacija. Čeprav socialna motivacija izhaja iz psihične motivacije, je razlika med njima jasna. Psihična motivacija je povezana s posameznikovimi vrednotami in njihovim uresničevanjem. Pojasniti jo je mogoče kot delovanje človeka, ki ravna kot misli, da je prav v skladu z lastnimi vrednotami (Simmel, 1994, str. 34). Socialna motivacija je lahko obravnavana kot del psihološke motivacije. Opira se na posameznikovo okolje in ima višjo raven motivacijskih ciljev. Odvisna je od posameznikovega življenjskega okolja, družbe, ki ga obdaja in njegovega prepričanja o vrednotah (Dunning, 2011, str. 59). Potreba pripadati in biti sprejet ter cenjen član družbene skupine, je ena najosnovnejših potreb človeka.

Prostovoljstvo združuje ljudi. Hayakawa (2014, str. 29) pravi, da prostovoljstvo povezuje tiste, ki so v stiski, in tiste, ki si lahko privoščijo, da nekaj podarijo. Odnos lahko deluje kot t.i. družbeno lepilo, ki deluje ob pomoči prostovoljske organizacije. Vendar pa v kompleksnem organizacijskem kontekstu poteka stalen proces pogajanj o izražanju pomena in uporabljanih sredstvih v prostovoljstvu. Za razliko od tradicionalne izmenjave darila, je prostovoljstvo v moderni družbi anonimno in obdarovanje brez obveznosti. Udeleženci poudarjajo individualnost in lastno pripravljenost do sodelovanja, v kateri zunanji družbeni vplivi ne posegajo. Koncept neenakosti povzroča družbeno zaznamovanost tudi v prostovoljstvu in prostovoljno delo daje mešane občutke. Čeprav osebe, ki prostovoljno podarjajo čas in znanje, ne pričakujejo t.i. povratnega darila, je vprašanje neenakosti potrebno obravnavati previdno. Namreč, prostovoljno delo, ki posamezniku prvenstveno prinaša lastno zadovoljstvo, lahko hitro zavzame prostor v sistemu, v katerem bo delo obravnavano kot priložnost pridobivanja znanj in izkušenj, s

čimer pritegne vključevanje novih, številnih posameznikov, kar pa hkrati poveča tveganje do obravnave prostovoljstva kot oblike neplačane delovne sile.

Socialni vidik znanje opisuje kot tisto, s katerim se, glede na stopnjo in količino, ločimo od drugih posameznikov. Prenaša se z generacijami kot dediščina človeštva, iz tega razloga je tudi pomemben dejavnik sodelovanja med ljudmi. V današnji globalni družbi je potrebno nenehno pridobivati širša znanja in veščine, v procesu pa morajo sodelovati vsi v organizaciji, od zaposlenih do prostovoljcev, kar omogoča izmenjavo informacij in uresničevanje zastavljenih ciljev. Pri tem je potrebno poudariti, da je uspešnost posameznika v procesu odvisna od medsebojnega vplivanja posameznikovega znanja in osebnih vrednot (Možina, v Svetlik & Zupan, 2009, str. 471–472).

1.7 Izzivi v prostovoljstvu

Zunanjemu opazovalcu prostovoljske organizacije je pomembno predvsem to, da organizacija in njeni člani delujejo v korist javnega dobra. »Neomadeževanost« altruizma znotraj same organizacije v očeh opazovalca, pa je odvisna od njegove perspektive gledanja, bližje ko je opazovalec posamezniku organizacije, več egoističnih motivov lahko preišče v njegovem delovanju (Podjed, 2008, str. 42–43). Nadalje Podjed ugotavlja, da altruizem ne deluje na ravni posameznika, temveč na ravni skupnosti. In ko altruizem in prostovoljstvo nista prirojeni del vsakega posameznika, sta pa del družbe, ju je potrebno priučiti ter nenehno negovati in utrjevati. Prostovoljstvo in altruizem sta kulturno pogojena, medtem ko je egoizem del človeške narave, ali drugače, »čisti« altruizem je lahko le fikcija, prostovoljstvo, ki posameznike povezuje in vzpostavlja odnose med njimi, pa je resnično.

Lastni interes in altruizem, čeprav zelo različna motiva človekovega delovanje, sta v resnici oba temeljni lastnosti človeške narave in ključnega pomena za ohranjanje moči in vitalnosti vsake družbe (Acs, 2013, str. 6). Prepletanje različnih motivov je izpostavil Gidron (1977, v Kolarič et al., 2002, str. 48), ki pravi, da imajo prostovoljci poleg motivov pomagati drugim, vedno tudi osebne motive za zadovoljevanje lastnih potreb in interesov. Za vključevanje v prostovoljstvo in izvajanje prostovoljnih aktivnosti sta altruizem in egoizem po njegovem mnenju enako pomembna motivatorja.

Kombinacija normativnih pričakovanj, institucionalne moči, interesa in moralne odgovornosti, ki označuje kompleksno naravo, sodobnega prostovoljnega odnosa, v pomenu dam/sprejem, dopolnjuje napetosti, ki so neločljivo povezane z vzajemno izmenjavo darila: v vsakem primeru je občutljivo ravnotežje med organizacijo in osebnim interesom, za katerega se pogosto domneva, da podpira individualne ideje in skupne interese ter ohranjanje dolgoročnega odnosa na različnih področjih. Zavedanje je, včasih komaj opazno, a vseeno prisotno, da imata organizacija in posameznik v medsebojnem odnosu skupen interes, pa vendar sta si redko enaka (Puckering, 2014, str. 46). Načrtovanje

kadrovske strukture v nepridobitnih organizacijah ni enostavno. Organizacije tekmujejo za omejenim številom prostovoljcev, delno plačanih in drugih sodelavcev, zato je razporejanje in usposabljanje prostovoljcev, ki je, zaradi prehajanja prostovoljcev, sorazmerno dražje kot usposabljanje redno zaposlenih, pogosto neustrezno (Trunk Širca, Tavčar & Abrahamsberg, 1998, str. 93).

Prostovoljstvo prinaša težave, ki pa jih raje imenujem izzivi. Izzivi v prostovoljstvu so različni, odvisni so od prostovoljca, prostovoljske organizacije in družbenih okoliščin. Findeisen (2013, str. 38) podaja nekatere težave – izzive s katerimi se spopadajo prostovoljci in organizacije v prostovoljstvu:

- izzivi prostovoljcev se izražajo v prepuščanju dela tistim, ki pokažejo največ zanimanja in sposobnosti; število prostovoljcev, ki so sprejeti, je pogosto omejeno; odpira se vprašanje komu dati prednost, osebnemu in družinskemu življenju ali prostovoljnemu delu; ni nujno, da je delo ustrezno organizirano; pomanjkanje energije in lastne volje; presahne moč organizatorjem prostovoljnih dejavnosti; premalo je izobraževanj; odnos med prostovoljci se poslabša; delo ni dovolj zanimivo; delo ni dovolj spodbudno; družba ne ceni truda in prispevka prostovoljca itn.,
- izzivi v organizaciji se spreminjajo z rastjo organizacije. Na začetku, ko je organizacija majhna, so odnosi urejeni, ustvari se povezanost med vsemi člani; z rastjo organizacije se odnosi profesionalizirajo, delo se deli in vezi med člani se rahljajo; organizacija potrebuje dodatne finančne vire, velikokrat je odvisna od uspešnih javnih razpisov; manj je vsebinskega dela; delo zahteva več strokovnega znanja in spretnosti in več izobraževanja; z večanjem števila prostovoljskih organizacij se le-te soočajo s konkurenčnostjo in tekmovalnostjo itn.

Izzivov v prostovoljstvu je veliko, omenimo lahko napačna pričakovanja do prostovoljnega dela in razočaranja, poslabšanje zdravja prostovoljcev, premajhno ali preveliko število zainteresiranih prostovoljcev, odhajanje prostovoljcev, zakonske ovire, prevelika obremenitev administrativnega dela, nezainteresiranost ali napačna presoja okolice in splošne javnosti, nepokritost informiranja, prelaganje ali prevzemanje prevelike odgovornosti, upad motivacije, sprememba interesov, nejasnost vizije in ciljev organizacije, neustrezno mentorstvo, neustrezne sisteme izobraževanja, socialno politiko, odnos do dela, plačevanje prostovoljnega dela itn.

2 ANALIZA STANJA NA PODROČJU PROSTOVOLJSTVA V SLOVENIJI

Zakonsko prostovoljstvo v Sloveniji dolgo ni bilo urejeno, čeprav so bile zahteve in potrebe po ustrezni, enotni obravnavi nepridobitnega sektorja izrazite. Prostovoljske organizacije in prostovoljci so bili delno obravnavali znotraj zakonskih določil različnih

področij, kar pa je bilo nepregledno in marsikje tudi neustrezno obravnavano. Poglavje med drugim vključuje predstavitev zakonskega okvira prostovoljstva v Sloveniji, ki nakazuje težnje po noveli v letu 2011 sprejetega Zakona o prostovoljstvu in oblikovanja politik, ki bodo upoštevale, pa tudi dopolnile oziroma izboljšale njegove določbe.

2.1 Zakonodajni vidik

Na območju nekdanje skupne države organizirano prostovoljstvo ni bilo zaželeno. Društva sicer niso bila prepovedana, delovali so Telovadno društvo Partizan, Mladi tehnik, Zveza prijateljev mladine, Zveza društev upokojencev, krajevne skupnosti itn., katere je bilo potrebno registrirati na občini na takratnem oddelku za javni red in mir. Zakon o društvih se je v Evropi pojavil leta 1901 (Rupert et al., 2013, str. 33). V Sloveniji je bil Zakon o društvih (U. l. RS, št. 64/2011-UPB2, v nadaljevanju ZDru-1), sprejet v letu 2009. ZDru-1 v 1. členu določa, da je društvo samostojno in nepridobitno združenje, ki si samo določi namen in cilje, dejavnosti ter način delovanja. Nadalje člen določa, da namen delovanja društva ni pridobivanje dobička, ter da je njegovo delovanje javno.

2.1.1 Zakon o prostovoljstvu

Najpomembnejši akt na področju prostovoljstva je ZProst, ki je bil sprejet v februarju 2011. S sprejetjem ZProst je Slovenija pridobila ne samo sistemsko ureditev prostovoljstva, temveč tudi priznanje države o njegovi pomembnosti in tudi zavezo, da bo za ohranjanje in vzdrževanje prostovoljstva skrbela tudi v prihodnje. Po sprejetju ZProst so dotedanje neznanke, kot so število udeleženih prostovoljcev, njihove konkretne naloge ali vrednotenje njihovega prostovoljnega prispevka pridobile jasnejšo in pomembnejšo vlogo. ZProst v 41. členu namreč prostovoljskim organizacijam, med drugim, določa vodenje evidenc o številu prostovoljcev in opravljenem prostovoljnem delu ter oddajo predpisanih letnih poročil Agenciji RS za javnopravne evidence in storitve (v nadaljevanju AJPES). Na podlagi v letu 2012 prejetih podatkov prvih oddanih letnih poročil je takratno Ministrstvo za pravosodje in javno upravo RS v skupnem letnem Poročilu o prostovoljstvu v RS za leto 2011 prvič poročalo o oddaji poročil 225 prostovoljskih organizacij (AJPES, 9. 5. 2012). Predpisani obrazec letnega poročila prostovoljskih organizacij skladno z 41. členom ZProst prostovoljskim organizacijam določa posredovanje podatkov, ki zajemajo: (1) število sklenjenih dogovorov, (2) število prostovoljcev glede na spol, (3) skupno število opravljenih prostovoljnih ur glede na kraj izvajanja, (4) skupno število opravljenih prostovoljnih ur glede na vrsto in področje dela in (5) skupno število opravljenih prostovoljnih ur glede na področje prostovoljnega dela in po starostnih skupinah.

Fištravec (2012, str. 13–17) navaja številne zakone v slovenskem pravnem redu, ki ob ZProst vsebujejo določbe, vezane na prostovoljno delo oziroma pravice prostovoljcev. Veljavni so bili pred sprejetjem ZProst, kar kaže, da področje prostovoljstva le ni bilo povsem neurejeno ali spregledano. Med zakone, ki opredeljujejo odnos do prostovoljstva,

štejemo: Zakon o socialnem varstvu (Ur. l. RS, št. 3/2007–UBP2, 23/200 popr., 41/07 popr., 122/2007 Odl. US: U–I–11/07–45, 57/2012, 39/2016); Zakon o varnosti in zdravju pri delu (Ur. l. RS št. 72/2006–UPB3, 91/2007, 71/2008, 76/2008, 47/2010, 87/2011, 91/2013); Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Ur. l. RS, št. 109/2006–UPB4, 64/2001, 112/2009, 43/2011); Zakon o davku na dodano vrednost (Ur. l. RS, št. 13/2011–UPB3), 18/2011, 78/2011, 82/2011, 106/2011, 108/2011, 38/2012, 83/2012, 102/2012, 54/2013, 85/2014, 86/2014, 95/2014, 90/2015, 39/2016); Zakon o dohodnini (Ur. l. RS, št. Ur. l. RS, št. 13/2011–UPB7, 9/2012 Odl. US: U–I–18/11–10, 24/2012, 30/2012, 71/2012 Odl. US: I–I–76/11–15, 75/2012, 94/2012, 52/2013 Odl. US: U–I–147/12–18, 96/2013, 29/2014 Odl. US: U–I–175/11–12, 50/2014, 23/2015, 55/2015, v nadaljevanju ZDoh-2); Zakon o invalidskih organizacijah (Ur. l. RS, št. 108/2002 in 61/2006); Zakon o humanitarnih organizacijah (Ur. l. RS, št. 98/2003, 51/2012 Odl. US: U–I–149/11–6 in 61/2006); Zakon o Rdečem križu Slovenije (Ur. l. RS, št. 7/1993 in 79/2010); Zakon o preskrbi s krvjo (Ur. l. RS, št. 52/2000, 104/2006); Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami (Ur. l. RS, št. 51/2006–UPB1, 80/2010, 97/2010, 83/2012, 105/2015); Zakon o gasilstvu (Ur. l. RS, št. 113/2005–UPB1, 120/2008 Odl. US: U–I–61/06–14); Zakon o varnosti cestnega prometa (Ur. l. RS, št. 56/2008–UPB5, 73/2008 Odl. US U–I–295/05–38, 58/2009, 36/2010, 7/2011 Odl. US: U–I–144/09–13, 47/2011 Odl. US: U–I–119/10–6); Zakon o varstvu kulturne dediščine (Ur. l. RS, št. 7/1999, 63/2007 Odl. US: U–I–64/07–13, 16/2008, 123/2008, 8/2011, 30/2011 Odl. US: U–I–297/08–19, 90/2012, 111/2013, 32/2016).

Med zakonsko neobvezujoče, vendar formalne Vrbica in Matoz Ravnik (2009, str. 10) vključujeta nacionalne programe, strategije razvoja in predvidenih prioritet ter ukrepov za posamezna področja in po obdobjih, ki predvidevajo tudi vključevanja prostovoljcev, kot so: Nacionalni program športa v RS (Ur. l. RS, št. 24/2000, 31/2000 popr., 26/2014); Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva (Ur. l. RS, št. 39/2006); Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v RS (Ur. l. RS, št. 70/2004); Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških (Ur. l. RS, št. 100/2005); Nacionalni program varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami (Ur. l. RS, št. 44/2002); Resolucija o nacionalnem programu varnosti cestnega prometa (Ur. l. RS, št. 9/2007, 39/2013), v kateri je poudarjen prispevek strokovnjakov in prostovoljcev za izboljšanje varnosti cestnega prometa in varnostnih razmer na cestah.

2.1.2 Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o prostovoljstvu

Zakon o spremembah in dopolnitvah ZProst (Ur. l. RS, št. 82/2015, v nadaljevanju ZProst-A) je pričel veljati 18. 11. 2015. Novela zakona je uvedla novo definicijo organizacij s prostovoljskim programom, nanaša se na javne zavode in organizacije, ki ne morejo postati prostovoljske organizacije, kar jim je omogočilo, da pa lahko izvajajo prostovoljske programe, ne da bi pri tem obvezno morale sodelovati s prostovoljskimi organizacijami. Z novelo ZProst so se prostovoljskim organizacijam znižali določeni administrativni stroški,

znižale pa so se tudi kazenske določbe za neplačevanje obveznih prispevkov v zdravstveno in pokojninsko blagajno. Pred tem je novela ZDoh-2 v 22. členu določila ukinitev obdavčitve vseh stroškov prostovoljcev in nagrade za izjemne dosežke na področju prostovoljstva. Na Slovenski filantropiji (Jamšek et al., 2015 str. 21) ugotavljajo, da je ZProst, namesto da bi rešil, le poglobil prepričanje o obveznosti plačil prispevkov, ter da so določbe zakonsko obveznega vplačevanja prispevkov sposobni plačevati le redki javni zavodi in nevladne organizacije.

2.1.3 Strategija razvoja nevladnega sektorja in prostovoljstva

Priprava strategije razvoja nevladnega sektorja in prostovoljstva je bila osrednja tema 10. Slovenskega kongresa prostovoljstva, ki je bil izveden 27. 11. 2015, in na katerem so govorniki opozorili na pomembno vlogo prostovoljstva pri graditvi medsebojne solidarnosti, pa tudi splošne družbene odgovornosti, kot gradnika družbene kohezivnosti (Ministrstvo za javno upravo RS, 2016).

Družbeno kohezivnost Adam et al. (2001, str. 156-157) povezujejo z: (1) vlogo socialne države, ki preprečuje preveliko družbeno neenakost in s tem družbeno izključenost, (2) razvitostjo civilne družbe, ki omogoča aktivno udeležbo v nevladnih organizacijah in solidarnost, (3) obstojem neformalnih omrežij, ki posameznikom omogočajo občutek pripadnosti in identitete in (4) čim nižjo stopnjo družbene anomalije, ki se izraža v kriminaliteti, odvisnosti od drog in alkohola, samomorih itn. Družbeno kohezivnost opredeljujejo kot stanje, kjer ni prevelikih družbenih razlik in izključenosti, v nepridobitnem sektorju so izoblikovani mehanizmi solidarnosti in povezanosti, prisotna pa je tudi »imaginarna skupnost«, ki pa ni enkratna ali kulturno zaprta, temveč je sposobna dialoga z drugimi. Osrednjo vlogo pri družbeni kohezivnosti igrata socialna država in stopnja družbene anomalije, ki se prekrivata s pojmom socialnega kapitala, medtem ko civilna družba in neformalno omrežje nastopata v dodatni, pojasnjevalni vlogi.

Na kongresu prostovoljstva so predstavniki prostovoljskih organizacij, javnih institucij ter strokovnjaki obravnavanih področij v šestih tematskih delovnih skupinah, ki so vključevale: prostovoljstvo med mladimi, v zdravstvu, starejših, v vzgoji in izobraževanju, na socialnem področju ter prostovoljstvo brezposelnih in kot ukrep družbene aktivacije, identificirali ukrepe ter korake k pripravi strategije razvoja nevladnega sektorja in prostovoljstva.

Predlogi so bili upoštevani pri pripravi strateškega okvira, ki ga je pripravilo Ministrstvo za javno upravo RS. Dne 11. 4. 2016 sta Ministrstvo za javno upravo RS (v nadaljevanju MJU RS) in Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij (v nadaljevanju CNVOS) organizirala nacionalno konferenco, na kateri so predstavniki različnih nevladnih organizacij podali predloge in pripombe na pripravljen vladni strateški okvir.

Namen konference je bila refleksija in dopolnitev strateškega okvira in predstavljene vizije. Konferenca je potekala po metodi odprtega prostora, ki najbolje deluje pri iskanju odgovorov skupin različnih idej na odprte, sicer premalo definirane, izzive, hkrati pa je želja vseh vključenih rešiti kompleksen problem, katerega popolne rešitve še nihče ne pozna (MJU RS, 2016).

MJU RS je na svoji spletni strani javno objavilo osnutek Strategije razvoja nevladnih organizacij in prostovoljstva, ki kaže na številna odprta vprašanja, ki potrebujejo zakonsko ureditev. Objavljene načrtovane cilje in pričakovane rezultate s predvidenimi ukrepi prikazuje Tabela 3.

Tabela 3: Del osnutka Strategije razvoja nevladnih organizacij in prostovoljstva

Načrtovani cilji	Pričakovani rezultati	Predvideni ukrepi
Vzpostaviti spodbudno podporno okolje za delovanje in razvoj NVO	<ul style="list-style-type: none"> • Urejen statusno pravni okvir • Urejen finančni okvir • Urejen infrastrukturni okvir • Kontinuirana seznanjenost s kazalci razvoja in učinkovitostjo NVO sektorja in prostovoljstva 	<ul style="list-style-type: none"> • Priprava in sprejem Zakona o nevladnih organizacijah • Analiza izvajanja Zakona o zavodih • Priprava sprememb in dopolnitev Zakona o humanitarnih organizacijah • Priprava sprememb in dopolnitev Zakona o davku o dohodku pravnih oseb • Podporni ukrepi za zagotovitev ciljnega, učinkovitega in transparentnega financiranje nevladnih organizacij na nacionalni ravni in promocija na lokalni ravni • Javni razpis za zagotovitev stabilnega, učinkovitega in trajnega delovanja podpornih organizacij NVO in prostovoljskih organizacij • Vzpostavitev sistema spremljanja razvoja NVO in prostovoljstva
Okrepiti vlogo NVO pri načrtovanju in izvajanju javnih politik na lokalni in	<ul style="list-style-type: none"> • Okrepljeno sodelovanje z NVO pri načrtovanju javnih politik in predpisov 	<ul style="list-style-type: none"> • Dopolnitev Poslovnika o delu Vlade RS na način, da se poveča odgovornost pripravljavcev predpisov, spremljanje kršitev

se nadaljuje

nadaljevanje

nacionalni ravni	<ul style="list-style-type: none"> • Okrepljena deležniška vloga NVO znotraj javnih politik in razvojnih načrtov • Sprejeti ukrepi za povečanje števila trajnih zaposlitev v NVO 	<p>resolucije in izvajanje programov usposabljanj na temo vključevanja javnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Promocija krepitev vloge NVO pri načrtovanju in pripravi strateških in razvojnih dokumentov • Vzpostavitev in uveljavitev podpornih mehanizmov za zaposlovanje v NVO
Okrepiti sodelovanje NVO in gospodarstva in čez-sektorska partnerstva (gospodarstvo, NVO, javna uprava)	<ul style="list-style-type: none"> • Vzpostavljena aktivna partnerstva med NVO, gospodarstvom in javno upravo 	<ul style="list-style-type: none"> • Spodbujanje sodelovanja in povezovanja sektorjev – priprava partnerskih programov, njihova promocija v javni upravi in gospodarstvu
Spodbujati kakovostno prostovoljstvo na lokalni in nacionalni ravni	<ul style="list-style-type: none"> • Povečana prepoznavnost organiziranega prostovoljstva • Sprejeti ukrepi za kakovostno delo mentorjev prostovoljcev na vseh področjih • Priznavanje s prostovoljstvom pridobljenih kompetenc pri zaposlovanju v javni upravi 	<ul style="list-style-type: none"> • Vzpostavitev mehanizmov za večjo prepoznavnost organiziranega prostovoljstva po posameznih področjih v NVO in javnih zavodih (organizacijah s prostovoljskim programom) • Spodbujanje in promocija vpisa v vpisnik prostovoljskih organizacij in organizacij s prostovoljskim programom • Spodbujanje mentorstva prostovoljcev na vseh posameznih področjih • Vzpostavitev modela s prostovoljstvom pridobljenih kompetenc
Spodbujati razvoj različnih oblik prostovoljstva	<ul style="list-style-type: none"> • Sprejeti ukrepi za razvoj različnih oblik prostovoljstva 	<ul style="list-style-type: none"> • Javni razpis za spodbujanje različnih oblik prostovoljstva (korporativno, družinsko in e-prostovoljstvo)

Vir: Ministrstvo za javno upravo RS, Strategija razvoja nevladnih organizacij in prostovoljstva, 2016.

ZProst določa sprejem nacionalne strategije razvoja prostovoljstva v obdobju treh let od sprejema zakona, zato priprava strategije že zamuja.

2.2 Nepridobitne-prostovoljske, civilno-družbene organizacije

ZProst v 9. členu pravi, da so prostovoljske organizacije pravne osebe zasebnega prava, torej nevladne organizacije, ki so vpisane v vpisnik prostovoljskih organizacij in organizacij s prostovoljskim programom, katerih delovanje je nepridobitno, ter zagotavljajo usposabljanje prostovoljcev za izvajanje prostovoljnega dela v dobro drugih in v splošno korist. Nadalje člen določa, da so organizacije s prostovoljskim programom osebe javnega ali zasebnega prava, ki so vpisane v vpisnik prostovoljskih organizacij in organizacij s prostovoljskim programom, in so za opravljanje storitev javne službe pridobile koncesijo.

Zakonsko določene prostovoljske organizacije so tudi strokovna združenja ter sestavni deli registriranih cerkva in drugih verskih skupnosti s statusom humanitarne organizacije, ne morejo pa biti politične stranke, sindikalne organizacije, društva delodajalcev, poklicna in strokovna združenja ter registrirane cerkve in druge verske skupnosti.

Po Mesec (2008, str. 20) je delovanje nepridobitnih organizacij iz tradicionalne vloge zagotavljanja pomoči in zmanjševanja življenjskih stisk potrebnih pomoči prešlo v vlogo spodbujevalcev in nosilcev razvoja družbe, pri čemer prispevajo k zmanjševanju revščine in izključenosti posameznikov in skupin ter povečanju njihove samostojnosti pri iskanju rešitev, ki vodijo k zmanjševanju neenakosti v družbi.

Pristopi k razvoju nepridobitnih programov se razlikujejo od pridobitnega modela. Medtem ko pridobitne organizacije poudarjajo prednosti povezovanja generiranih idej in njihove implementacije, se nepridobitne organizacije, s podvajanjem programov in uporabo nacionalnih organizacij kot posrednikov, nagibajo h generiranju idej v enem nizu organizacij in izvajanju v drugem, kar škoduje tako programu kot nepridobitni organizaciji (Letts, Ryan & Grossman, 1999, str. 61).

V Sloveniji se nevladne organizacije pogosto definirajo kot izvajalske organizacije, ki ponujajo storitve različnim populacijam in strukturam ljudi (Leskošek & Hrženjak, 2002). V večini so tiste, ki z izvajanjem in spodbujanjem prostovoljnega dela prispevajo k večanju solidarnostne pomoči potrebnim, so predstavnice interesov članov, prostovoljcev in uporabnikov njihovih storitev ter državo in lokalne skupnosti seznanjajo s konkretnimi potrebami že obstoječih uporabnikov in tistih, ki bodo to šele postali.

Mesec (2008, str. 20), ki meni, da bo nepridobitni sektor prej ali slej prepoznan kot enakopraven partner vladi in pridobitnemu sektorju, delitev nepridobitnih organizacij v Sloveniji povzema po nemški teoriji, ki je prikazana v Tabeli 4.

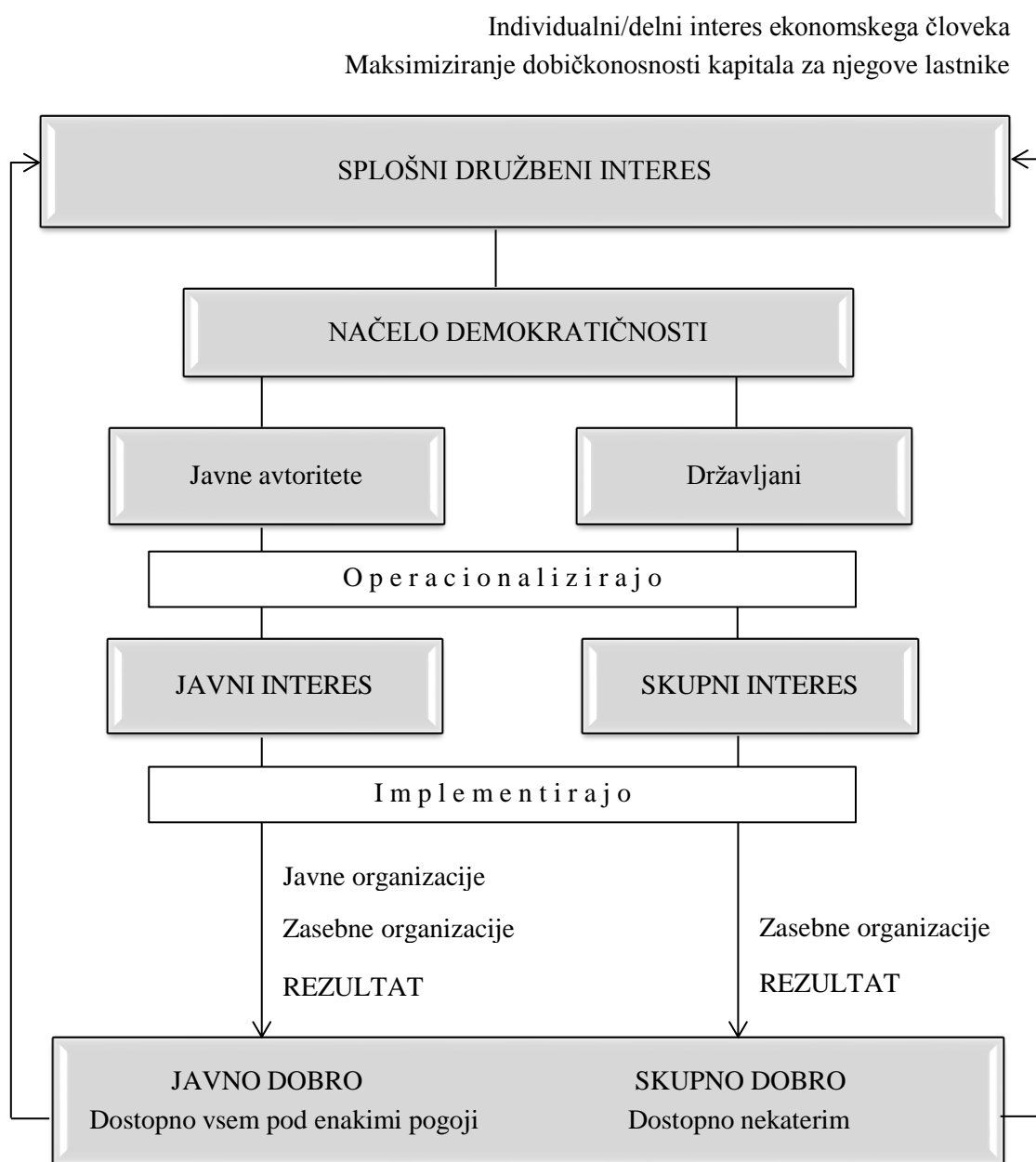
Tabela 4: Delitev nepridobitnih organizacij

Državne nepridobitne organizacije	
Izvajalci javnih služb <ul style="list-style-type: none"> • Javna uprava • Javna podjetja in zavodi 	Izvajajo po demokratični poti določene javne dejavnosti
Napol državne organizacije	
Institucije javnega prava <ul style="list-style-type: none"> • Zbornice • Socialni skladi 	Izvajajo v večini zakonsko določene naloge in delno tudi po lastni pobudi; članstvo v njih je obvezno
Zasebne organizacije	
Nepridobitne organizacije na področju gospodarstva <ul style="list-style-type: none"> • Poslovna in poklicna združenja • Organizacije delojemalcev in potrošnikov • Zadruge 	Pospešujejo in zastopajo gospodarske cilje in namene članov
Družbeno kulturne nepridobitne organizacije <ul style="list-style-type: none"> • Športna društva in za dejavnosti v prostem času • Cerkve in sekte; Zasebni klubi; Spiritistični krožki 	Izvajajo skupne dejavnosti v okviru kulturnih, športnih, družabnih in drugih potreb in interesov članov
Politične nepridobitne organizacije <ul style="list-style-type: none"> • Politične stranke • Organizacije za varovanje domovine, narave, okolja • Politično usmerjena združenja in društva • Organizirane državljske pobude 	Izvajajo skupne dejavnosti za uveljavljanje političnih interesov in vrednot
Socialne nepridobitne organizacije <ul style="list-style-type: none"> • Organizacije za pomoč in storitve bolnim, ostarelim, prizadetim, oškodovanim, zasvojenim, ubožnim ljudem; Skupine za samopomoč • Dobrodelne organizacije in društva 	Izvajajo dobrodelne in podporne dejavnosti na področjih zdravstva in sociale v skupno korist

Vir: Povzeto po Schwarz v B. Mesec, *Družbeni okvir neprofitnih organizacij*, 2008, str. 22, tabela 1.

Nepridobitne organizacije ločimo na javne nepridobitne organizacije, katere so bile ustanovljene s strani javnih avtoritet in služijo javnemu interesu in zasebne nepridobitne organizacije, katere so bile ustanovljene s strani zasebnih fizičnih in pravnih oseb in služijo splošnemu, tako javnemu kot skupnemu, družbenemu interesu (Kolarič et al., 2002, str. 14). Delitev nepridobitnih organizacij, ki služijo v javno in skupno dobro, je prikazana na Sliki 2.

Slika 2: Nepridobitne organizacije v službi splošnega družbenega interesa

Vir: Z. Kolarič, A. Črnak-Meglič in M. Vojnovič, *Neprofitno-volonterske organizacije*, 2002, str. 13, slika 1.

Temeljni smisel obstoja nepridobitnih organizacij pogojujejo z delovanjem v splošnem družbenem interesu in za splošno družbeno korist. Za razliko od individualnega interesa, katerega smisel delovanja in cilji so maksimiziranje dobičkonosnosti oziroma koristi lastnika, splošnega družbenega interesa oziroma koristi, ki so javne in skupne, ni mogoče preprosto opredeliti (Kolarič et al., 2002, str. 10–12). Cilje v javnem interesu uresničujejo javne avtoritete, ki po načelu demokratičnosti predstavljajo rezultat volilnih odločitev državljanov, pri čemer je splošni družbeni interes operacionaliziran kot javni interes, za javno dobro. Javne avtoritete za izvajanje in uresničevanje ciljev ustanovljajo javne

organizacije ali pa preko koncesijskih pogodb, ki določajo merila za uresničevanje javnega interesa, sodelujejo z zasebnimi organizacijami. Obe vrsti organizacij uresničujeta cilje, ki so v javnem interesu, zato sta tudi nepridobitni vrsti organizacij. S strani javnih avtoritet prezrti interesi državljanov pa se znotraj zasebnih organizacij, na primer društev, operacionalizirajo kot skupni interes manjšin, za skupno dobro.

Društva so predvsem organizacije, kamor se včlanjujejo posamezniki v želji razvijanja in uresničevanja lastnih interesov, torej so organizacije, ki delujejo predvsem v skupno dobro svojih članov in manj v javno dobro (Kolarič & Rakar, 2010, str. 8). Društvo pridobitne dejavnosti ne sme opravljati kot svoje edine dejavnosti. Društvu, ki deluje v javnem interesu in njegovo delovanje presega interese članov, se v skladu s posebnimi predpisi, opredeljenimi z ZDru-1, podeli status društva (Tavčar, 2005, str. 218).

Število društev, ki predstavljajo daleč največji delež med vsemi civilno-družbenimi organizacijami, neprestano narašča. Iz podatkov poslovnega registra AJPES, kamor so organizacije obvezne posredovati letne finančne izkaze, je razvidno, da je bilo konec leta 2006 delujočih 20.790 društev, konec leta 2009 21.583, število društev se je konec leta 2012 povečalo na 22.713. Podatki, dosegljivi na spletnih straneh AJPES, kažejo, da je na dan 31. 3. 2016 v Sloveniji delovalo 23.908 društev, 398 zadrug in 8.576 nepridobitnih organizacij, pravnih oseb zasebnega prava.

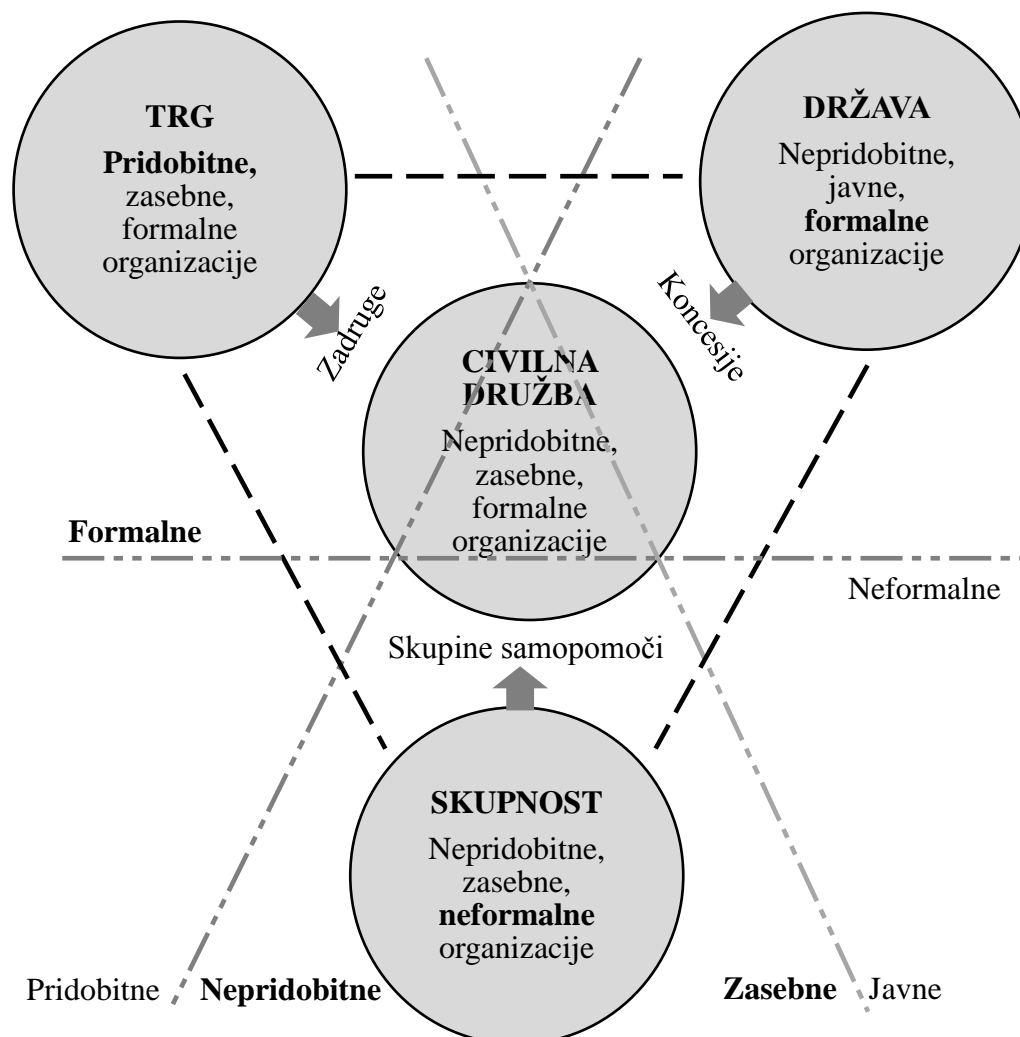
Zasebne nepridobitne organizacije Kolarič et al. (2002, str. 15–19) umeščajo v okvir civilne družbe, pri čemer izhajajo iz koncepta trikotnika blaginje, ki družbeni prostor deli v tri sfere: sfero države, v kateri delujejo formalne nepridobitne organizacije, ki so ali javne ali zasebne, sfero trga, v kateri delujejo formalne, pridobitne organizacije, ki so zasebne in tretjo sfero skupnosti, kjer delujejo neformalne, nepridobitne organizacije, ki so zasebne. Trikotnik blaginje dopolnjujejo s sfero civilne družbe, ki je v razmerju do naštetih treh sočasno odprta in zaprta. Lastnosti organizacij posameznih sfer so sočasno podobne ali različne, torej s posameznimi sferami povezane ali ločene od njih.

Med sferami so tri razmejitev, ki civilno družbo povezujejo z njimi ter ločujejo od njih, in sicer: prva razmejitev na pridobitno in nepridobitno, ki civilno družbo ločuje od trga in povezuje z državo in skupnostjo, kot druga nastopa razmejitev na javno in zasebno, ki civilno družbo ločuje od države in hkrati povezuje s trgom in skupnostjo in tretja razmejitev na formalno in neformalno, ki civilno družbo ločuje od skupnosti in jo povezuje s trgom in državo.

»Demokracija je večno težaven in razraščajoči se proces razporejanja oblasti in javnega nadzora nad njenim uveljavljanjem v okviru političnih skupin, ki jih označujeta institucionalno ločeni – vendar pa vedno posredujoči se – sferi civilne družbe in državnih ustanov« (Keane, 2000, str. 10).

Slika 3 prikaže umestitev zasebnih nepridobitnih organizacij v okvir civilne družbe.

Slika 3: Zasebne prostovoljske nepridobitne organizacije

Vir: M. I. Tavčar, *Strateški management nepridobitnih organizacij*, 2005, str. 32, slika 1.4.

2.2.1 Slovenska filantropija

Slovenska filantropija (pred preimenovanjem Slovenska fundacija) je vodilna organizacija na področju systemskega razvoja prostovoljstva in deluje v javnem interesu od leta 1992 dalje. Ustanovljena je bila na pobudo posameznikov, ki so se povezali z namenom in s ciljem zaščite in pomoči takratnim beguncem iz Bosne in Hercegovine.

Njena osrednja dejavnost je promoviranje prostovoljstva in ustvarjanje pogojev za uspešno izvajanje prostovoljstva z dejavnostmi, ki v celoti zaokrožujejo prostovoljstvo: usposabljanje prostovoljcev, mentorjev in organizatorjev za opravljanje različnih

dejavnosti prostovoljnega dela, prizadevanje k širši družbeni podpori in oblikovanju ustreznih zakonskih okvirov prostovoljstva.

Na spletnih straneh Slovenske filantropije (<http://www.filantropija.org> in programsko orodje <http://www.prostovoljstvo.org> v vlogi posredovalcev med prostovoljci in prostovoljskimi organizacijami) lahko posamezniki, prostovoljci in organizacije pridobijo zanimive in pomembne informacije o prostovoljstvu, od splošnih informacij o prostovoljstvu za širšo javnost, prostovoljce in organizacije, do informacij o razvoju prostovoljstva in zakonskem okviru prostovoljstva, namenjenih strokovni javnosti, kot tudi koristne informacije o posameznih dogodkih doma in v tujini, možnostih vključitve prostovoljca v prostovoljno delo, predstavitve programov usposabljanja, iskalnik prostovoljskih organizacij, zgodbe prostovoljcev, letna poročila idr.

2.2.2 Slovenska mreža prostovoljskih organizacij

Acs (2013, str. 12) pravi, da so filantropisti inovatorji priložnosti. Priložnosti iščejo v potrebah družbe, z ustvarjanjem mrež in organizacij vplivajo na oblikovanje dejavnosti in preko njih dosegajo želene rezultate, ki se izražajo v prispevanju družbe za javno dobro.

V Slovensko mrežo prostovoljskih organizacij se povezuje približno 1.300 organizacij. Vezni člen med organizacijami, prostovoljci, koristniki prostovoljnega dela in vladnimi organizacijami ter zavodi je Slovenska filantropija, ki si prizadeva zagotoviti boljše pogoje za vse vključene na različnih stopnjah izvajanja prostovoljstva. Vrbica in Matoz Ravnik (2009, str. 12) mrežo vidita kot podporno strukturo prostovoljskim organizacijam, z namenom predstavitve dela in prejemanja informacij, kot tudi podporno točko prostovoljcem, ki preko mreže pridobivajo informacije za lažje in hitrejše vključevanje v različne prostovoljne dejavnosti.

2.2.3 Vrste in področja prostovoljnega dela

Vrste prostovoljnega dela 23. člen ZProst razdeli na: (1) organizacijsko delo, ki zajema vodenje in organizacijo projektov ali programov ter mentorstvo prostovoljcem, (2) strokovno delo, ki vključuje opravljanje prostovoljnega dela, za izvajanje katerega so potrebna določena znanja in veščine, katera prostovoljec pridobi v vzgojno izobraževalnem sistemu ali preko usposabljanja prostovoljske organizacije in (3) drugo delo, ki vključuje dela za podporo izvajanju projektov ali programov in za katera usposabljanja za opravljanje aktivnosti niso potrebna.

Pravilnik o področjih prostovoljnega dela in vpisniku v 4. členu določa 10 področij prostovoljnega dela, in sicer: civilna zaščita in reševanje, človekove pravice in civilne svoboščine, varstvo okolja in ohranjanje narave, kultura in umetnost, socialna dejavnost, rekreacija, turizem, vzgoja in izobraževanje, zdravje, človek, narava in družbene vrednote.

2.2.4 Članstvo in obseg prostovoljstva

Tabela 5 prikazuje podatke, ki jih navajajo skupna poročila o prostovoljstvu za leta 2011–2014, pri čemer je potrebno upoštevati, da je bil ZProst sprejet v prvem četrtletju 2011, ter da je bila prijava prostovoljskih organizacij, ki so se prvo leto vpisale v bazo podatkov, mogoča šele v juniju 2011.

Tabela 5: Primerjava letnih poročil o prostovoljstvu v Sloveniji med leti 2011–2014

2011	2012	2013	2014
Sistemska ureditev prostovoljstva			
<ul style="list-style-type: none"> Sprejetje in uveljavitev Zakona o prostovoljstvu Izdan Pravilnik o področjih prostovoljnega dela in vpisniku Izdana Uredba o nagradi in priznanjih za prostovoljstvo 	<ul style="list-style-type: none"> Veljavno iz leta 2011 	<ul style="list-style-type: none"> Veljavno iz leta 2011 Pri izvajanju zakona in podzakonskih aktov so se izkazale pomanjkljivosti, ki jih je potrebno odpraviti Osnutek predloga sprememb in dopolnitev ZProst 	<ul style="list-style-type: none"> Veljavno iz leta 2011 Usklajeni predlogi glede sprememb in dopolnitev ZProst <hr/> <p>Zakon o spremembah in dopolnitvah ZProst (Zprost-A) je bil sprejet v novembru 2015</p>
Število vpisanih prostovoljskih organizacij, prostovoljcev in opravljenih ur			
<ul style="list-style-type: none"> Vpisanih 225 prostovoljskih organizacij 27.014 prostovoljcev 4.296.348 ur opravljenega prostovoljnega dela 	<ul style="list-style-type: none"> Vpisanih 414 prostovoljskih organizacij 54.137 prostovoljcev 5.538.795 ur opravljenega prostovoljnega dela 	<ul style="list-style-type: none"> Vpisanih 494 prostovoljskih organizacij 46.903 prostovoljcev 6.161.795 ur opravljenega prostovoljnega dela 	<ul style="list-style-type: none"> Vpisanih 744 prostovoljskih organizacij 84.206 prostovoljcev 10.056.740 ur opravljenega prostovoljnega dela
Vrste prostovoljnega dela po deležih			
<ul style="list-style-type: none"> Vsebinsko delo – 2.923.571 ur oz. 68,04 % vsega opravljenega prostovoljnega dela 	<ul style="list-style-type: none"> Vsebinsko delo – 3.468.756 ur oz. 62,62 % vsega opravljenega prostovoljnega dela 	<ul style="list-style-type: none"> Vsebinsko delo – 4.218.002 ur oz. 68,64 % vsega opravljenega prostovoljnega dela 	<ul style="list-style-type: none"> Vsebinsko delo – 7.838.880 ur oz. 77,95 % vsega opravljenega prostovoljnega dela

se nadaljuje

nadaljevanje

<ul style="list-style-type: none"> • Organizacijsko delo – 1.262.291 ur oz. 29,38 % opravljenega prostovoljnega dela • Drugo delo – 110.486 ur oz. 2,57 % vsega opravljenega prostovoljnega dela 	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacijsko delo – 1.659.850 ur oz. 29,96 % opravljenega prostovoljnega dela • Drugo delo – 410.189 ur oz. 7,40 % vsega opravljenega prostovoljnega dela 	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacijsko delo – 1.519.030 ur oz. 25,82 % opravljenega prostovoljnega dela • Drugo delo – 278.666 ur oz. 4,50 % vsega opravljenega prostovoljnega dela 	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacijsko delo – 1.808.523 ur oz. 17,99 % opravljenega prostovoljnega dela • Drugo delo – 409.337 ur oz. 4,07 % vsega opravljenega prostovoljnega dela
Spolna struktura prostovoljcev			
<ul style="list-style-type: none"> • Ženske – 58,10 % • Moški – 41,90 % 	<ul style="list-style-type: none"> • Ženske – 65,00 % • Moški – 35,00 % 	<ul style="list-style-type: none"> • Ženske – 63,51 % • Moški – 36,49 % 	<ul style="list-style-type: none"> • Ženske – 61,80 % • Moški – 38,20 %
Opravljenjena prostovoljna dela po področjih			
<ul style="list-style-type: none"> • Socialna dejavnost – ni številčnega podatka • Človekove pravice in civilne svoboščine – ni podatka • Rekreacija – ni podatka 	<ul style="list-style-type: none"> • Socialna dejavnost – 56,32 % • Človekove pravice in civilne svoboščine – 13,52 % • Vzgoja in izobraževanje – 6,98 % 	<ul style="list-style-type: none"> • Socialna dejavnost – 52,00 % • Vzgoja in izobraževanje – 10,14 % 	<ul style="list-style-type: none"> • Socialna dejavnost – 64,93 % • Človekove pravice in civilne svoboščine – 10,45 % • Vzgoja in izobraževanje – 7,37 %

Vir: Ministrstvo za javno upravo RS, Skupna poročila o prostovoljstvu v RS v letih 2012-2015.

V prostovoljno delo je bilo preko prostovoljskih organizacij v letu 2011 vključenih 27.014 prostovoljcev, ki so opravili 4.296.348 prostovoljnih ur dela (Ministrstvo za pravosodje in javno upravo RS, 23. 8. 2012, str. 5). Če za primerjavo podam podatke zadnjega poročevalskega leta, je bilo v letu 2014 v vpisnik evidentiranih 744 prostovoljskih organizacij (AJ PES, 4. 5. 2015), pri čemer je bilo evidentiranih 84.206 prostovoljcev, ki so skupaj opravili 10.056.740 ur prostovoljnega dela (Ministrstvo za javno upravo RS, 16. 7. 2015, str. 4).

Iz primerjave vseh do sedaj dostopnih letnih poročil je razvidno postopno naraščanje števila prostovoljcev kot tudi ur opravljenega dela, pri čemer je pomembno upoštevati, da številke vključujejo le organizacije, ki so oddale letna poročila. Raziskava o prostovoljstvu v državah članicah Evropske unije (GHK, 2010), ki je bila izdelana po naročilu Evropske

komisije, ter še pred sprejetjem ZProst v Sloveniji in obveznega letnega poročanja prostovoljskih organizacij, je Slovenijo zaznala kot članico z relativno nizko stopnjo vključenosti odraslih v prostovoljna dela (10–19 %), s skromnim večanjem števila prostovoljcev v zadnjem desetletju, pri čemer je bila najvišje zastopana starostna skupina prostovoljcev med trideset in petdeset let.

Zanimivo je, da sta v opombi navedena dva druga vira, in sicer: leta 2009 prejeta poročila Ministrstva za javno upravo o števila prostovoljcev v velikosti med 280.000 in 350.000 (16,4–20,5 %) iz raziskave, ki je bila izdelana leta 2006 in raziskava Slovenske Filantropije iz leta 2008, ki navaja precej nižje število vključenih prostovoljcev (182.000). Zaradi precej velikih razlik v številu prostovoljcev, ki jih navajajo različne raziskave, je bilo v letu 2011 sprejeto določilo letnega poročanja prostovoljskih organizacij eden od pomembnih korakov proti sistemski ureditvi delovanja prostovoljskih organizacij.

Ena glavnih ovir pri umeščanju prostovoljnega dela v družbeni prostor je razpršenost prostovoljnega dela in njegova neidentificiranost v smislu, da k prostovoljnemu delu poleg organiziranih dejavnosti uvrščamo tudi neorganizirano, spontano pomoč. Statistično, kvantitativno zbiranje podatkov je neprecenljivo in nujno, ker: prepriča o pomembnosti prostovoljnega dela in njegovem vplivu na narodno gospodarstvo, vladi in drugim pomembnim odločevalcem pokaže, da ima prostovoljstvo velik vpliv na razvoj družbe, torej si zasluži njihovo podporo, gradi bazo podatkov ljudem, ki odločajo o prihodnjem razvoju in promoviranju prostovoljnih dejavnosti, širi spoznanja o prostovoljstvu, opogumlja posameznike za vključitev v prostovoljne dejavnosti, informira medije, javno in zasebno sfero ter prikaže družbene in osebne pridobitve (Mesec, 2004, str. 3).

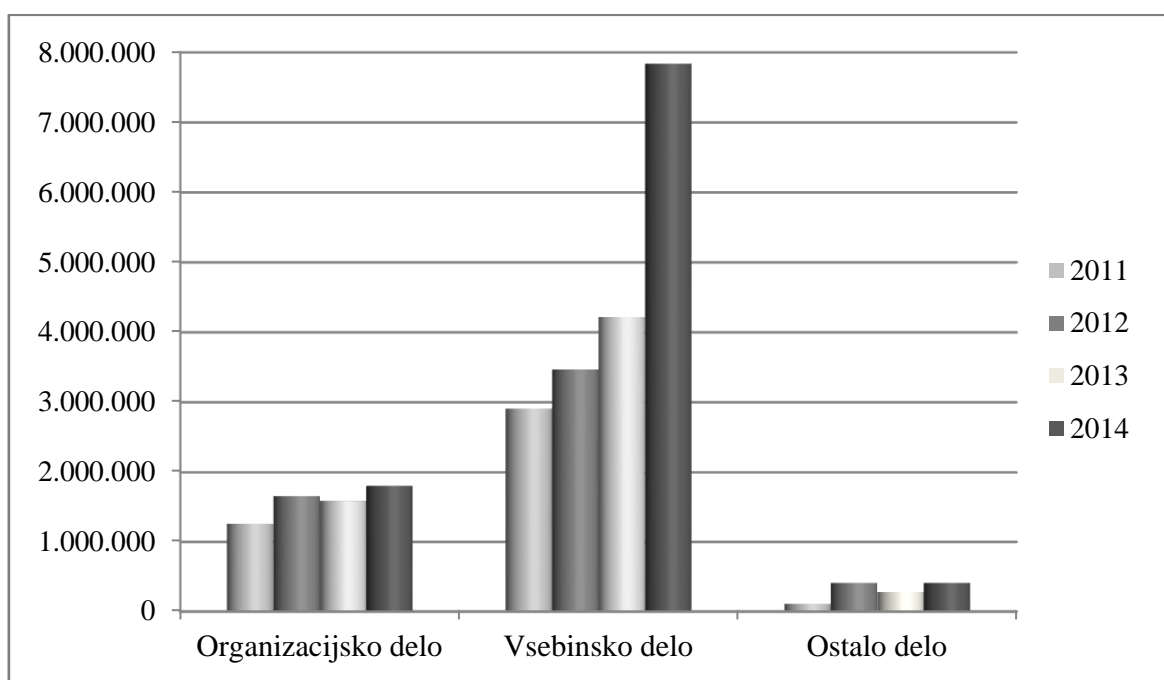
Prepričanje, da ima prostovoljni sektor precejšnje pozitivne ekonomske učinke, je med drugim razvidno iz dejstva, da so ga v nekaterih državah, ki nimajo tradicije na področju prostovoljnega dela, resneje začeli obravnavati šele s pojavom ekonomske krize. Mnenje, da prostovoljske organizacije, zaradi cenejših storitev prostovoljnega sektorja, zmanjšujejo obremenitev javnih virov sredstev za socialne in druge dejavnosti je preveč poenostavljeno (Stropnik, 1994, str. 25). Ekonomski pomen prostovoljnega dela je v grobem lahko definiran s prihranki pri javnih sredstvih iz razloga opravljanja prostovoljnega dela brez plačila, vendar je višino prihrankov težko določiti. Ocenjevanje vrednosti prostovoljnega dela lahko poteka: z ocenjevanjem na podlagi števila ur opravljenega prostovoljnega dela, pri čemer pa se statistično spremlja le plačano delo, izvzeti pa so tudi neplačani stroški dela, ki bi nastali v zvezi z delom redno zaposlenih; z ocenjevanjem oportunitetnih stroškov časa, ki se ga namenja prostovoljnemu delu; z upoštevanjem tako vidnih stroškov in prihrankov kot tudi količine, kakovosti, učinkovitosti in dostopnosti storitve.

Podatki, ki jih prostovoljske organizacije vpisujejo v elektronski vpisnik prostovoljskih organizacij (MJU, 2012–2015), kažejo, da daleč največji obseg prostovoljnih ur opravijo prostovoljci starejši od 60 let, ki pokrijejo približno 75 % vseh vpisanih prostovoljnih ur.

Največji delež prostovoljcev med starejšo populacijo kažejo tudi posamezne študije opravljene v preteklih letih. Najmanjši delež vseh registriranih prostovoljnih ur predstavljajo prostovoljci, ki so mlajši od 18 let. Zaradi poudarka o pomembnosti in možnostih vključevanja prostovoljcev v vzgojno izobraževalnih zavodih, se število mlajših prostovoljcev v zadnjem obdobju povečuje. V prostovoljstvo se vključuje več žensk kot moških. Glede na najvišji delež vpisanih prostovoljskih organizacij, ki deluje na področju socialnih dejavnosti je višji delež žensk pričakovan.

Največ prostovoljnega dela je bilo opravljenega na vsebinskem področju, sledi mu področje organizacije, medtem ko je bilo najmanj prostovoljnega dela opravljenega na področju ostalega dela. Slika 4 grafično prikazuje vrste prostovoljnega dela po številu opravljenih prostovoljnih ur.

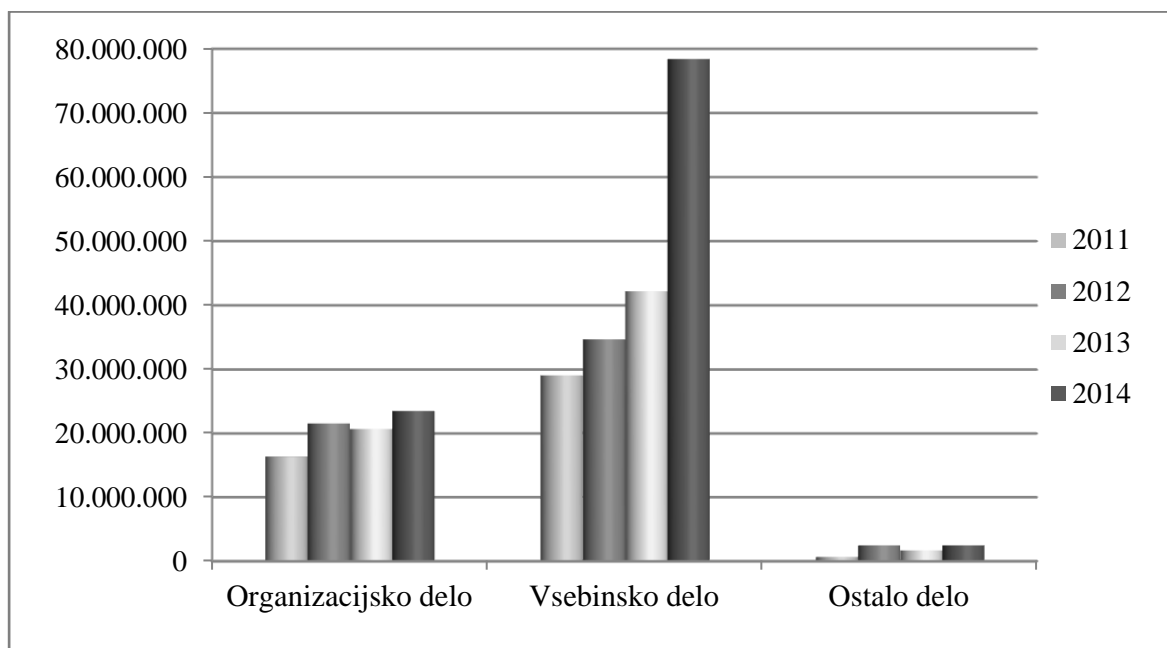
Slika 4: Število prostovoljnih ur po vrsti prostovoljnega dela v letih 2011–2014

Vir: Ministrstvo za javno upravo RS, Skupna poročila o prostovoljstvu v RS v letih 2012–2015.

Ocenjene vrednosti opravljenih prostovoljnih ur so določene v Pravilniku o področjih prostovoljnega dela in vpisniku, in sicer v višini 13 EUR za eno uro organizacijskega dela, 10 EUR za eno uro vsebinskega dela in 6 EUR za eno uro prostovoljnega dela, ki se uvršča med ostalo delo. Letna višina vseh ocenjenih vrednosti opravljenih prostovoljnih ur v primerjavi s preteklim letom narašča, saj je za leto 2011 ocenjena v skupni višini 46.133.55 EUR, za leto 2012 v skupni višini 58.726.744 EUR, za leto 2013 v skupni višini 64.535.388 EUR in v letu 2014 v skupni višini 104.355.621 EUR. Višino vpisanih opravljenih prostovoljnih ur v letih med 2011 in 2014 prikazuje Slika 5.

Slika 5: Ocenjena vrednost prispevka prostovoljnega dela k družbeni blaginji v EUR

Vir: Ministrstvo za javno upravo RS, Skupna poročila o prostovoljstvu v RS v letih 2012–2015.

2.2.5 Družbena odgovornost

V Sloveniji se je razvila mreža prostovoljskih društev, organizacij, mrež in drugih skupin, ki opravljajo prostovoljno delo oziroma sodelujejo z različnimi ustanovami in inštitucijami. Vključevanje prostovoljcev v Sloveniji je izrazito na socialnem, pedagoškem, športnem in zdravstvenem področju. Za vsako področje in vsakega prostovoljca, za katerega želimo, da dobro opravi prostovoljno delo, pa velja, da ne sme biti prepuščen samemu sebi. Prostovoljci pogosto izpostavijo, da so nevezani na institucijo. Ta navezava se vzpostavi ob ustrezni organiziranosti, izdelanem sistemu vodenja in usposabljanja prostovoljcev, vključenih v to organizacijo. Prostovoljce je potrebno seznaniti z njihovimi pravicami in dolžnostmi, z njihovo vlogo, prihodnjimi nalogami, pa tudi možnimi težavami in obremenitvami, v kar je potrebno vključiti izkušene strokovnjake in druge prostovoljce, ki imajo praktične izkušnje (Grobelšek, 2005, str. 42–43).

Razvijati je potrebno zavedanje o soodgovornosti za stanje, ki ga sooblikujemo, bodisi z aktivnim vključevanjem ali le pasivnim opazovanjem. Vedno pomembnejša postaja družbena odgovornost nepridobitnih organizacij, katerih delovanje je podrejeno humanitarnim, socialnim, dobrodelnim in podobnim občutljivim smotrom (Tavčar, 2005, str. 67–68). Njihove storitve uporabljajo posamezniki ali skupine, ki so, zaradi svojih stisk in položaja v družbi, na očeh javnosti. Morebitne neetične nepravilnosti profesionalcev ali prostovoljcev organizacije so praviloma deležne kritike, saj posamezniki, skupine ali organizacije, ki darujejo, pričakujejo gospodarno in namensko porabljanje podarjenega.

2.3 Prostovoljstvo v Evropski uniji

Na pobudo Evropske komisije z dne 3. 6. 2009 je Svet Evropske unije dne 27. 11. 2009, sprejel odločbo (Ur. l. EU, št. 37/2010/ES), s katero je leto 2011 razglasil za »evropsko leto prostovoljnih dejavnosti za spodbujanje aktivnega državljanstva« (v nadaljevanju evropsko leto prostovoljstva ali EYV 2011). Z razglasitvijo je Evropska unija, poudarila trud, ki ga vlagajo prostovoljci in spodbudila izmenjavo dobrih praks med organi držav članic in prostovoljskimi organizacijami, ter s tem podprla prizadevanja posameznih držav k sistemski ureditvi prostovoljstva ali potrebnim spremembam na področju prostovoljstva.

2.3.1 Zakonodajni vidik prostovoljstva

Raziskava GHK (2010) navaja podatke pravnega okvira in opredelitve prostovoljstva v posameznih državah članicah EU. Obstajajo različne tradicije povezane s prostovoljstvom. Države prostovoljstvo opredeljujejo na različne načine, številne za opredelitev nimajo pravne podlage. Podatki so bili obdelani na osnovi prejetih nacionalnih poročil in drugih neodvisnih evropskih študij. Slovenija v obdobju raziskave še ni imela sprejetega ZProst, kar je tudi navedeno v Prilogi 1, ki predstavlja zakonski okvir in opredelitev prostovoljstva v 27 državah članicah EU.

2.3.2 Infrastruktura prostovoljstva

Pomembnejše splošne ugotovitve, ki so jih pokazali rezultati raziskave v letu 2011 (TNS Opinion & Social, 2011), so:

1. področje prostovoljstva ima v državah članicah EU različen status,
2. nacionalne podatke zbirajo le posamezne države članice, zato števila prostovoljcev v nekaterih državah članicah, in s tem tudi v EU v celoti, ni mogoče oceniti,
3. zelo pomembna vloga prostovoljstva se izkazuje v solidarnosti in humanitarni pomoči, pri čemer sta Slovenija in Španija edini državi članici pri katerih rezultat področja izkazuje negativen trend,
4. področji, kjer se izvaja prostovoljno delo, sta bili najpogosteje kultura in šport,
5. prostovoljstvo ima pomembno vlogo v družbi z ohranjanjem in krepitevijo družbene, v veliki meri medgeneracijske povezanosti, ter s prispevanjem k osebni rasti in zadovoljstvu,
6. s prostovoljnim delom se ukvarja med 22 do 25 % državljanov EU.

Obsežna raziskava o prostovoljstvu, ki jo je izdelala GHK (2010) na podlagi nacionalnih poročil, je pokazala, da je bila stopnja prostovoljstva po posameznih državah članicah EU v preteklem desetletju, pred ekonomsko krizo, zelo različna. Za prostovoljstvo v Sloveniji je bilo zaznano zmerno naraščanje, kar kažejo študije vključevanja prostovoljcev v

prostovoljne dejavnosti tudi v nadaljnjih letih. Tabela 6 navaja trend števila prostovoljcev v državah članicah EU.

Tabela 6: Trendi v številu prostovoljcev v EU med leti 2000–2009

Trend	Države članice EU
Naraščanje	Avstrija, Belgija, Češka, Danska, Francija, Grčija, Italija, Luksemburg, Poljska, Španija
Zmerno naraščanje	Estonija, Finska, Nemčija, Madžarska, Romunija, Slovenija
Stabilno / nihanje	Bolgarija, Irska, Latvija, Litva, Malta, Nizozemska, Švedska
Upadanje	Slovaška
Nejasno / ni primerljivih informacij	Ciper, Portugalska, Velika Britanija

Vir: GHK, Volunteering in the European Union: Final Report, 2010, str. 8, tabela 1.

Splošna ocena gibanja števila prostovoljskih organizacij (GHK, 2010, str. 86) kaže, da število prostovoljskih organizacij močno narašča, izraženo je bilo tako v Franciji in Nemčiji, kjer je bilo organizirano, formalno prostovoljstvo že uveljavljena tradicija, kot tudi v Bolgariji in Estoniji, kjer je bilo formalno prostovoljstvo v svojem pojavnem začetku. Trend v številu prostovoljskih organizacij v EU prikaže Tabela 7.

Tabela 7: Trendi v številu prostovoljskih organizacij v EU med leti 2000–2009

Trend	Države članice EU
Naraščanje	Avstrija, Bolgarija, Danska, Estonija, Finska, Francija, Nemčija, Grčija, Madžarska, Italija, Poljska, Slovenija, Španija
Upadanje	Nizozemska
Nejasno / ni primerljivih informacij	Belgija, Ciper, Češka, Irska, Latvija, Litva, Luksemburg, Malta, Portugalska, Slovaška, Švedska, Velika Britanija

Vir: GHK, Volunteering in the European Union: Final Report, 2010, str. 86, tabela 3-14.

2.3.3 Evropsko leto prostovoljstva

Cilji evropskega leta prostovoljstva (Ur. l. EU, 2010, str. 45) so zapisani v štirih točkah:

1. vzpostavljanje ugodnega okolja za prostovoljstvo v Evropski Uniji,
2. okrepitev pristojnosti prostovoljskih organizacij za izboljšanje kakovosti dejavnosti,

3. priznavanje prostovoljnih dejavnosti,
4. krepitev ozaveščenosti o koristih in pomembnosti prostovoljstva.

Odločba v 11. členu na strani 47 določa, da »komisija do 31. 12. 2012 Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in odboru regij predloži poročilo o izvajanju, rezultatih in celoviti oceni pobud iz te odločbe«. V obdobju med letoma 2010 in 2013 so bile izvedene različne študije in bila pripravljena poročila o prostovoljstvu v Evropski uniji. Posebna anketa Eurobarometra je bila izvedena v maju 2011, v anketiranje pa je bilo vključenih vseh 27 držav članic Evropske unije (v nadaljevanju EU). Konec leta 2012 je Evropska komisija Evropskemu parlamentu predložila poročilo o izvajanju aktivnosti, rezultatih ter ocenah na področju prostovoljstva po posameznih državah članicah EU.

2.3.4 Zavedanje o priložnostih razvoja in ozaveščanja pomena prostovoljstva

Prostovoljstvo ima v Evropski uniji pomembno vlogo, vendar so razmere v državah članicah različne. Zgodovina prostovoljstva v posameznih državah je različna, nekatere imajo dolgo tradicijo prostovoljnega dela in so lahko zgled in dobra praksa drugim, v katerih se prostovoljstvo šele razvija. Na razširjenost prostovoljstva poleg zgodovine vplivata politika in kultura družbe in države, vendar je Evropsko leto prostovoljstva pokazalo, da je pripravljenost do sodelovanja pri spodbujanju prostovoljstva in širjenju znanja o njegovem pomenu velika v vseh državah članicah EU.

Poročilo, ki ga je Evropska komisija dne 19. 12. 2012 predložila Evropskemu parlamentu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij v aneksu 1 (European Commission, 2012, str. 12) navaja skupne rezultate evropskega leta prostovoljstva v številkah, ki so povzeti v Tabeli 8.

Tabela 8: Evropsko leto prostovoljstva v številkah

27 sodelujočih držav članic EU v evropskem letu prostovoljstva
<ul style="list-style-type: none"> • 4 konference izvedene v Budimpešti, Bruslju, Atenah in Varšavi, • 4 javne tribune o prostovoljstvu v organizaciji Evropskega ekonomsko-socialnega odbora, • številne nacionalne, regionalne in lokalne aktivnosti na katerih so sodelovali nacionalni koordinacijski organi in civilna družba vseh 27 držav članic EU, • celotna sredstva, ki vključujejo evropsko in nacionalno financiranje za izvedbo EYV 2011 v višini 14,507 milijona EUR, • več kot 56.000 obiskovalcev vseh dogodkov, • 950 delavnic in okroglih miz s tematiko prostovoljstva,

se nadaljuje

nadaljevanje

- 261 kulturnih prireditev,
- 1.660 sodelujočih organizacij,
- več tisoč izdanih tiskanih in elektronskih člankov,
- 366.172 obiskovalcev spletne strani EYV 2011,
- več kot 3.880 slik naloženih na spletno stran EYV 2011,
- več kot 420 video posnetkov naloženih na spletno stran EYV 2011
- več kot 26.000 ogledov video posnetkov
- dnevna objava novic, člankov, videov in fotografij,
- 2.175.527 prostovoljnih ur registriranih na spletni strani EYV 2011
www.eyb2011.eu

Vir: European Commission, Report on 19.12.2012, COM(2012) 781 final, Annex I.

Evropska komisija je proglašeno evropsko leto prostovoljstva 2011 ocenila kot uspešno v promoviranju prostovoljstva, ki je v državah članicah EU imelo pozitiven učinek na lokalni, nacionalni in transnacionalni ravni (European Commission, 2012, str. 10). Cilji so bili ustrezno načrtani in izvedene dejavnosti ciljno usmerjene ter ustrezno izvajane. Poudarjen je bil velik pomen nadaljevanja uspešno načrtanega dela in ciljev ter doseganja dobrih rezultatov na področju prostovoljstva. Rezultatsko umerjen pristop je bil pri doseganju ciljev ocenjen kot uspešen v vseh državah članicah EU, pri čemer je potrebno razumeti, da se dejanski vpliv, glede na nacionalne zakonitosti posameznih držav članic EU, lahko precej razlikuje. Številni dogodki, udeležba in zanimanje za prostovoljne dejavnosti ter pokritost informiranja so odprli razmišljanja o ključnih vprašanjih in poudarkih povezanih s prostovoljstvom in hkrati poudarili pomembnost prostovoljstva za posameznika in celotno družbo.

3 IZVAJANJE PROMETNE PREVENTIVE ZA NAJMLAJŠE UDELEŽENCE V PROMETU

Učence prvih in drugih razredov osnovne šole morajo na poti v šolo in iz šole spremljati starejši. Starejši učenci lahko sami hodijo v šolo in iz šole, vendar še vedno potrebujejo, predvsem na zahtevnejših predelih šolske poti, pomoč starejših. To vrsto pomoči vsako leto v septembru, ob začetku novega šolskega leta, šolarjem nudijo policisti, občinski redarji in prostovoljci, med njimi starši, stari starši in drugi občani, med katerimi se množično prostovoljno vključujejo člani različnih združenj oziroma društev.

Markl in Žlender (2010, str. 5) opozarjata, da se moramo odrasli udeleženci v cestnem prometu zavedati, da otroci do določenega leta starosti sami ne znajo in ne zmorejo sodelovati v prometu. Otroci imajo v prometu več težav, zaradi manjše višine in zato slabše vidnosti tudi težje opazujejo prometno situacijo. Njihove psihofizične lastnosti se

razvijajo do približno štirinajstega leta starosti, pri večini že do desetega. Pomoč starejših v križišču je veliko bolj zanesljiva in učinkovita kot je semafor, saj starejši lahko preprečijo napako tako otroka kot voznika. Zaradi tega je ogrožena njihova varnost v prometu, in pri pripravi na samostojno sodelovanje v cestnem prometu, potrebujejo pomoč, vodenje in nadzor odraslih.

Otroci se zelo zgodaj srečajo s prometnimi predpisi in postopoma z drugimi zakonitostmi v cestnem prometu. Slika 6 predstavlja nekatere zaznave otrok v cestnem prometu do približno desetega leta starosti.

Slika 6: Zaznave mlajših otrok kot udeležencev v cestnem prometu

Vir: M. Markl & B. Žlender, *Prvi koraki v svetu prometa*, 2010, str.5.

Preventivne akcije, ki so javno medijsko pokrite in sofinancirane s strani države in s pomočjo večjih donatorjev, se izvajajo v organizaciji Javne agencije RS za varnost v prometu ter v sodelovanju s Svetom za preventivo in vzgojo v cestnem prometu, pristojnimi ministrstvi, Policijo, starši, z osnovnimi šolami, redarstvom, občinskimi oddelki pristojnimi za promet in s prostovoljci, ki delujejo v prometni preventivi ter posamezne z vključevanjem gasilcev in reševalcev. V sodelovanju med deležniki, ki skrbijo za varno udeležbo otrok v cestnem prometu, preventivne akcije za najmlajše

potekajo skozi celo šolsko leto. Preventivne akcije, ki skrbijo za varnejšo udeležbo otrok v cestnem prometu, so opisane v Tabeli 9.

Tabela 9: Preventivne akcije za varno udeležbo otrok v cestnem prometu

Preventivna akcija	Opis
»Varna pot v šolo«	Aktivnosti, vezane na akcijo, vključujejo postavitve triopanov, transparentov, plakatov in obešank na mestnih ulicah in vpadnicah, ki udeležence v cestnem prometu opozarjajo, da so z začetkom novega šolskega leta v cestnem prometu šolarji. V akciji, ki se izvaja v prvih dneh septembra, poleg osnovnih šol in SPVCP sodelujejo tudi ustrezno opremljeni prostovoljci, policisti in redarji. Skladno z dogovorjenim terminskim načrtom izvajajo dodatna varovanja na najbolj nevarnih mestih v okolice osnovnih šol.
Načrti varnih poti	Načrt varnih šolskih poti je izdelan na podlagi zemljevida šolskega okoliša. V zemljevid se, na podlagi preučitve dejanske prometne situacije, z rdečo barvo označi dele poti in mesta, ki so nevarna in z zeleno barvo poti, kjer so učenci - pešci bolj varni. Učitelji skupaj z učenci varne poti prehodijo, razložijo oziroma se z njimi pogovarjajo, zakaj so varne in kakšen je njihov pomen. Učence opozorijo na nevarna mesta in na ustrezno vedenje v določeni nevarni situaciji. Z načrtom varnih šolskih poti šola seznanijo starše, ki otroke dodatno usposobijo za varno vedenje na poti v šolo. Izdelan načrt varnih šolskih poti šola obesijo na vidno mesto, da si ga lahko ogledajo vsi učenci, starši in drugi obiskovalci šole. Načrt varnih poti je dosegljiv na Portalu vzgoje in izobraževanja http://solstvo.gis.ljubljana.si/WEB/profile.aspx?id=MOL_Solstvo@Ljubljana
Stalna šolska (prostovoljna) prometna služba	Izvajanje prostovoljne stalne šolske prometne službe skozi celo šolsko leto, v kateri ustrezno opremljeni prostovoljci (starši, stari starši, občani) na nevarnih prometnih mestih pred osnovnimi šolami v času prihoda učencev v šolo in odhoda iz šole skrbijo za varnejšo udeležbo otrok v cestnem prometu.
Bodi preViden!	Vsakoletna akcija se odvija v začetku meseca oktobra, v času, ko se krajšajo dnevi oziroma daljšajo noči. Glavni namen akcije je opozoriti voznike na pešce in tako povečati njihovo varnost v prometu, s ciljema zmanjšanja števila prometnih nesreč in ozaveščanja o pomembnosti uporabe odsevnikov.
Pasavček	Razvila se je iz mednarodnega projekta, v katerega je bilo vključenih 14 evropskih držav. Osnovni namen preventivne akcije je spodbujanje varne vožnje otrok v vozilih z uporabo otroških varnostnih sedežev in varnostnih pasov. Osnovna ciljna skupina so otroci od 4 do 12 let in njihovi starši. Osrednja figura je lik Pasavčka, ki opozarja s sloganom »Red je vedno pas pripet!«.
Prometni dnevi izvedeni na osnovnih šolah	Izvajajo se na šolah v okviru prometne vzgoje na ustrezno opremljenih poligonih za vadbo spretnostne vožnje s kolesom, za starejše osnovnošolce tudi z motorjem, ki omogoča pridobivanje in utrjevanje znanja za kasnejše opravljanje kolesarskih izpitov.

se nadaljuje

nadaljevanje

Občinsko in državno tekmovanje »Kaj več o prometu«	V maju, ko je vreme lepo in se del tekmovanja lahko izvede zunaj, v organizaciji SPVCP poteka občinsko tekmovanje Kaj več o prometu, ki vključuje teoretični preizkus iz poznavanja prometnih pravil, predpisov in varne vožnje, spretnostno vožnjo s kolesom ali z motorjem na poligonu in praktično vožnjo v prometu. Predhodno šole izvedejo tekmovanje na šoli, na katerem izberejo ekipe za občinsko tekmovanje, nato pa najboljši občino zastopajo na državnem tekmovanju, ki se izvaja konec meseca maja. V akciji poleg šol sodelujejo policisti, gasilci in reševalci, ki otrokom predstavijo svoje delo in prostovoljci iz vrst ZŠAM, AMZS, AMD, Avto šol in drugi, ki otroke varujejo na nevarnih cestnih prehodih.
Sodelovanje v Evropskem tednu mobilnosti (ETM)	V drugi polovici septembra poteka Evropski teden mobilnosti, v katerem je 22. 9. proglašen za dan brez avtomobila. Dnevne prireditve na območju občin potekajo skladno s programom, ki na zanimiv način obiskovalce in udeležence v prometu spodbuja k razmišljanju in ravnanju k ekološki mobilnosti, kot na primer: zaprtje dela ceste v ožjem središču mesta, likovno ustvarjanje na javnih površinah, demonstracije prometnih pravil, meritev onesnaženosti zraka, vožnje s kolesom, vodena vožnja osnovnošolcev v mestnem središču, dejavnosti na temo prometa v šolah in vrtcih ipd.
Preventivne metode umirjanja prometa	V sodelovanju z oddelkom za gospodarske dejavnosti in promet MOL ter mestnim redarstvom postavljanje vertikalnih in horizontalnih prometnih označb in znakov, kakor tudi pri regulaciji prometnih tokov s ciljem izboljšanja pretoka prometa in prometne varnosti na splošno.

Vir: B. Makoter & Z. Milkovič, Varna pot, 2012, str. 3-4 in delovni dokumenti projekta Civitas Elan.

3.1 Preventivne aktivnosti ob začetku šolskega leta

Med prometno-preventivnimi akcijami, ki skrbijo za varnejšo udeležbo v prometu, je akcija Varna pot v šolo med pomembnejšimi in najbolj opaznimi akcijami, ki nagovarjajo širšo množico sodelujočih v prometu (Makoter & Milkovič, 2013, str. 4). Poteka kot skupna akcija sodelujočih nacionalnih strokovnih organov, svetov za preventivo in vzgojo v cestnem prometu, šol in staršev otrok, policije, redarstva, različnih združenj in društev, katerih člani sodelujejo kot prostovoljci, zavarovalnic in drugih podjetij kot donatorjev v akciji. Vrsta ukrepov ob začetku šolskega leta je deljena na:

- ukrepe na področju infrastrukture, kamor uvrščamo urejanje varnih šolskih poti,
- preventivne in vzgojne akcije organizacij, kot sta na primer izvajanje prometne vzgoje v šolah in izvajanje prometne službe prostovoljcev,
- preventivne in represivne ukrepe policije in mestnih redarjev,
- informiranje medijev in širše javnosti.

Varna šolska pot je eden izmed pogojev, ki omogočajo varnost otrok v cestnem prometu. Varnost otrok v prometu je v prvi vrsti skrb staršev ali zakonitih zastopnikov, ki morajo poskrbeti, da znajo njihovi otroci varno sodelovati v prometu. Vendar, dokler tega še ne zmorejo, jih je potrebno spremljati v prometu, tudi na šolskih poteh, kar je zakonsko obvezno za učence prvih razredov osnovnih šol. Mestni oziroma občinski sveti za preventivo in vzgojo v cestnem prometu, šole in drugi strokovni organi in organizacije pa so dolžni poskrbeti za zagotavljanje varnih pogojev udeležbe otrok v prometu. SPVCP MOL ob začetku šolskega leta organizira eno izmed preventivnih akcij na področju prometa, namenjenih osnovnošolcem, akcijo »Varna pot v šolo«. Vsakoletna akcija se izvaja v prvi polovici meseca septembra, vendar se aktivnosti priprave in organizacija izvedbe akcije v sodelovanju med občinskimi SPVCP, osnovnimi šolami, starši, policijo, mestnimi redarji in prostovoljci, pričnejo približno dva meseca pred začetkom novega šolskega leta. Na poteh v šole in iz šol domov, v prvi vrsti na manj varnih prometnih mestih, so prisotni tudi prostovoljci, ki mlajšim učencem, kateri prvič vstopajo v šolske prostore, pa tudi nekoliko starejšim, ki morajo ponoviti pravila varnega ravnanja v cestnem prometu, pomagajo pri prečkanju nevarnih odsekov ali zelo prometnih križišč (Milkovič, 2012, str. 5). Prostovoljci z ustrezno opremo hkrati opozarjajo voznike na prisotnost otrok v cestnem prometu ter previdnejšo vožnjo, še posebno v bližini osnovnih šol.

3.2 Zakonodajni vidik

Prometna zakonodaja v Sloveniji obsega štiri zakone: Zakon o voznikih (ZVoz, U. I. RS, št. 109/2010, 25/2014), Zakon o cestah (ZCes-1, U. I. RS, št. 33/2006-UPB1, 45/2008, 42/2009, 109/2010, 48/2012, 36/2014 Odl. US: U-I-37/12-17), Zakon o pravilih cestnega prometa (ZPrCP, U. I. RS, št. 109/2010-UPB2) in Zakon o motornih vozilih (ZMV, U. I. RS, št. 106/2010, 109/2010). Z delitvijo nekdanj obsežnega Zakona o prevozi v cestnem prometu (ZPCP-2, U. I., št. 6/2016-UPB7, 32/2016) sedaj opredeljuje posamezna področja, ki so dodelana, vendar preglednejša ter manj obsežna.

Slovenija določa nacionalni program varnosti cestnega prometa, ki velja za obdobje desetih let in s katerim se določajo prednostne naloge in cilji za zagotavljanje večje varnosti v cestnem prometu. Priprave in usklajevanje pred potrjevanjem prevzame ministrstvo RS, pristojno za promet. Določa ga 3. člen Zakona o voznikih (Avto-moto zveza Slovenije, 2011, str. 94). Izhodišče nacionalnega programa je Vizija nič, ki sledi glavnemu cilju zmanjšanja najhujših posledic prometnih nesreč.

Zakon o pravilih cestnega prometa v 87. členu (Avto-moto zveza Slovenije, 2011, str. 62) poudarja prisotnost in varnost otrok v cestnem prometu in določa:

1. otroci morajo biti kot udeleženci v cestnem prometu deležni posebne pozornosti in pomoči vseh drugih udeležencev,

2. na poti v vrtec in prvi razred osnovne šole ter domov morajo otroci imeti spremstvo starejše osebe,
3. ponoči ali ob zmanjšani vidljivosti med hojo po cesti na vidnem mestu morajo otroci nositi odsevni trak (na desni strani) ali kresničko in učenci prvega in drugega razreda poleg odsevnika tudi rumeno rutico, nameščeno okoli vratu,
4. šole, organizirane skupine staršev, organizacije za varnost cestnega prometa, ustanove ali društva lahko organizirajo in izvajajo varstvo otrok v cestnem prometu,
5. oseba, ki varuje otroke pri prečkanju ceste, mora biti stara najmanj 21 let, oblečena mora biti v živo rumene barve z vdelanimi odsevnimi trakovi bele barve, pri varovanju pa mora uporabljati predpisan, obojestransko označen prometni znak »Ustavi!«, s katerim ustavi vozila in otrokom omogoči varno prečkanje vozišča,
6. voznik mora na znak »Ustavi!« pred prehodom za pešce vozilo ustaviti,
7. otroci smejo samostojno sodelovati v cestnem prometu šele ko se starši prepričajo, da so otroci sposobni razumeti nevarnosti v cestnem prometu.

3.3 Deležniki izvajanja preventivnih aktivnosti ob začetku šolskega leta

V magistrskem delu sem v opis dela SPVCP vključila delo SPVCP MOL, katerega aktivnosti sem podrobneje spoznala kot članica projektne skupine projekta Civitas Elan in s sodelovanjem pri izvajanju aktivnosti ukrepa »Varne poti do šol« v obdobju 2009–2012. Vse občine v Sloveniji izvajajo enake ali podobne preventivne akcije in dejavnosti v cestnem prometu, koordinirane so s strani Javne agencije RS za varnost prometa, ki je krovna organizacija mestnim oziroma občinskim SPVCP, nekatere so nekoliko drugače poimenovane, vse pa se izvajajo skladno z zakoni in pravilniki v cestnem prometu.

3.3.1 Javna agencija Republike Slovenije za varnost prometa

Javna agencija RS za varnost prometa je oseba javnega prava, kateri pravice, obveznosti in odgovornosti določata Zakon o pravilih cestnega prometa-ZPrCP (U. I. RS, št. 109/2010-UPB2) in Zakon o javnih agencijah-ZJA (U. I. RS, št. 52/2002).

Strokovne naloge Javne agencije RS za varnost prometa, vezane na varnost otrok v cestnem prometu so: načrtovanje, vodenje in usklajevanje strokovnih nalog s področja varnosti v cestnem prometu, potrebnih za izvajanje nacionalnega programa varnosti cestnega prometa ter izvedbenih načrtov, ki zahtevajo sodelovanje z državnimi organi, lokalnimi skupnostmi, drugimi organizacijami, strokovnjaki za varnost cestnega prometa ter civilno družbo, razvijanje in pospeševanje prometne vzgoje, izdajanje in priprava prometno vzgojnih publikacij in drugega gradiva, kot na primer letaki, brošure, plakati, nadalje razvijanje in izvajanje preventivnih programov, kampanj in akcij večje varnosti v cestnem prometu ter nudenje strokovne pomoči in sodelovanje z občinskimi sveti za preventivo in vzgojo v cestnem prometu (ZVoz, 9. člen).

3.3.2 Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu

Na podlagi 6. člena Zakona o voznikih (U. I. RS št. 109/2010, 25/2014) in statuten občin so bili na mestnih/občinskih svetih sprejeti sklepi o ustanovitvi občinskih SPVCP v samoupravni lokalni skupnosti. SPVCP MOL ljubljanskim osnovnim šolam za učence prvih in drugih razredov v obdobju šolskih počitnic zagotovi rumene rutice, kresničke in odsevne trakove, ki so po Zakonu o pravilih cestnega prometa (AMZS, 2011, str. 62) obvezni za učence prvih in drugih razredov osnovnih šol. Prav tako osnovnim šolam za učence prvih razredov oziroma njihove starše razdeli knjižice Prvi koraki v svetu prometa: v pomoč staršem pri prometni vzgoji, ki jo je izdala Javna agencija RS za varnost v prometu (v nadaljevanju AVP) v sodelovanju s SPVCP. Knjižica prvi koraki z nazornimi slikovnimi prikazi starše osvešča in otroke uči o prometnih predpisih ter pravilnem ravnanju v cestnem prometu, kot na primer: pravilne hoje po pločniku ali po cesti, kjer ni pločnika, prečkanja ceste na označenem prehodu, opazovanja prometa ter pravilnega ravnanja ob določenem prometnem znaku ali prometni situaciji.

SPVCP MOL poskrbi, da voznike na začetek novega šolskega leta opozarjajo vidni napisi »ŠOLSKA POT« na plakatih, ki so nameščeni na različnih lokacijah v vitrinah na postajališčih Ljubljanskega potniškega prometa in na oglasnih mestih Javnega podjetja Snaga, trikotni plakati postavljeni v šolskih okoliših, obešeni transparenti na ljubljanskih vpadnicah in drogih javne razsvetljave ter triopani, ki so postavljeni pred osnovnimi šolami. Za mesec september zagotovi namestitev dodatnega števila preventivnih radarjev, ki na nevarnih odsekih pred osnovnimi šolami merijo hitrosti in število vozil, voznike pa opozarjajo na bližino šole ter posebej previdno in ustrezno hitrost vožnje. Skozi celo leto osnovnim šolam nudi strokovno pomoč in podporo pri izvajanju prometne vzgoje in načrtovanju oziroma vključevanju osnovnih šol v preventivne dejavnosti.

SPVCP MOL dvakrat letno organizira enodnevno delavnico za učitelje – mentorje prometne vzgoje na osnovnih šolah in prostovoljce, vključene v preventivne akcije, ter druge vladne in občinske organizacije, ki delujejo na področju varnosti v cestnem prometu. Na delavnicah se obravnavajo smernice in rezultati dela na področju prometne vzgoje na osnovnih šolah, skladno z zakonodajo, usposabljanje strokovnih delavcev - učiteljev oziroma mentorjev prometne vzgoje na osnovnih šolah in prostovoljcev, analiza prometne varnosti na področju MOL v posameznih obdobjih, ki jih pripravlja Policijska uprava Ljubljana, sodelovanje s strokovnimi organizacijami pristojnimi za prometno vzgojo, izzivi v prihodnje idr.

3.3.3 Policija in mestno redarstvo

Policijska uprava Ljubljana in Mestno redarstvo MU MOL sodelujeta v akcijah intenzivnega umirjanja prometa v okolici osnovnih šol. Z namenom zaščite najranljivejših udeležencev v cestnem prometu poteka intenzivnejše preverjanje nedovoljenega

ustavljanja in parkiranja pred osnovnimi šolami. Voznikom, staršem in drugim odraslim spremljevalcem učencev priporočajo, da se na pot podajo pravočasno, s strpnostjo in z razumevanjem do vseh udeležencev v cestnem prometu. Skupaj s prostovoljci skrbijo za pravilno in ustrezno ravnanje v cestnem prometu ter upoštevanje cestnoprometnih predpisov s poudarkom na varnosti otrok na šolskih poteh (Milkovič, 2012, str. 6).

3.3.4 Osnovne šole

Osnovne šole pred začetkom pouka pregledajo prometno situacijo šolskih poti v šolskem okolju ter na podlagi ugotovitev mestni upravi predlagajo potrebne spremembe za povečanje varnosti osnovnošolcev v prometu, kot so na primer: izboljšanje prometne signalizacije, predloge sprememb za načrte varnih šolskih poti ali druge dodatne ukrepe za umirjanje prometa (Makoter & Milkovič, 2013, str. 4). Načrti varnih šolskih poti vsebujejo opise nevarnih mest na šolskih poteh ter ustrezno ravnanje otrok v prometu. Obešeni morajo biti na oglasnih deskah oziroma drugih vidnih mestih na šoli. V času šolskih počitnic šole poskrbijo za razdelitev rumenih rutic, kresničk, odsevnih trakov in knjižic Prvi koraki za osnovnošolce, katere prejmejo od SPVCP, staršem. Odgovorne so za pravilno in vidno postavitve prevzetih posterjev in plakatov ter tripanov pred osnovnimi šolami.

3.3.5 Prostovoljci

Načrte izvajanja preventivnih akcij s seznama članov združenj, z dogovorjenimi lokacijami varovanja in časovnimi termini sodelujočih prostovoljcev, predstavniki posameznih združenj s SPVCP dogovorijo najkasneje dva tedna pred začetkom šolskega pouka. V akciji Varna pot v šolo na območju MOL vsako leto sodelujejo prostovoljci, najštevilčnejši med njimi so člani Zveze šoferjev in avtomehnikov Slovenije (v nadaljevanju ZZŠAMS). V akciji ustrezno usposobljeni in opremljeni prostovoljci pomagajo otrokom prečkati cesto na označenih prehodih za pešce (Milkovič, 2012, str. 5). Pri tem skrbijo za tri glavne naloge: zadrževanje otrok na prehodu za pešce, dokler prečkanje ceste ni varno, presojanje o tem, kdaj je prečkanje varno in ustavitve prometa ter varno prečkanje ceste.

4 RAZISKAVA O DEJAVNIKIH USPEŠNOSTI VKLJUČEVANJA PROSTOVOLJCEV V PROMETNO PREVENTIVO

Z raziskavo sem želela dobiti vpogled v značilnosti prostovoljnega dela v prometni preventivi in osebna razmišljanja prostovoljcev ter njihovih vodij. V ta namen sem si zastavila cilje, kot so: preučiti značilnosti prostovoljnega dela v prometni preventivi, motive prostovoljcev za vključevanje v prostovoljno delo, vrednote prostovoljcev, načine izobraževanja v organizacijah, mentorstvo in podporo prostovoljcem, pričakovanja prostovoljcev, zadovoljstvo s prostovoljnim delom in ovire, s katerimi se srečujejo pri

izvajanju prostovoljnega dela. Na osnovi ugotovitev sem želela oblikovati predloge za uspešno vključevanje prostovoljcev v prostovoljno delo v prometni preventivi.

Raziskovanje je potekalo na podlagi teoretičnega in praktičnega znanja, ki sem ga pridobila v času študija in pri delu na projektu Civitas Elan, kjer sem znotraj ukrepa Varne poti do šol sodelovala s prostovoljci – občani in člani Zveze šoferjev in avtomehanikov Slovenije. Preko opazovanja z udeležbo mi je bilo omogočeno učenje o izvajanju prostovoljnega dela v prometni preventivi. Bolje razumem in lažje razlagam opazovano prostovoljno delo v določeni prometni situaciji, kot pa bi ga lahko razumela le preko literature, člankov, intervjujev z deležniki izvajanja prometne preventive in analize podatkov iz vprašalnikov, ki sem jih za namen raziskave pripravila za prostovoljce. Poglavje vključuje predstavitev metodologije raziskave, analizo raziskave in priporočila vodjem organizacij, katerih strokovno delo je vezano na področje prometne preventive in tesno sodelujejo z vključenimi prostovoljci.

4.1 Metodologija raziskave

Ob začetku šolskega leta v Sloveniji poteka akcija preventivnih aktivnosti v cestnem prometu, kjer prostovoljci v sodelovanju z mestnimi redarji in policisti pomagajo učencem pri varnem prečkanju prometnih križišč. K sodelovanju v raziskavi sem povabila predstavnike organizacij, ki medsebojno sodelujejo v izvajanju prometne preventive in člane nepridobitnih organizacij, ki prostovoljno delajo na področju prometne preventive.

4.1.1 Namen in cilji empiričnega dela

Namen empiričnega dela je bil predstaviti pomen prostovoljstva za uspešno delovanje nevladnih organizacij in izvajanje prostovoljnega dela vključenih prostovoljcev v prometno preventivo. Želela sem ugotoviti razloge vključevanja posameznikov v prostovoljno delo na področju prometne preventive in ugotoviti, kateri dejavniki omogočajo uspešno vključevanje prostovoljcev v prometno preventivo.

Cilji empiričnega dela so bili ugotoviti kateri dejavniki postavljajo izzive prostovoljstva v prometni preventivi, ob uporabi pridobljenih izkušenj na konkretnem primeru prepoznati priložnosti in izzive organiziranega izvajanja prostovoljnih aktivnosti, ugotoviti katere so skupne značilnosti prostovoljcev v prometni preventivi, ali namenijo vladne in nevladne organizacije dovolj pozornosti motivaciji in izobraževanju prostovoljcev in prikazati, da je prostovoljno delo v prometni preventivi pomemben in cenjen del civilne družbe.

Za potrebe raziskave sem oblikovala temeljno tezo, ki pravi, da je prostovoljno delo pogojeno z več dejavniki, kot so motivacija, organizacijske sposobnosti izvajanja ustrezno načrtovanega programa, strokovna usposobljenost in podpora prostovoljcem ter

pripravljenost vladnih in nevladnih organizacij ter civilne družbe k sodelovanju, pozitivni izmenjavi izkušenj in implementaciji potrebnih zakonskih sprememb.

V empiričnem delu sem preverila raziskovalna vprašanja: (1) katere so najpomembnejše vrednote, za katere si prizadevajo prostovoljci v prometni preventivi, (2) katera znanja in sposobnosti mora imeti dober vodja prostovoljcev v prometni preventivi, (3) kateri dejavniki omogočajo uspešno izvajanje prostovoljnega dela v prometni preventivi in (4) s katerimi ovirami se srečujejo organizacije in prostovoljci v prometni preventivi.

4.1.2 Opis raziskovalne metode

Raziskava dejavnikov uspešnosti vključevanja prostovoljcev v prometno preventivo temelji na proučevanju strokovne literature, tujih in domačih člankov ter publikacij o organizacijah, zbiranju primarnih podatkov delno strukturiranih intervjujev z deležniki izvajanja aktivnosti v prometni preventivi in zbiranja sekundarnih podatkov spletnega vprašalnika za prostovoljce, ki med drugimi vključujejo področja organizacije prostovoljnega dela in pomena ter značilnosti prostovoljstva, usposabljanja prostovoljcev, dejavnike uspešnega izvajanja prostovoljnega dela, kot tudi težave s katerimi se pri izvajanju prostovoljnega dela srečujejo.

Raziskava vključevanja prostovoljcev v prometno preventivo temelji na sodobnem pristopu kvalitativne analize, za katero so bili zbrani podatki iz primarnih in sekundarnih virov. Opravljena je bila s pomočjo delno strukturiranih intervjujev, ki omogočajo uporabo vprašanj odprtega tipa, katera lahko sledijo določenemu predhodnemu okviru, lahko pa so tudi prosta. Odgovori so lahko kratki ali v obliki pripovedi, pri čemer so intervjuji fleksibilnejši, odgovori pa bolj spontani, konkretni, intervjuvancu omogočajo osebno izražanje mnenj in videnj ter omogočajo analizo z uporabo neposrednih navedb iz praktičnih izkušenj, ki odražajo teme raziskave (Kordeš & Smrdu, 2015, str. 40). Dejavniki, ki vplivajo na izbor spletnega vprašalnika (Dimovski, Škerlevaj & Penger, 2008, str. 160) so: primernost za izbrano populacijo, ki mora biti računalniško pismena in dosegljiva po elektronski pošti, verjetnost, da so odgovarjale prave osebe, ki je pri elektronski pošti velika, verjetnost popačenega odgovora pa je nizka. Velikost vzorca je pri spletnem vprašalniku velika in je geografsko lahko razpršena, verjetna stopnja odzivnosti je znotraj organizacije 30–80 %, preko interneta pa se občutno zniža na le 10 %, priporočljiva dolžina vprašalnika naj bi vsebovala manj klikov, kar zviša odzivnost, vprašanja, pa naj bodo zaprta, nezapletena in anketirancem zanimiva.

Rezultati raziskave omogočajo primerjavo in uporabo vodjem organizacij in mentorjem prostovoljcev, ki delujejo v prometni preventivi. Kombinacija delno strukturiranih intervjujev s podobnimi oziroma enakimi vprašanji posameznim intervjuvancem in zbiranja podatkov iz vprašalnika za prostovoljce ponuja možnost pridobitve različnih

pogledov na proučevano tematiko, kar kasneje omogoča medsebojno primerjavo in želeno izdelavo zaključkov. Metodologija raziskave je predstavljena v Tabeli 10.

Tabela 10: Metodologija raziskave

I. IZHODIŠČA KVALITATIVNE RAZISKAVE OBLIKOVANJE RAZISKOVALNIH VPRAŠANJ	
II. RAZVOJ IN POJASNITEV OPREDELITVE OSNOVNIH KONCEPTOV	
III. ZBIRANJE EMPIRIČNEGA GRADIVA KVALITATIVNE RAZISKAVE	
III. a Sekundarna analiza podatkov	III. b Analiza vsebine pomembnih dokumentov
IV. KVALITATIVNI DELNO STRUKTURIRANI INTERVJUJI	
IV. a Javna agencija RS za varnost prometa	IV. b Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu MOL
IV. c OŠ n.h. Maksa Pečarja, Črnuče	IV. d Zveza združenj šoferjev in avtomehanikov Slovenije
V. ANKETNI VPRAŠALNIKI prostovoljci v prometni preventivi: člani ZZŠAMS, združenja DrogArt in zavoda Vozim	
VI. KVALITATIVNA IN KVANTITATIVNA OBDELAVA PODATKOV	
VII. ANALIZA IN INTERPRETACIJA REZULTATOV	
VIII. PRIPOROČILA ORGANIZACIJAM	
IX. ZAKLJUČEK RAZISKAVE	

Vprašanja odprtega tipa so bila pripravljena vnaprej, nekatera so bila namenjena sprotnemu oblikovanju med potekom intervjuja. Intervjuji so potekali različno, iz izkušenj večletnega sodelovanja s posameznimi predstavniki organizacij, so bila nekatera vprašanja izpuščena oziroma dodana. V vzorec intervjuvancev sem vključila predstavnike štirih organizacij, ki delujejo na področju prometne preventive in medsebojno tesno sodelujejo. Za intervjuje sem predhodno, po elektronski pošti, posredovala prošnjo s predloženo vsebino intervjuja in okvirnimi vprašanji, oziroma opravila predhodni telefonski razgovor. Izbira intervjuvancev je bila namenska, vsi izbrani so se na povabilo odzvali. Intervjuji so bili izvedeni v prostorih organizacij v juliju 2016. Posamezen intervju je bil, z dovoljenjem intervjuvanca, posnet in je trajal okvirno do šestdeset minut. Transkripcija intervjuja z osebo A – vodjo sektorja za preventivo in vzgojo v cestnem prometu na Javni agenciji RS za varnost prometa je v Prilogi 6, z osebo B – dolgoletnim sekretarjem Sveta za preventivo in vzgojo v cestnem prometu Mestne občine Ljubljana v Prilogi 7, z osebo C – pomočnico

ravnateljice na osnovni šoli n. h. Maksa Pečarja v Prilogi 8 in intervju z osebo D – strokovno sodelavko in koordinatorko prostovoljcev Zveze združenj šoferjev in avtomehaničev Slovenije v Prilogi 9.

Namen vprašalnika je bil pridobiti mnenja prostovoljcev o prostovoljnem delu in njihovem odnosu do prometno-preventivnega področja dela. Izbrana skupina prostovoljcev so bili prostovoljci ZZŠAM, ki v Sloveniji v največjem številu sodelujejo pri prometno-preventivnih akcijah za osnovnošolce, in katerih delo sem podrobneje spoznala v okviru izvajanja evropskega projekta Civitas Elan. Oblikovala sem spletni vprašalnik za prostovoljce, ki je vključeval enajst vprašanj, katera so bila relativno preprosta, saj sem želela pridobiti veliko število odgovorov. Vprašanja so se nanašala na naslednja področja prostovoljnega dela: (1) demografski podatki – starost, spol, (2) značilnosti prostovoljnega dela – razlogi vključitve v prostovoljno delo na področju prometne preventive, izobraževanja in podpora v organizaciji, dejavniki uspešnega izvajanja prostovoljnega dela v prometni preventivi, primernost nagrad, (3) pomen prostovoljnega dela – vrednote prostovoljcev, zadovoljstvo s prostovoljnim delom in (4) ovire, s katerimi se prostovoljci srečujejo pri prostovoljnem delu. Vprašanja so vključevala tipe kratkega odgovora, podala so možnost izbire več odgovorov hkrati, razvrstitveni odgovor in odgovore po določeni petstopenjski lestvici. Vprašalnik so prostovoljcem posredovali predstavniki ZZŠAMS. Zaradi negotovosti o tem, ali bo vprašalnik članom ZŠAM posredovan, sem z AVP dogovorila posredovanje dodatnega vprašalnika, ki je bil, z izjemo naslovitve, identičen prvemu in posredovan zavodu Vozim in združenju DrogArt, katerih člani prostovoljno delajo v prometni preventivi. Člani slednjih dveh organizacij so večinoma mlajši od članov ZŠAM, zato je tudi iz vidika različnih starostnih skupin primerjava rezultatov uporabna pri vrednotenju. Zbiranje podatkov dveh vprašalnikov je potekalo v juliju 2016. Na vprašalnik je odgovorilo 21 prostovoljcev ZŠAM in 51 prostovoljcev, ki delujejo v prometni preventivi (v nadaljevanju PPP). Vprašalnika, prvi za člane ZŠAM in drugi za PPP, sta predložena v Prilogi 4 in Prilogi 5.

ZZŠAMS je bila ustanovljena leta 1922. Utemeljitelji in prvi poklicni vozniki so čutili zavezanost do varnosti v cestnem prometu in se štejejo kot utemeljitelje prometne preventive. Na njihovo pobudo je bil pred štiridesetimi leti ustanovljen SPVCP RS. Dobro sodelovanje z mestnimi in občinskimi SPVCP v okviru prometne preventive ohranjajo do danes. Zvezo sestavlja 51 združenj. Razvejanost mreže je prikazana v Prilogi 2.

V statutu ZZŠAMS (2015, 1. člen) je zapisano, da je njeno poslanstvo popularizacija poklicev voznik in avtomehaničev ter izvajanje, spodbujanje in izpopolnjevanje preventivnega delovanja za večjo varnost prometa, s posebnim poudarkom na skrbi za mlade. V skladu z Zakonom o društvih ima ZZŠAMS status dela v javnem interesu na področju preventive in vzgoje v cestnem prometu ter deluje v različnih prostovoljnih akcijah. Naloge, ki jih prikazuje Priloga 3, ZZŠAMS opravlja v javnem in skupnem interesu. Delovanje ZZŠAMS v prometni preventivi temelji na prostovoljnem delu članov

zveze, ki so izkušeni, preverjeni in strokovni poklicni vozniki in avtomehaniki (<http://www.zveza-zsam.si>).

Zavod Vozim je nastal z gibanjem »Še vedno vozim – vendar ne hodim« z namenom širjenja gibanja ter združevanja posameznikov – paraplegikov in tetraplegikov ter ostalih ponesrečencev v prometnih nesrečah, ki želijo svojo zgodbo širiti naprej in mlade ozaveščati o varnosti v cestnem prometu. V projekte se vključujejo prostovoljci, ki na srednjih šolah, avtošolah in fakultetah sodelujejo na predavanjih o prometni preventivi (<https://www.drogart.org>).

Združenje DrogArt je bilo ustanovljeno leta 1999 z namenom zmanjševanja posledic drog in alkohola med mladimi. Od leta 2005 ima status prostovoljske organizacije. Področja delovanja združenja DrogArt so informiranje, svetovanje in izvajanje delavnic »Izberi sam«, z namenom ozaveščanja zmanjševanja škode na področju alkohola med mladimi (<https://www.vozim.si>).

4.2 Analiza rezultatov

Intervjuji so sestavljali do 16 vprašanj odprtega tipa, tako da so bili nekateri odgovori na pripravljena vprašanja podani prej, kot pa je bilo zastavljeno vprašanje. Kvalitativna analiza je bila osredotočena na izveček podanih vprašanj in odgovorov o prostovoljstvu in izvajanju prostovoljnega dela v prometni preventivi. Prepisi intervjujev so predloženi v Prilogah od 6 do 9. Za prostovoljce sta bila oblikovana spletna vprašalnika, in sicer: »Vprašalnik ZZŠAMS« in »Vprašalnik za prostovoljce v prometni preventivi (PPP)«, predložena v Prilogi 4 in Prilogi 5. Vključevala sta 11 vprašanj predvsem zaprtega tipa, vendar je bila pri večini dodana možnost prostega odgovora.

4.2.1 Mnenja vodij o prostovoljstvu in prostovoljcih v prometni preventivi

Intervjuvanci (osebe A, B, C in D oziroma predstavniki organizacij, ki delujejo na področju prometne preventive) so pri vprašanju o sodelovanju s prostovoljskimi organizacijami in prostovoljci na lokalni ravni podali različna razmišljanja, vezana na delovanje lastne organizacije, vsi pa so odgovore navezali na njihovo medsebojno sodelovanje. Na lokalni ravni oseba A izpostavlja sofinanciranje projektnih dejavnosti v okviru prometne preventive in sodelovanje z osebo B in društvi, ki delujejo v prometni preventivi, tudi osebo C. Enako kot oseba B pri izvajanju preventivnih aktivnosti sodeluje s preventivnimi organizacijami prostovoljcev, policijo, z osnovnimi šolami, redarstvom in drugimi družbeno odgovornimi organizacijami na področju varstva v cestnem prometu. Oseba A na nacionalni ravni povezuje mestne oziroma občinske osebe B in druge organizacije, ki delujejo na področju prometne varnosti. Na transnacionalni ravni sta oseba A in oseba B že sodelovali v mednarodnih projektih, v projektu VAMOS, je oseba A kot projektni partner pripravljala gradiva za motiviranje in usposabljanje prostovoljcev in v

projektu CIVITAS ELAN, v katerem je oseba B vodila ukrep »Varne poti do šol«. Oseba B se povezuje s podobnimi organizacijami v tujini, na izmenjavo dobrih praks, ki je del usposabljanja, ki ga izvaja, povabi mentorje prometne vzgoje v osnovnih šolah in prostovoljce, sodelavce osebe C in osebe D.

Med ključnimi dejavniki uspešnega izvajanja prostovoljnega dela so sogovorniki poudarili motivacijo prostovoljcev in vodij, ki prostovoljcem ohranjajo voljo za prostovoljno delo in željo po spremembah in izboljšavah, pri čemer sta za uspešno delo pomembni vztrajnost in potrpežljivost. Zelo pomembna dejavnika za mlajše in starejše prostovoljce sta druženje in dobri odnosi, ki omogočata in nadgradita uspešnost izvajanja aktivnosti. Motiviran prostovoljec se bo sam vključil v prostovoljno delo, potrebno pa ga je ustrezno usposobiti in izobraževati. »Eden ključnih dejavnikov uspešnega izvajanja prostovoljnega dela v prometni preventivi na naši šoli je zagotovo želja po spremembi in izboljšanju,« meni oseba C. Za uspešno izvajanje aktivnosti sta za intervjuvance pomembna dober vodja in njegova podpora prostovoljcem ter ustrezen širši sistemski okvir prostovoljstva. Med ključne dejavnike so uvrstili še seznanjenost z informacijami o projektu, ki ga izvajajo, medsebojno komunikacijo in koordinacijo ali kot pravi oseba D: »Dobri medosebni odnosi, želja po druženju in po tem, da smo radi skupaj, storijo, da je prostovoljno delo uspešno. Dobra seznanjenost s projektom, dobra komunikacija in preverjanje informacij pa samo še pripomorejo k temu.«

Časovno ustrezna priprava programa, jasno zastavljeni cilji, primerna delitev nalog, učinkovita komunikacija ter zadostno število prostovoljcev so dejavniki, so po mnenju sogovornikov dejavniki, ki zagotavljajo, da delo poteka nemoteno in je izvajanje prostovoljnega dela uspešno. Pomemben dejavnik, ki sta ga izpostavili osebe A in oseba D, so finančna sredstva za usposabljanja in izobraževanja prostovoljcev ter zagotavljanje ustreznih delovnih pogojev, kot so oprema za prostovoljce, prometna oprema za izvajanje preventivnih akcij in druga gradiva za osnovne šole in vrtce. »Žal je usposabljanje v veliki meri odvisno od finančnih sredstev, ki so nezadostna in kadrovske podpore, s čimer se breme v veliki meri prenese na lokalne skupnosti,« je poudarila oseba A. »Iz proračunskih sredstev mesta se pokrije lokalni nivo ravno toliko, da zadostimo minimalni pogoj delovanja,« pa je lokalno stran financiranja prometne preventive predstavila oseba B.

Intervjuvanci menijo, da mora dober vodja imeti posluš za prostovoljce, poznati mora pričakovanja prostovoljcev in jih spremljati ter spodbujati pri izvajanju prostovoljnega dela. »Poleg zelo zaželene karizme, nujne vizije in izrazite želje po delovanju, naj bi znal aktivnosti primerno razporejati med vse prostovoljce. Ob tem bi moral znati presojeti karakterje in upoštevati različne osebnosti,« je prepričan oseba D. Vodja ali mentor mora znati motivirati prostovoljce in jih usposobiti za njihovo delo, poznati mora program izvajanja prostovoljnega dela, ga pravilno organizirati in biti tudi sam motiviran za uspešno izvedbo zastavljenega dela. »Dober vodja mora imeti posluš za prostovoljce, poznati mora njihova pričakovanja in ga spremljati pri izvajanju prostovoljnega dela.

Mentor mora znati motivirati prostovoljce in jih usposobiti za njihovo delo, poznati mora program izvajanja prostovoljnega dela in biti tudi sam motiviran za uspešno izvedbo zastavljenega dela,« pravi oseba B. Pomembno je, da se vodja zavzema za večjo prometno varnost, biti mora entuziast, optimističen, imeti mora veliko energije in biti pripravljen na sodelovanje z drugimi, biti mora občutljiv in imeti posluh za druge ljudi.

Za dobrega vodjo je pomembno, da se zaveda svojih napak in jih je sposoben tudi priznati. Vodje predstavljajo povezavo tudi z zunanjimi deležniki in prostovoljce seznanjajo s pričakovanji, potrebami in željami okolja. Dober vodja mora imeti organizacijske sposobnosti in znati na primeren način, s poslušanjem, pohvalo ali stiskom rok prostovoljce nagraditi.

Za dobro vodenje prostovoljcev so nujni dobri odnosi in spoštljiv odnos do prostovoljcev. Številne naloge vodij vključujejo seznanjanje prostovoljcev s projekti in aktivnostmi, organiziranje aktivnosti, koordiniranje prostovoljcev in razporejanje po dejavnostih, evidentiranje opravljenega dela, poročanje o izvedenih aktivnostih idr. Vodja mora znati predlagati ustrezne načine iskanja rešitev in k temu spodbujati prostovoljce, znati mora prisluhnuti njihovim predlogom, pri čemer so pogovori o izvajanju dela zelo pomembni. Pomembni sta poštenost in iskrenost do prostovoljcev in pomembno je zavedanje vodje, da prostovoljci niso samoumevni, enako kot nista samoumevni dobra volja in angažiranost prostovoljcev. Predvsem mlajši prostovoljci potrebujejo spodbudne besede in pohvalo oziroma potrditev za dobro opravljeno delo, medtem ko znajo starejši prostovoljci, ob dobro opravljenem delu, lastno zadovoljstvo drugače oceniti.

Lastnosti prostovoljcev v prometni preventivi, ki so jih navedli intervjuvanci, so visoka motivacija, zanesljivost, poštenost, prijaznost, sočutnost, dobra informiranost in usposobljenost za delo v prometu. Prostovoljci v prometni preventivi morajo poznati prometne predpise, vedeti morajo na kakšen način lahko delujejo in s kakšnimi sredstvi lahko in morajo delovati v prometu. Prostovoljec v prometni preventivi se velikokrat znajde v situaciji, ko drugi udeleženci v prometu storijo napake ali nepravilnosti, takrat je pomembno, da ni obsojajoč, temveč poskuša nepravilnosti in napake na miren način rešiti in hkrati poučiti o pravilnem ravnanju v prometu. »Mislim, da mora podobno kot vodja biti motiviran, pripaden ideji, da se zavzema za večjo prometno varnost, da se zaveda, da izvaja pomembno družbeno koristno delo, ne nazadnje tudi rešuje življenja,« meni oseba A. V dobro organizirani prostovoljski organizaciji prostovoljci vedo, da niso le številke, temveč pomemben člen skupine, kar jih tudi motivira in zadržuje, da vztrajajo in ne odhajajo.

Na vprašanje ali za prostovoljce izvajajo izobraževanja in na kakšen način so odgovori sogovornikov pokazali, da izobraževanju v zadnjem obdobju ni namenjeno dovolj zahtevane pozornosti. Prostovoljce izobražujejo, vendar ne tolikšni meri, kot bi si sami želeli oziroma bi bilo potrebno. Glavni razlogi za upad izobraževanja so v nezadostni

kadrovski in finančni podpori in reorganizacijah. Pri vprašanju ocenjevanja prostovoljcev so bili odgovori zelo podobni. Prostovoljcev ne ocenjujejo, z izjemo pri evalvaciji projektov, ki se sofinancirajo s strani organizacije osebe A. Razlogi, ki so jih navedli, vključujejo, da je prispevek posameznega prostovoljca neprecenljiv, menijo, da je pomembnejše usposabljanje prostovoljcev, saj ustrezno usposobljeni prostovoljci tudi uspešno opravljajo prostovoljno delo. Sogovorniki delo prostovoljcev spremljajo in jih pri delu spodbujajo.

Na lokalni ravni so prostovoljci v javnosti po mnenju sogovornikov dobro sprejeti. Velikokrat se žal izkaže, da le do trenutka, ko je ravnanja udeležencev v promet zaradi varnosti potrebno omejiti. Takrat so drugi udeleženci v prometu do prostovoljcev tudi nekoliko podcenjevalni in je potrebno veliko vztrajanja in predvsem potrpežljivosti prostovoljcev, da njihovo delo prepoznajo kot ustrezno in koristno z vidika varnosti vseh udeležencev v prometu. Na vprašanje kaj pogrešajo v prometni preventivi so bili podani različni odgovori, vezani na njihovo strokovno delo. Oseba B pri mlajših udeležencih v prometu pogreša uvedbo stalnega predmeta prometne vzgoje v osnovnih šolah. V preteklosti so bili poskusi prenove učnih načrtov z uvedbo predmeta, vendar so bili neuspešni. Prometna preventiva se na osnovnih šolah začne v prvi triadi, se nadaljuje s kolesarskimi izpiti v drugi triadi, nato pa se na osnovnih šolah ne izvaja več. Oseba C in sodelavci pogrešajo letna srečanja v organizaciji osebe B, na katerih so predstavili delo organizacije osebe B, in delo prostovoljcev oseb C in D. Teh srečanj se v zadnjih dveh letih ne izvaja. Sogovorniki A in C menita, da trenutni sistemski okvir prostovoljstva za področje prometne preventive ni ustrezen, ker ne predvideva konkretnih sredstev, potrebnih za izvajanje dejavnosti.

Lastno motivacijo pri delu v prometni preventivi intervjuvanci zaznavajo v pomoči, ki jo nudijo drugim, prenosu potrebnega znanja, zavedanju, da so koristni, lastnem zadovoljstvu ob dobro opravljenem delu in zavedanju, da delajo nekaj kar je potrebno in življenjsko pomembno. Nadalje so navedli, da motivacija pri delu pomeni, da te delo zanima, zavedanje, da je skrb za varno udeležbo otrok v prometu pomembna, ohranja pa jo zadovoljstvo ob druženju s prostovoljci, predvsem ko prepoznajo, da prostovoljci delajo z veseljem, občutek pripadnosti, povezanosti in tovarštva ter spoznanje, da več ljudi tudi več ve in da je s skupnimi močmi marsikatero delo opravljeno bolje in učinkoviteje.

Vsi sogovorniki so v preteklosti že bili, nekateri pa so še aktivni prostovoljci. Na vprašanje, kaj zanje osebno pomeni prostovoljstvo, so navedli posvetitev prostega časa za namen, ki je družbeno sprejemljiv in koristen, hkrati pa ponuja notranje zadovoljstvo, druženje, povezovanje in sodelovanje. Prostovoljstvo jim pomeni opravljati delo, ki plemeniti življenja vseh vključenih v delo, je delo ki ga opravljaš svobodno, po lastni volji in ob zavedanju, da delaš dobro. »Prostovoljstvo je pomembno v današnjem času, čeprav je prostovoljstvo morda včasih zlorabljeno. Zakaj tako pravim? Zato, ker je ogromno mladih ljudi brez službe in bi morali dobiti za marsikatero delo plačilo. V okviru opravljanja

prostovoljnega dela bi mlade lahko zaposlili,« je povedala oseba C. Sogovornikom prostovoljstvo pomeni pomagati drugemu brez pričakovanja povračila, v prostovoljstvu vidijo sodelovanje, strpnost in zavedanje, da ceniš sočloveka.

Razlike med prostovoljci in redno zaposlenimi, po mnenju sogovornikov predstavljajo različen način pristopa vodje do prostovoljca ali delavca, zahtevnejše delo zaposlenega in plačilo za delo, ki ga prejmejo le zaposleni. Oseba A meni, da je delo prostovoljca sicer bolj motivirajoče, vendar pa je zaradi prostovoljnega, neplačanega dela ohranjanje prostovoljcev nižje.

Na vprašanje s katerimi ovirami se na področju prometne preventive srečujejo v organizaciji je želja osebe C večje število otrok, ki bi v šolo hodili peš ali s kolesom, saj jim takšen način omogoča več gibanja in druženja z vrstniki, pred šolo pa bi bilo tudi manj prometa, ki pogosto povzroča zastoje in nejevoljo staršev. Šola v ta namen skrbi, da je pred stavbo dovolj prostora za kolesa.

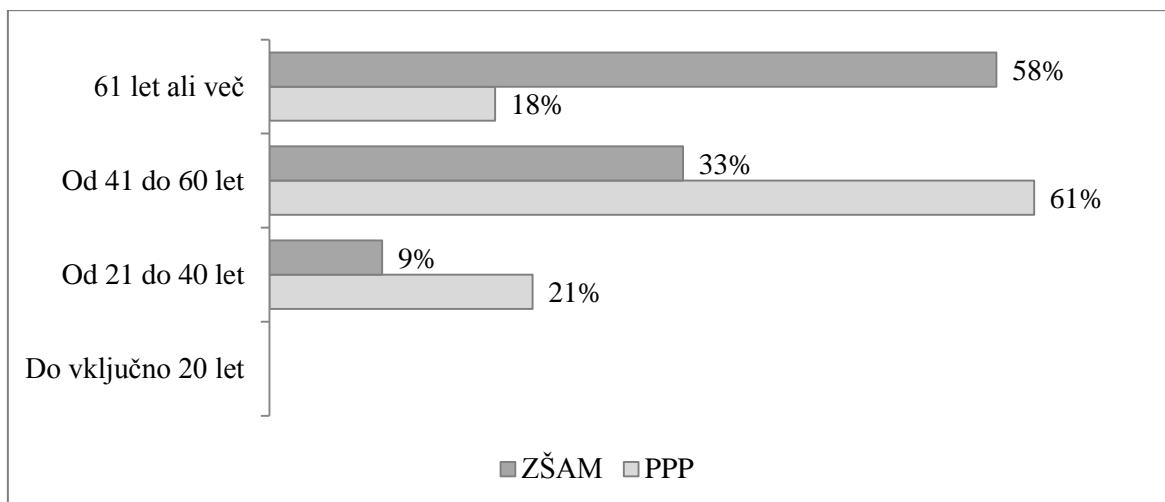
Največja ovira, ki jo sogovorniki zelo težko razumejo, je zniževanje sredstev sofinanciranja organizacij in društev, ki izvajajo prostovoljne aktivnosti v prometni preventivi. Sredstev za izvajanje vsako leto primanjkuje, hkrati se čedalje manj denarja tako iz mestnega kot iz državnega proračuna namenja prometni preventivi. V zadnjem obdobju stalnega, systemskega vira financiranja pravzaprav ni, kar je z vidika zagotavljanja ustrezne prometne varnosti slabo in zaskrbljujoče. Ali, kot razočaranje izraža oseba D: »Največja ovira v naši organizaciji je izpad systemskega vira financiranja. Devetdeset let stara organizacija, ki je preživela vojno in doživela osamosvojitve, je deležna zgolj ignorance.«

4.2.2 Odnos prostovoljcev do prometno-preventivnega dela

Pri raziskavi sem oblikovala spletni anonimni vprašalnik za prostovoljce, ki sem ga pripravila na osnovi poznavanja tematike in lastnih izkušenj, ki sem jih pridobila pri svojem delu, vezanem na prostovoljstvo v prometni preventivi, predhodnega pregleda literature izbrane tematike ter rezultatov obstoječih raziskav, s čimer sem pridobila vpogled na razmišljanja in delovanje prostovoljcev različnih starostnih skupin, vključenih v različne prostovoljne aktivnosti. Spletni vprašalnik je za obdelavo podatkov ustrezno izpolnilo 21 prostovoljcev, članov ZŠAM in 51 prostovoljcev združenja DrogArt in zavoda Vozim, katerih odgovore sem združila v skupino »prostovoljci v prometni preventivi«, oziroma »PPP«. Največ, 59 % vprašanih članov ZŠAM je starih več kot 61 let, kar so potrdili tudi v zvezi, saj trenutno članstvo predstavljajo v večini starejši prostovoljci. Tretjina anketirancev ZŠAM je stara med 41 in 60 let, zelo malo članov, ki so odgovarjali, je mlajših od 40 let. Druga skupina anketirancev je z 61 % najštevilčnejša v starostni skupini od 41 do 60 let, z 21 % jim sledijo mlajši v starosti od 21 do 40 let. Vprašalnik PPP je izpolnilo le 9 % anketirancev, ki so starejših od 61 let. Zakon o pravilih cestnega

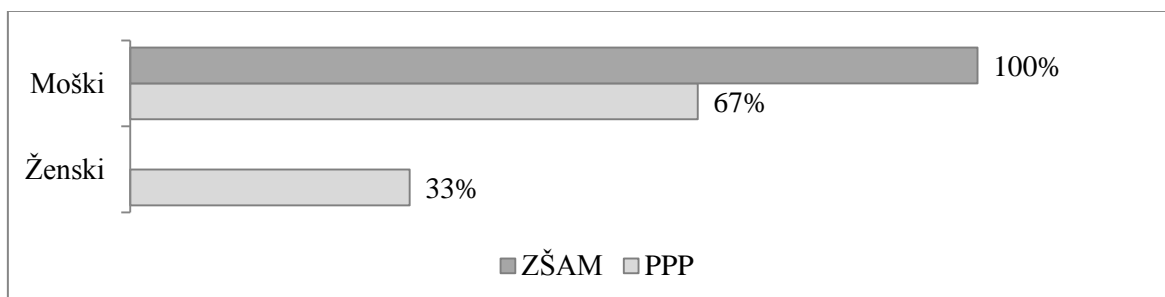
prometa v 87. členu določa, da mora oseba, ki varuje najmlajše pri prečkanju ceste, biti stara najmanj 21 let, zato ne preseneča, da v vprašalniku prostovoljci do 21 leta starosti niso sodelovali. Starost anketirancev prikazuje Slika 7.

Slika 7: Starost anketirancev

Slika 8 prikazuje strukturo anketirancev glede na spol. V skupini ZŠAM so odgovarjali izključno moški, v skupini PPP je sodelovalo tretjina ženskih in dve tretjini moških prostovoljcev.

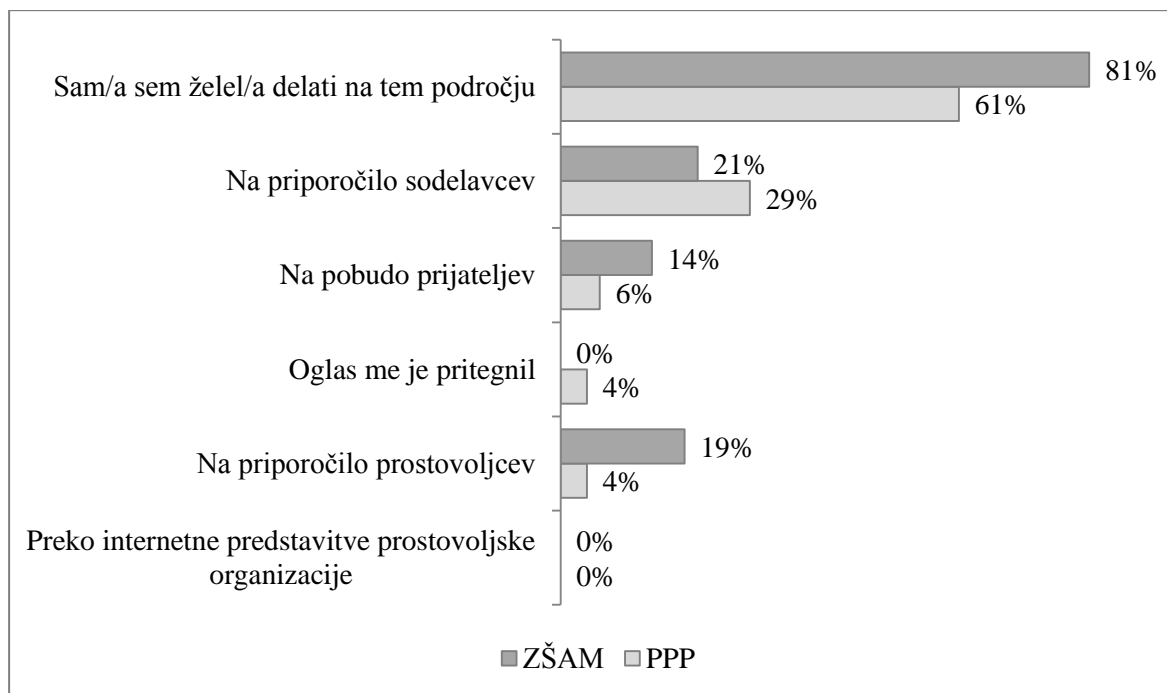
Slika 8: Spol anketirancev

Pri prvem vprašanju so prostovoljci odgovarjali o lastnih odločitvah za prostovoljno delo v prometni preventivi. Iz Slike 9 je razvidno, da je večina anketirancev obeh skupin, 81 % skupine ZŠAM in 61 % skupine PPP, navedla, da so se za prostovoljno delo odločili, ker so sami želeli delati na izbranem področju, slaba tretjina je odgovorila, da so se za prostovoljno delo odločili na priporočilo sodelavcev, nekaj med njimi na priporočilo prijateljev, drugih prostovoljcev ali pa jih je pritegnil oglas, ki so ga zasledili. V večjem odstotku so kot razloga priporočilo prijateljev in prostovoljcev navedli člani ZŠAM, pri čemer višji odstotek lahko nakazuje na učinkovito lastno delujočo mrežo prostovoljcev, katere korenine segajo desetletja nazaj. Spletne strani prostovoljskih organizacij niso

vplivale na njihove odločitve, mogoče je, da jih ne spremljajo ali pa so zanje manj spodbudne. V štirih primerih je skupina PPP pod druge možnosti navedla delovno mesto, katerega delo je vezano na prometno preventivo.

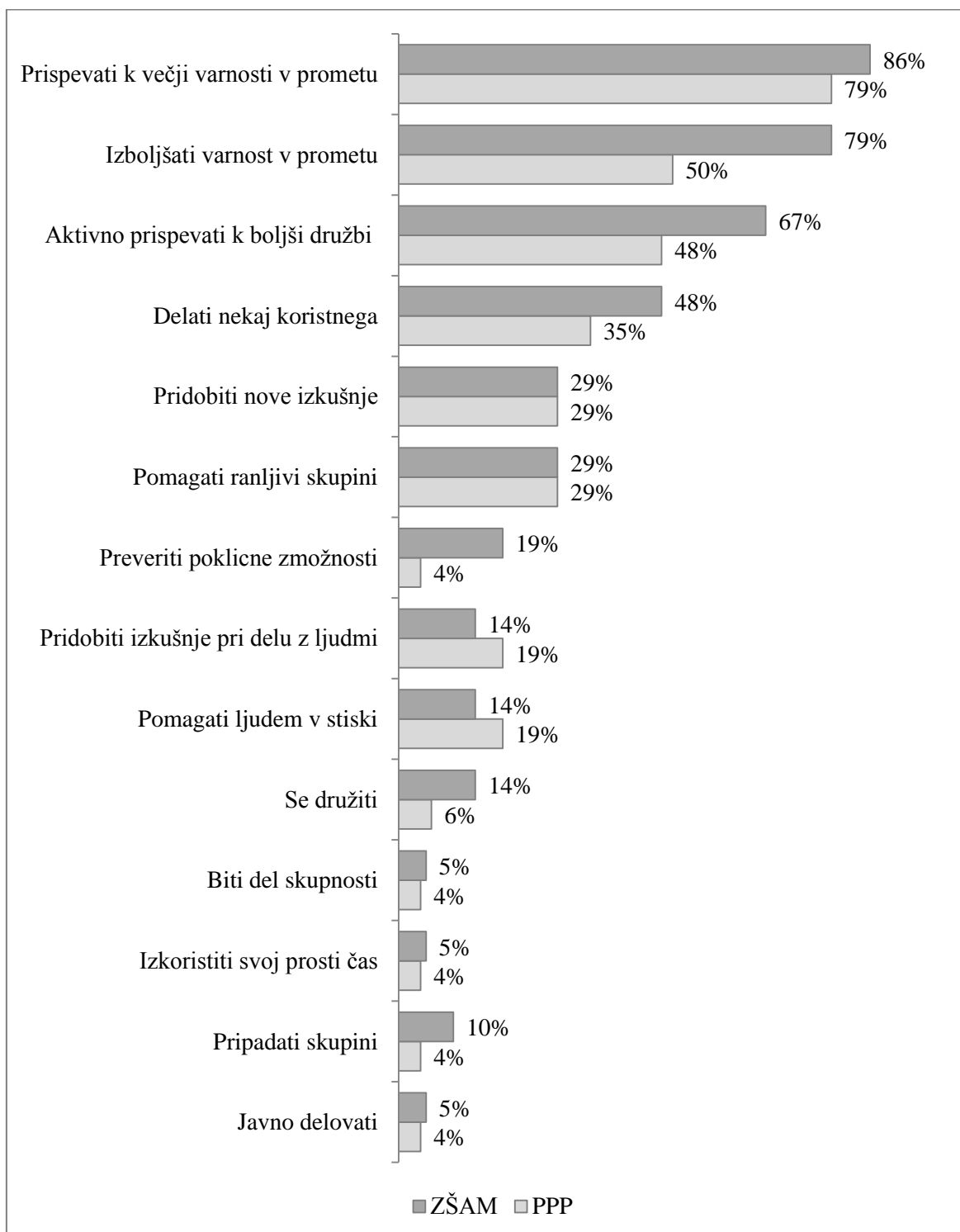
Slika 9: Odločitve za prostovoljno delo

Drugo vprašanje, ki ga prikazuje Slika 10, je bilo namenjeno ugotavljanju razloga vključitve prostovoljcev v prometno preventivo. Najpogostejši odgovor, ki ga je navedlo visokih 86 % ZŠAM in 79 % PPP, je bil prispevanje k večji varnosti v prometu, dodatnih 79 % ZŠAM in polovica PPP je odgovore vezala na področje delovanja in kot razloga vključitve navedla izboljšanje varnosti v prometu. Pričakovano visok odstotek prostovoljcev obeh skupin velik pomen, 67 % ZŠAM in 48 % PPP, namenja priložnostim aktivnega prispevanja k boljši družbi. Približno polovica prostovoljcev ZŠAM in tretjina PPP je kot razlog vključitve v prometno preventivo navedla delati nekaj koristnega, v enakem odstotku so ocenili razloga pomagati ranljivi skupini in ob tem, tudi na določenem področju, pridobiti nove izkušnje.

Odgovori intervjuvancev so nakazali, da ZZŠAMS vključuje višji odstotek starejših članov, medtem ko je med anketiranimi skupine PPP višje število mlajših prostovoljcev, kar nakazujejo tudi različni odgovori skupin anketirancev. Druženju, pripadnosti skupini in preverjanju poklicnih zmožnosti, kjer je tudi zelo opazen razkorak med skupinama, starejši prostovoljci ZŠAM, ki jih k prometni preventivi zavezuje poklic, namenjajo več pomena, medtem ko mlajši prostovoljci PPP, kar je tudi pričakovano, več poudarka izkazujejo pridobivanju izkušenj pri delu z ljudmi in, vezano na prostovoljno delo ozaveščanja zmanjševanja škode na področju alkohola med mladimi, pomoči ljudem v stiski.

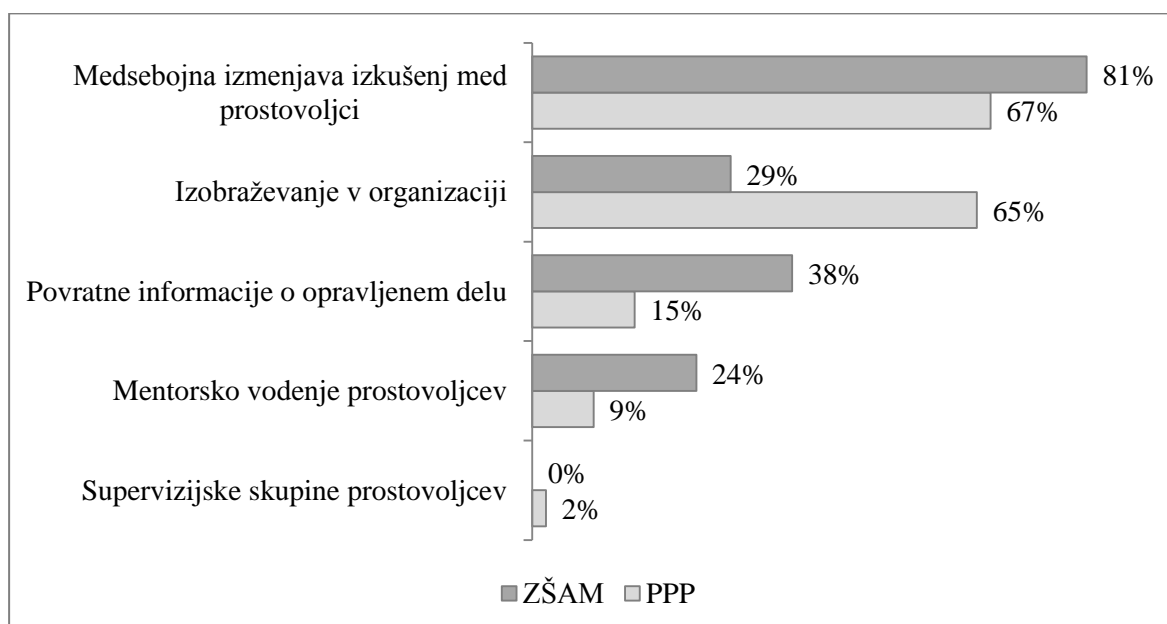
Slika 10: Razlog vključitve v prostovoljno delo v prometni preventivi

Skupini sta pri tretjem vprašanju odgovarjali o vrstah izobraževanj za prostovoljce, ki so se jih udeležili. Približno dve tretjini vprašanih PPP je odgovorilo, da jim je bilo izobraževanje omogočeno v organizaciji, 65 % podanih odgovorov je, da dodatna znanja pridobivajo z medsebojno izmenjavo izkušenj. Prostovoljci na nevarnih mestih v cestnem prometu velikokrat delajo v paru. Da z medsebojno izmenjavo izkušenj med prostovoljci

pridobijo in podajo največ znanja meni 80 % vprašanih ZŠAM. Dolgoletne izkušnje dela v prometni preventivi kažejo pozitivno oceno članov ZŠAM pri pridobivanju povratnih informacij o opravljenem delu, ki je delno tudi mentorsko vodeno. Pridobivanje povratnih informacij o opravljenem delu PPP ni bilo izrazito izraženo, vendar lahko tudi medsebojno izmenjavo izkušenj med prostovoljci delno obravnavamo kot povratne informacije o prostovoljnem delu skupine. Samo 9 % skupine PPP, zaznava, da je prostovoljno delo mentorsko vodeno, medtem ko skupinska srečanja s supervizorji prepozna le 2 % vprašanih PPP. Skoraj četrtna skupine ZŠAM mentorsko vodenje zazna kot vrsto izobraževanja organizacije. Mnenje o vrstah izobraževanja, ki ga prostovoljcem omogoča prostovoljska organizacija prikazuje Slika 11.

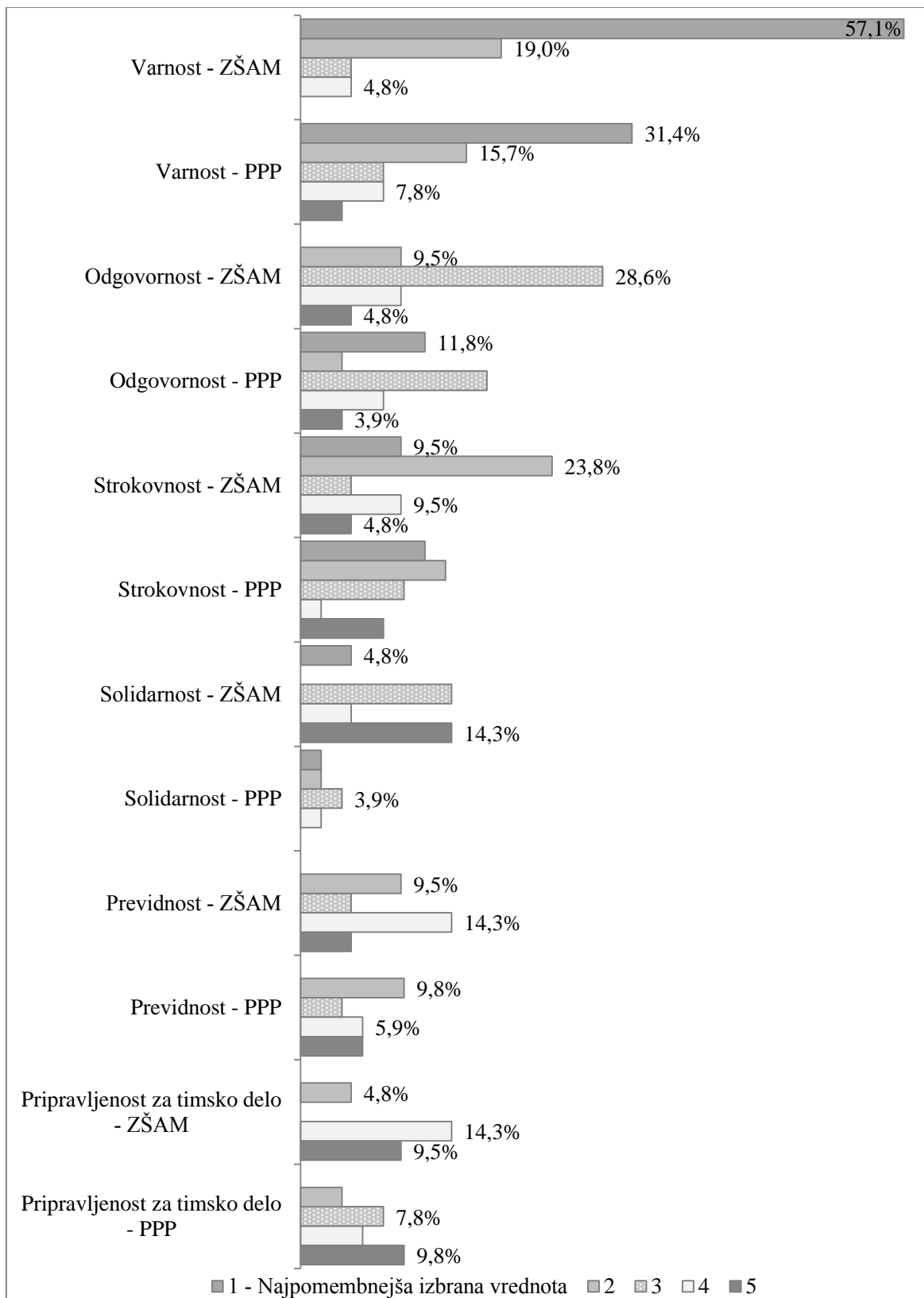
Slika 11: Izobraževanja prostovoljcev

V četrtem vprašanju so izmed 24 predlaganih vrednot izbirali 5 najpomembnejših, za katere si prizadeva vsak prostovoljec v prometni preventivi. Pet izbranih vrednot so razvrstili po pomembnosti od 1 do 5. Skupini anketirancev pri odgovorih nista bili najbolj enotni. Z izjemo ambicioznosti in neodvisnosti so bile pri obeh skupinah predlagane vrednote izbrane najmanj enkrat, kar kaže na strinjanje predlaganih vrednot, ki so bile izbrane na osnovi rezultatov različnih študij in značilnosti obravnavane vrste prostovoljnega dela. Odgovori izražajo različna razmišljanja in poglede posameznikov in skupine na vrednote, vendar na osnovi rezultatov odgovorov lahko povzamemo, da večina prostovoljcev meni, da je v prometni preventivi najpomembnejša odgovorna in strokovna skrb za varnost v prometu. Varnost sta obe skupini prostovoljcev najpogosteje izbrali kot najpomembnejšo vrednoto za katero si prizadeva vsak prostovoljec v prometni preventivi. Sledijo ji vrednote odgovornost, strokovnost, solidarnost, previdnost in motiviranost za delo v skupini.

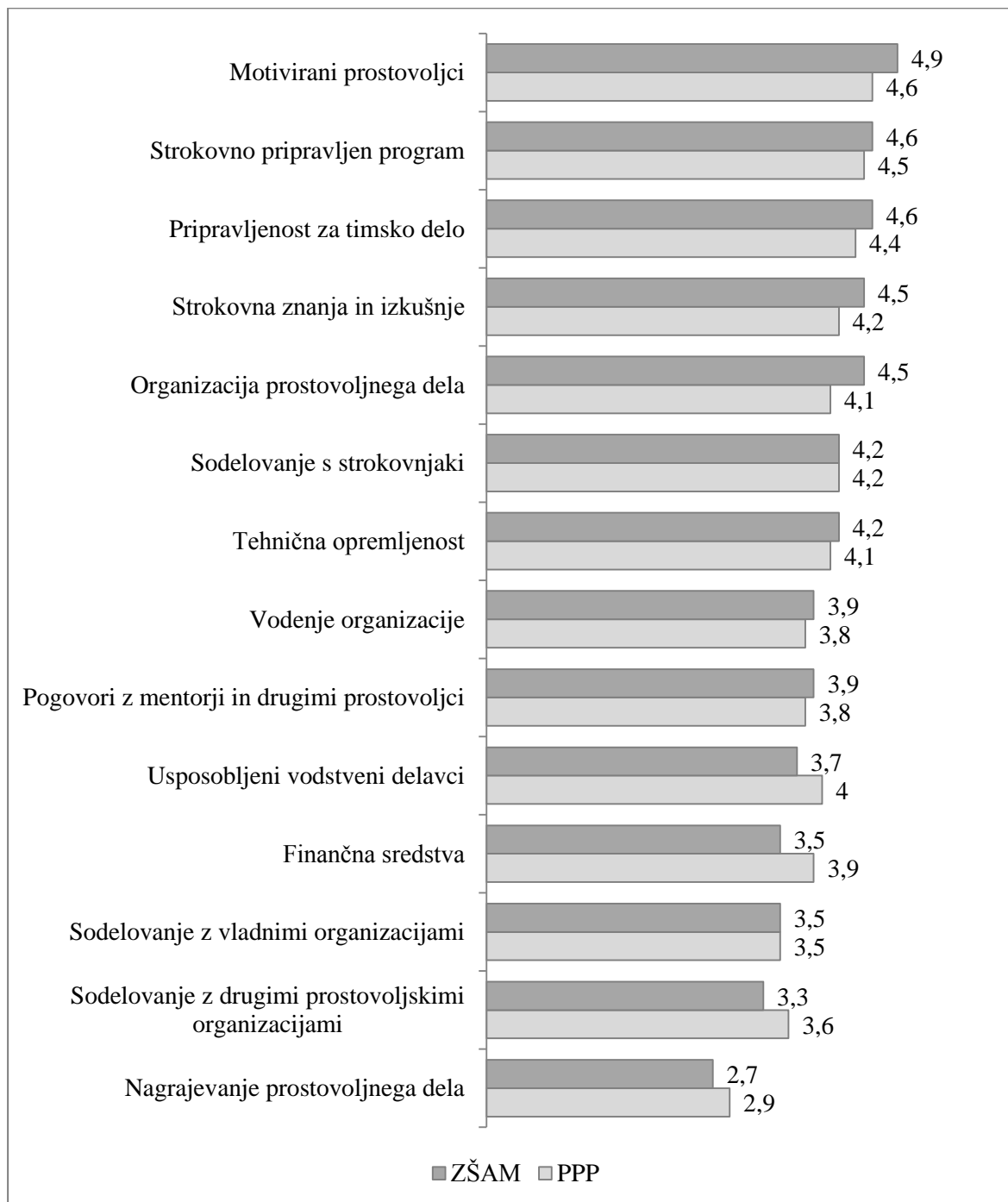
Slika 12 prikazuje šest najpogosteje izbranih vrednot, za katere si prizadeva prostovoljec v prometni preventivi.

Slika 12: Vrednote prostovoljcev v prometni preventivi

Če primerjamo rezultate o dejavnikih, ki omogočajo uspešno izvajanje prostovoljnega dela, sta obe skupini vprašanih pri petem vprašanju, kot ključni dejavnik najvišje ocenili motiviranost prostovoljcev s povprečnima ocenama 4,9 ZŠAM in 4,6 PPP. Slika 13 prikazuje izbrane dejavnike uspešnega izvajanja prostovoljnega dela.

Slika 13: Dejavniki uspešnega izvajanja prostovoljnega dela v prometni preventivi

Motivacijo prostovoljcev so člani ZŠAM ocenili nekoliko višje, vsi drugi izbrani dejavniki pa izkazujejo zelo podobno ocenjevanje dveh skupin prostovoljcev. Z visokimi

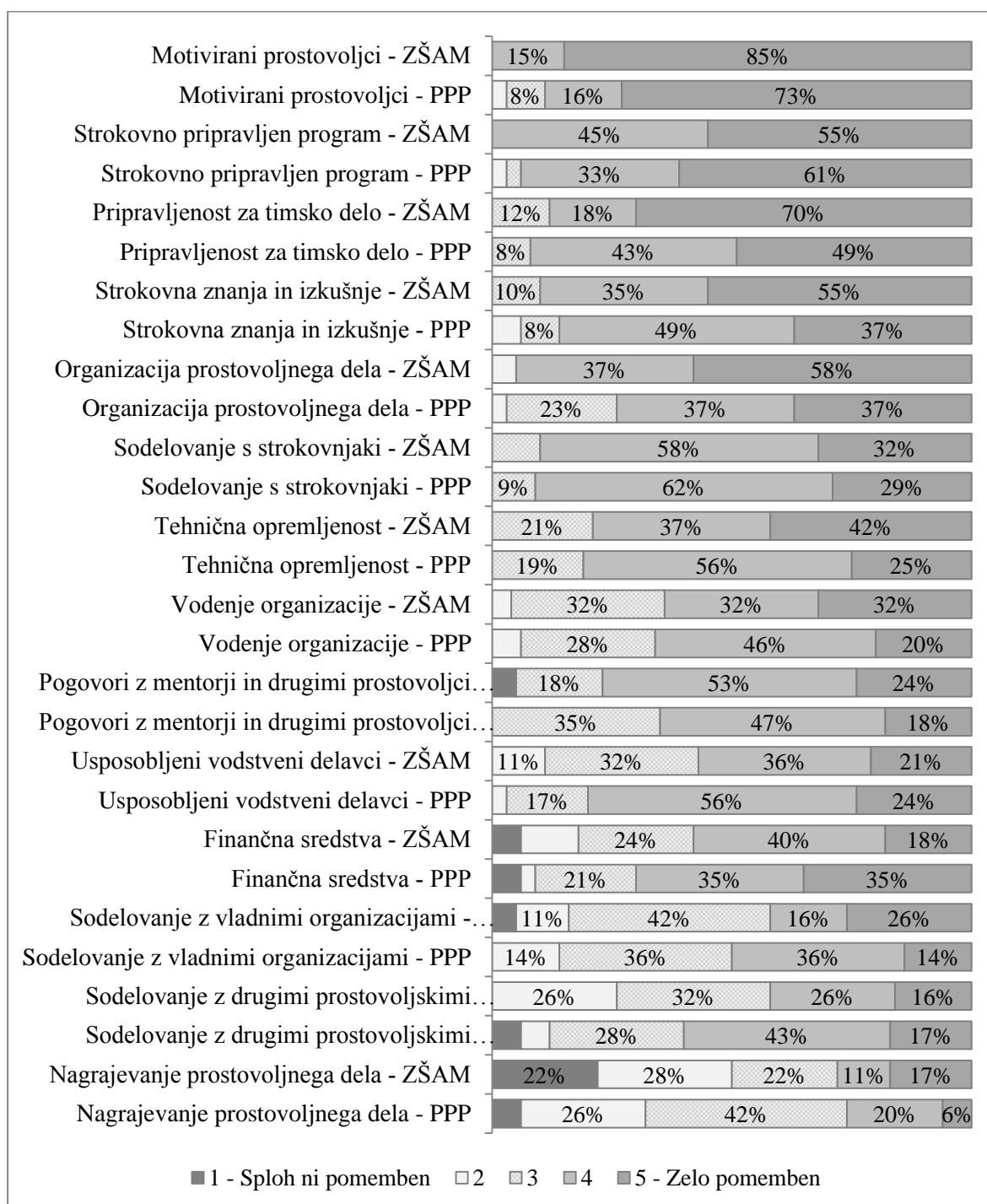
povprečnimi ocenami motiviranosti prostovoljcev sledijo strokovno pripravljen program z ocenama 4,6 oziroma 4,5, pripravljenost vključenih za timsko delo s povprečnima ocenama 4,6 in 4,4 in strokovno znanje in izkušnje ter organizacija prostovoljnega dela s povprečnima ocenama 4,5 in 4,2. Sodelovanje s strokovnjaki in tehnično opremljenost, ki je nujna za ustrezno izvajanje prostovoljnega dela v prometni preventivi, so prostovoljci ocenili z visokimi povprečnimi ocenami nad 4, medtem sta so med najnižje ocenjenimi sodelovanje z vladnimi in drugimi prostovoljskimi organizacijami s povprečnimi ocenami med 3,3 in 3,5. Vodenje organizacije, mentorstvo in izmenjava izkušenj so ocenjeni enako, prostovoljci so jim namenili povprečne ocene 3,8 in 3,9. Prostovoljci so vsem predlaganim dejavnikom namenili veliko mero strinjanja, slabše so ocenili sodelovanje z vladnimi in drugimi prostovoljskimi organizacijami, vendar še vedno s pozitivnimi povprečnimi ocenami.

Anketiranci se v veliki večini strinjajo, da je motivacija prostovoljcev ključen dejavnik za uspešno izvajanje prometne preventive. Kot zelo pomembnega ga je ocenilo kar 85 % ZŠAM in kot pomembnega 15 %, nekoliko nižje, pa vendar najvišje v skupini, so ga ocenili PPP s 73 % kot zelo pomembnega, 16 % pa ga je izbralo kot pomembnega. Najvišji delež oceni 1, ki dejavnik določa kot zelo pomembnega, so anketiranci v obeh skupinah dodelili tudi strokovno pripravljenemu programu (55 % ZŠAM in 61 % PPP) in kot pomembnega (45 % ZŠAM in 33 % PPP), pripravljenosti za timsko delo (70 % ZŠAM in 49 % PPP), strokovnemu znanju in izkušnjam (55 % ZŠAM in 37 % PPP), organizaciji prostovoljnega dela (58 % ZŠAM in 37 % PPP) in tehnični opremljenosti (42 % ZŠAM in 25 % PPP). Za vzdrževanje kvalitetnega izvajanja prostovoljnega dela društva potrebujejo finančna sredstva, česar se prostovoljci tudi zavedajo. 18 % ZŠAM je ocenilo, da so zelo pomembna in 40 %, da so pomembna, v PPP je 35 % tistih, ki menijo, da so zelo pomembna in 35 %, da so finančna sredstva pomembna za uspešno izvajanje prostovoljnega dela.

Čeprav rezultati pri sodelovanju z vladnimi in drugimi prostovoljskimi organizacijami kažejo najnižje ocenjene povprečne vrednosti, pa iz slike razberemo, da nekoliko nižje ocene ne odražajo nestrinjanja pomembnosti dejavnikov, saj sta ocenjena kot pomembna oziroma zelo pomembna v visokem deležu okrog 50 % v obeh skupinah, dodatnih približno 30 % odgovorov pa sodelovanju ne določa niti pomembnosti, niti nepomembnosti.

Rezultati obeh skupin kažejo nasprotujoča mnenja anketirancev glede nagrajevanje prostovoljnega dela. Da nagrajevanje prostovoljnega dela v obliki pohval, priznanj ali na primer lastnega zadovoljstva ob uspešno opravljenem delu, ki jih prostovoljci prejmejo za svoje delo, sploh ni pomembno meni 22 % ZŠAM in 17 %, da je zelo pomembno. Skupina PPP pa nagrajevanje prostovoljnega dela ocenjuje kot nepomembno v 26 % in kot pomembno v 20 %. Slika 14 prikazuje ocenjevanje dejavnikov uspešnega izvajanja prostovoljnega dela petstopenjske lestvice v deležih.

Slika 14: Dejavniki uspešnega izvajanja prostovoljnega dela na petstopenjski lestvici

Prostovoljci so na šesto vprašanje, ali ste zadovoljni s prostovoljnim delom, na petstopenjski lestvici odgovorili, da so najbolj zadovoljni ob uspešno opravljenem delu, ki ga nadgrajujeta druženje med prostovoljci in razumevanje s sodelavci. Povprečne ocene se gibljejo med 4,8 in 4,1 pri čemer so člani ZŠAM podanim izbiram dodelili višje ocene. Z visokimi 80 % so zadovoljstvo z uspešno opravljenim delom izrazili v ZŠAM in 88 % PPP. Druženje med prostovoljci kot zelo pomembno ocenjuje 58 % ZŠAM in 29 % PPP,

razumevanje s sodelavci pa 52 % ZŠAM in 32 % PPP, razlike v ocenjevanju dveh skupin lahko vežemo na različni starostni strukturi in tovariško povezanost ZŠAM. S povprečnimi ocenami 3,9 in 4,2 so izrazili zadovoljstvo z organizacijo prostovoljnega dela, vodenjem in s podporo, ki jim jo nudi organizacija in v kateri imajo možnost vključevanja v odločanje.

Dostopnost izobraževanja in možnosti poklicnega razvoja in so prostovoljci skupine PPP pričakovano ocenili višje kot ZŠAM. Čeprav PPP nagrajevanju ne pripisujejo pomembne vloge pri uspešnem izvajanju prostovoljnega dela, gre po oceni zadovoljstva razumeti, da nagrajevanje v organizaciji poteka. Nagrajevanju so dodelili celo višjo povprečno oceno, kot pa so ocenili spoštovanje prostovoljcev v javnosti, s čimer je zelo nezadovoljnih 6 % vprašanih PPP. Rezultate o zadovoljstvu prostovoljcev pri izvajanju prostovoljnega dela prikazuje Slika 15.

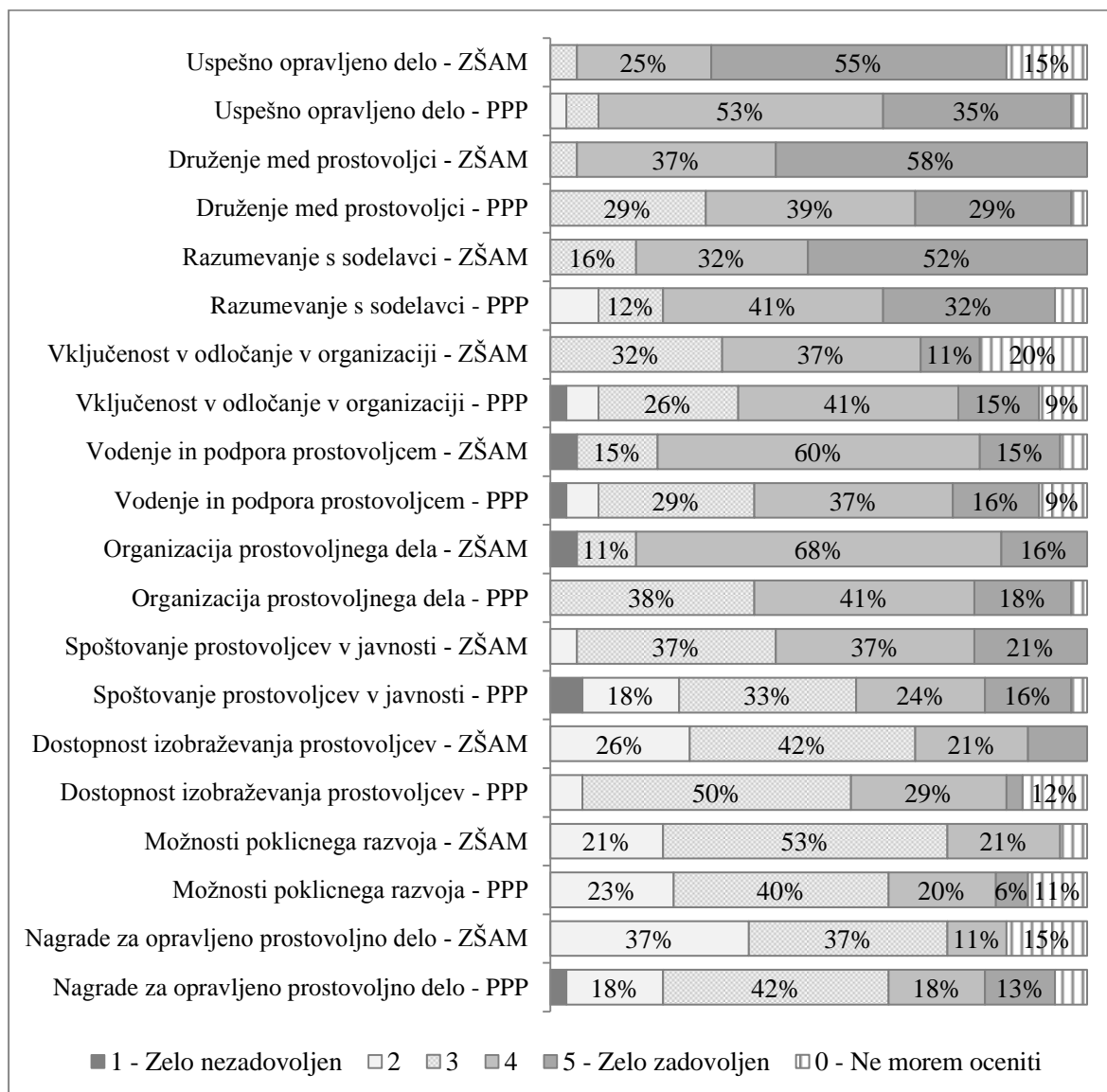
Slika 15: Zadovoljstvo izvajanja prostovoljnega dela v prometni preventivi

Anketiranci ZŠAM so v 15 % odgovorili, da uspešnosti opravljenega dela ne morejo oceniti, kar lahko navežemo na predhodni odgovor, pri katerem je le 38 % vprašanih

ZŠAM odgovorilo, da prejemajo povratne informacije o opravljenem delu. 20 % jih ne more oceniti vključenosti v odločanje v organizaciji, pri čemer je enako odgovorilo le 9 % PPP. Z organizacijo prostovoljnega dela je zelo nezadovoljnih 5 % ZŠAM, vendar zelo zadovoljnih 16 % in zadovoljnih visokih 68 %, medtem ko z organizacijo prostovoljnega dela PPP niso nezadovoljni, zadovoljnih je 41 % in zelo zadovoljnih 18 %. Rezultate prikazuje Slika 16.

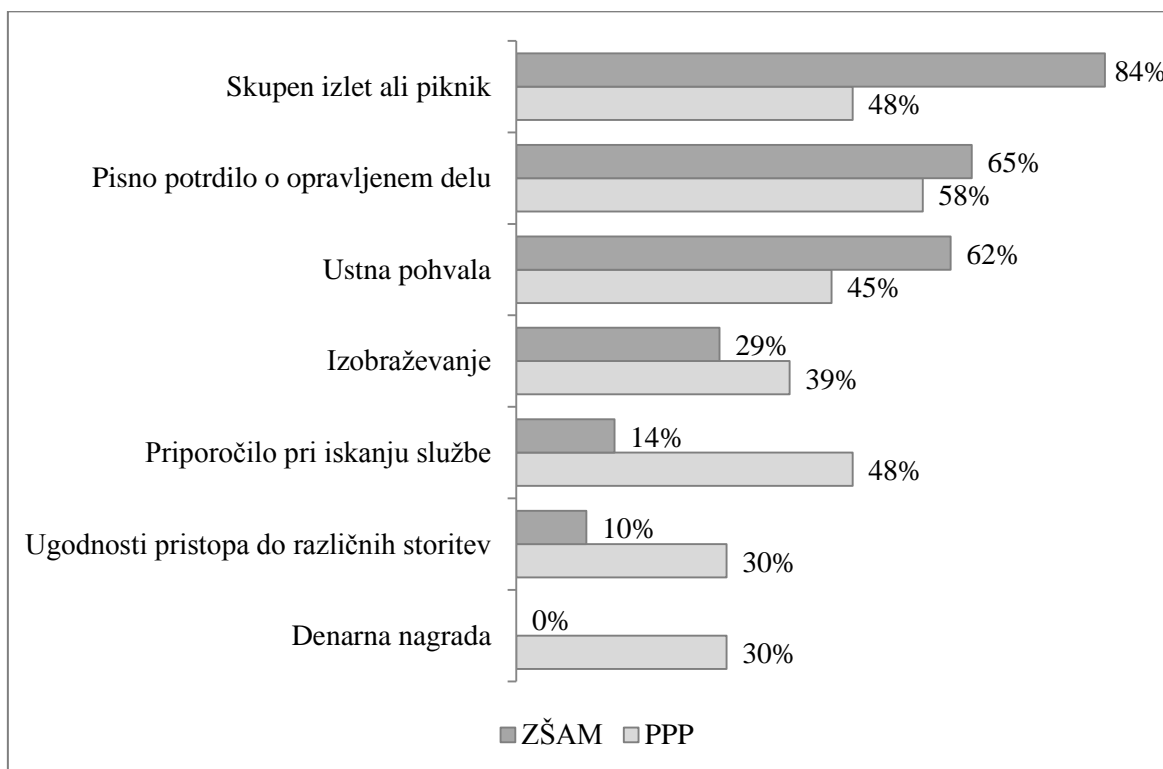
Slika 16: Zadovoljstvo izvajanja prostovoljnega dela na petstopenjski lestvici

Prostovoljci so bili s sedmim vprašanjem vprašani o nagradah, za katere menijo, da so primerne za opravljeno prostovoljno delo. Na vprašanje je 84 % ZŠAM in 48 % PPP odgovorilo, da sta primerni nagradi skupen izlet ali piknik, pisno potrdilo o opravljenem delu je pozitivno ocenilo 65 % ZŠAM in 58 % PPP, 62 % ZŠAM in 45 % PPP je mnenja, da zadostuje ustna pohvala. Izobraževanju velik pomen pripisuje 39 % vprašanih PPP in le 14 % ZŠAM, 30 % PPP meni, da so za nagrajevanje uspešno opravljenega dela primerne

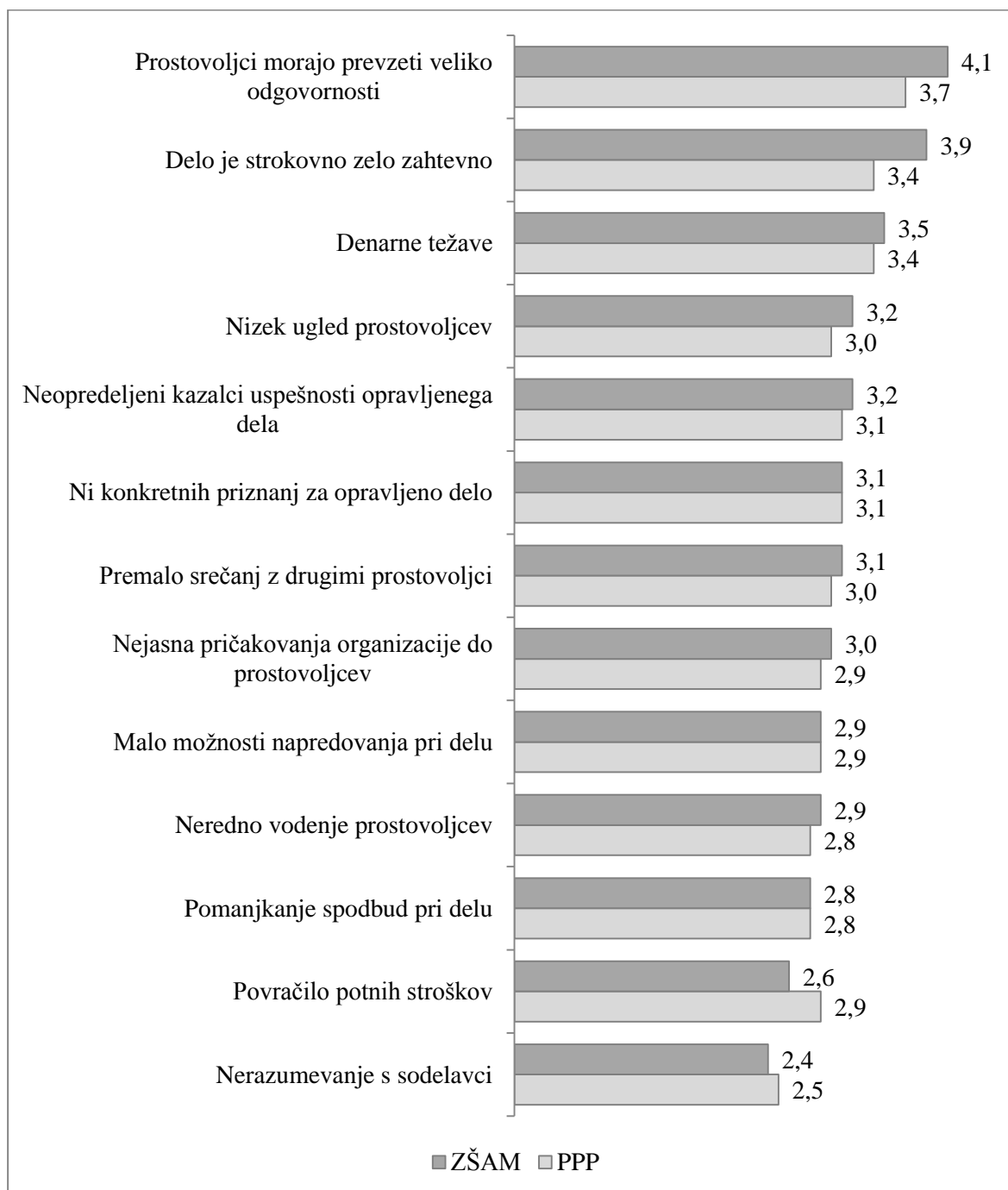
ugodnosti do različnih storitev in denarne nagrade. Ugodnosti do storitev kot možnost nagrade ocenjuje 10 % ZŠAM, denarne nagrade za opravljeno prostovoljno delo pa skladno z načeli prostovoljstva anketirani ZŠAM v podanih možnostih ne vidijo. Slika 17 prikazuje mnenje anketirancev o primernosti nagrad za opravljeno prostovoljno delo.

Slika 17: Primerne nagrade za opravljeno prostovoljno delo

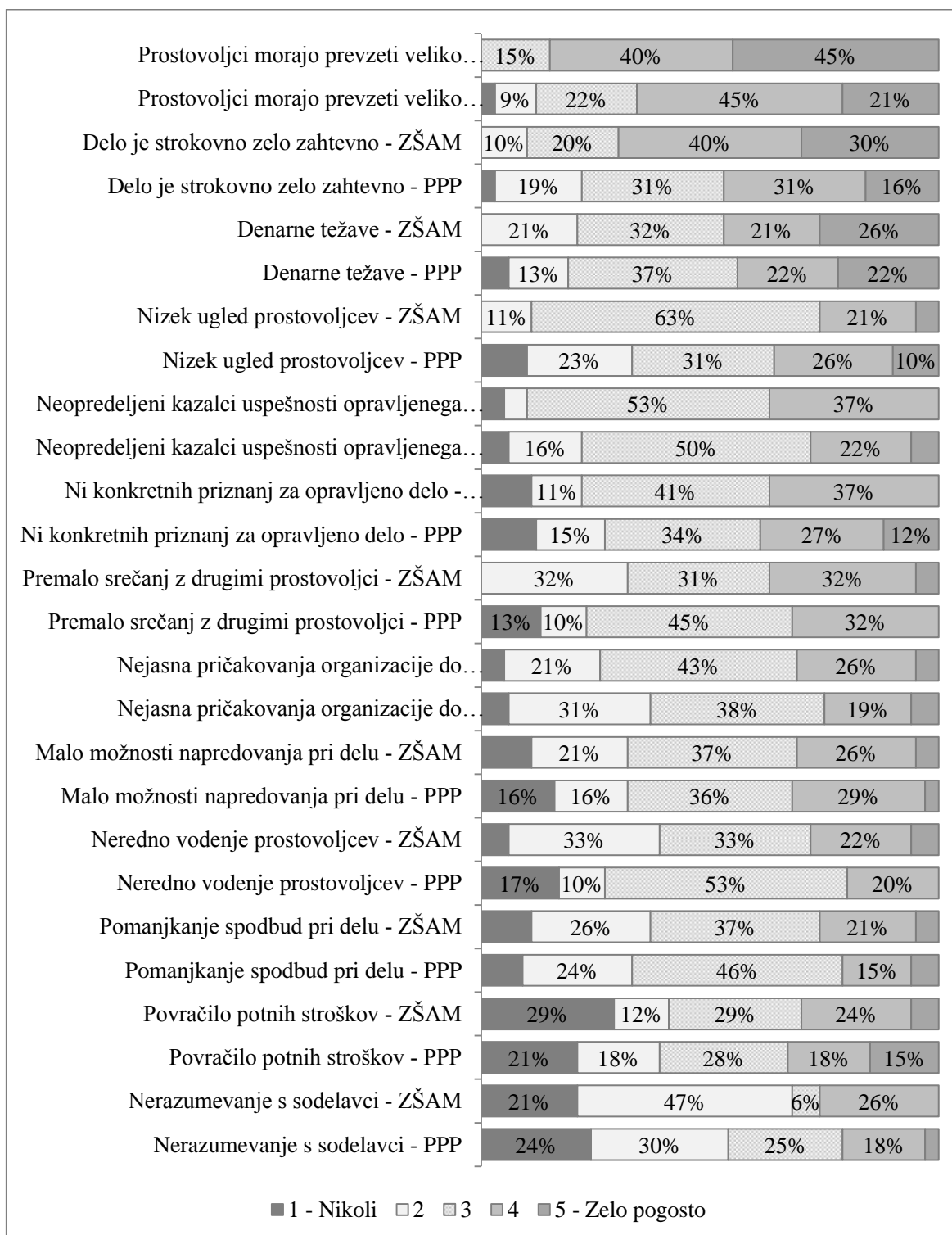
Osmo vprašanje sprašuje o ovirah s katerimi se prostovoljci v prometni preventivi srečujejo pri svojem delu. Visoko povprečno oceno so prostovoljci dodelili veliki odgovornosti, ki jo morajo prevzeti pri svojem delu, pri tem je 45 % ZŠAM odgovorilo, da zelo pogosto in 40 %, da pogosto, 21 % vprašanih PPP pa je odgovorilo, da zelo pogosto in 45 %, da pogosto. Da je delo pogosto ali zelo pogosto strokovno zelo zahtevno meni 70 % vprašanih ZŠAM in 47 % vprašanih PPP, da delo ni zahtevno menijo le 3 % vprašanih PPP, 19 % jih ocenjuje, da včasih. Trditev, da prostovoljci pogosto ali zelo pogosto ne prejmejo konkretnih priznanj za opravljeno delo je potrdilo 78 % vprašanih ZŠAM in le 11 % temu nasprotuje. 37 % vprašanih ZŠAM in 28 % PPP meni, da pogosto ne zaznajo opredeljenih kazalcev uspešnosti opravljenega dela. Nizek ugled prostovoljcev v prometni preventivi je v razmerju na druge podane odgovore ocenjen višje, kot bi želeli, vendar žal v pričakovanju zaradi ocen, ki so jih anketiranci podali v šestem vprašanju. 26 % vprašanih ZŠAM meni, da imajo prostovoljci nizek ugled v družbi, 11 % se jih s trditvijo ne strinja in 33 % PPP, vendar se 36 % PPP s trditvijo tudi strinja. Odgovore predstavlja Slika 18.

Slika 18: Ovire s katerimi se srečujejo prostovoljci

Nejasna pričakovanja organizacije do prostovoljcev, neredno vodenje prostovoljcev in pomanjkanje spodbud pri delu so težave, ki so jih vprašani ocenili z nižjimi povprečnimi ocenami med 2,8 in 3,0. Medtem, ko povračilo stroškov kot težavo zazna 30 % vprašanih ZŠAM in 33 % PPP, težav ne pozna 29 % ZŠAM in 21 % PPP, 12% ZŠAM in 18 % PPP pa jih skoraj ne zazna. Nerazumevanje med prostovoljci ni pogosto, ocena, ki so jo podali, je najnižja med vsemi. Odgovore petstopenjske lestvice v deležih predstavlja Slika 19.

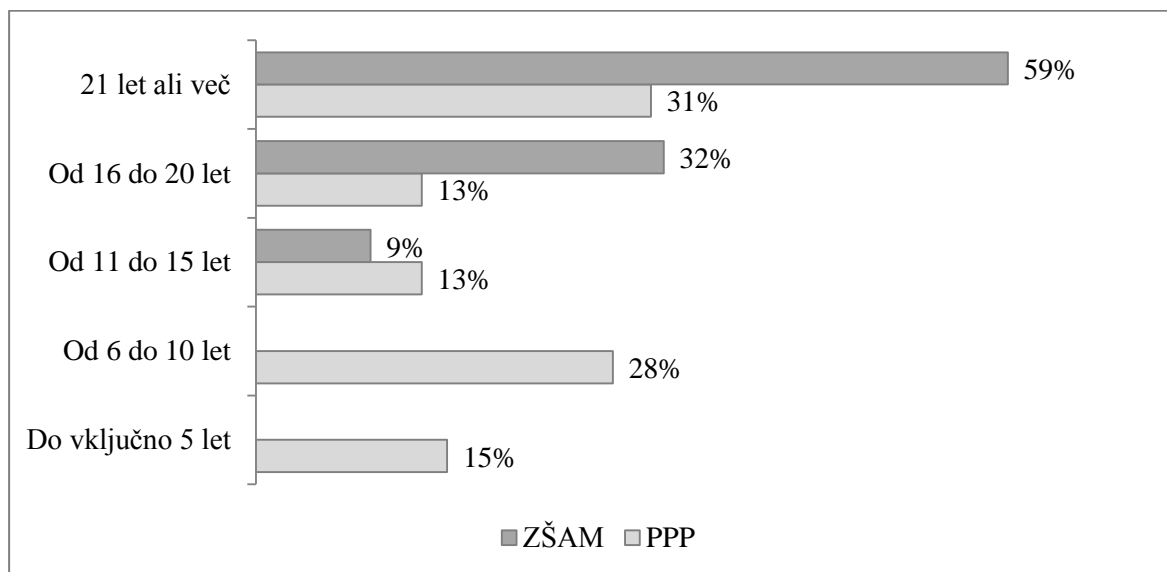
Slika 19: Ovire s katerimi se srečujejo prostovoljci na petstopenjski lestvici

Pri devetem vprašanju so odgovarjali o času vključenosti v prostovoljno delo. S slike 20 je razvidno, da je največ anketiranih ZŠAM prostovoljcev 21 let in več, 32 % jih prostovoljno dela od 16 do 20 let in 9 % od 11 do 15 let. Med anketiranci PPP je v prostovoljno delo 21 let in več vključena nekaj manj tretjina vprašanih, enak delež

izkazujejo vključeni med 16 in 20 leti, zato pa je večji delež prostovoljcev v krajšem obdobju vključenosti od 6 do 10 let, teh anketirancev je 28 %. Anketirancev PPP, ki imajo do vključno 5 let izkušenj kot prostovoljci je 15 %. Zaradi različne starosti anketirancev skupine, je predvideti tudi različna obdobja vključenosti v prostovoljno delo, več let vključenosti v prostovoljno delo predvidoma pri skupini ZŠAM in povprečno manj pri skupini PPP, kar prikazuje tudi Slika 20.

Slika 20: Leta vključenosti v prostovoljno delo

4.3 Ugotovitve in vrednotenje rezultatov

Varnost, odgovornost, strokovnost in previdnost so v raziskavi najmočnejše izražene vrednote prostovoljcev v prometni preventivi. Zaznavajo jih intervjuvanci in prostovoljci obeh skupin, najmanj tri med njimi so tudi tiste, katerih bi se morali zavedati in jih upoštevati prav vsi udeleženci v cestnem prometu. Odgovornost je pomembna vrednota prostovoljcev, odgovorno delovati pomeni delovati po lastni izbiri in hotenju, v prometni preventivi pa so prostovoljci ZŠAM, tudi s strokovnega vidika dela, odgovorni do organizacije in na cesti do prav vsakega udeleženca v prometu. Prostovoljci skupine PPP omenjene vrednote poudarjajo pri ozaveščanju mladih o varnosti in previdnosti v cestnem prometu, z namenom preprečevanja posledic uporabe alkohola in neodgovornega ravnanja mladih v prometu.

Najpomembnejši razlogi vključitve v prostovoljno delo v prometni preventivi, ki so jih navedli prostovoljci, in za katere je raziskava pokazala, da so močno izraženi v obeh skupinah, potrjujejo njihove izbire vrednot prostovoljcev v prometni preventivi, saj so se največkrat opredelili prav za razloge: prispevati k večji varnosti v prometu, izboljšati varnost v prometu ter aktivno prispevati k boljši družbi. Rezultati odgovorov vprašalnika so pokazali razlike med starejšo skupino prostovoljcev ZŠAM z večletnimi izkušnjami na

izbranim področju delovanja, kateri več pomena namenjajo pripadnosti skupini, druženju in izrazito močnejše preverjanju poklicnih zmožnosti, in mlajšo skupino PPP, ki so višje ocenili pridobivanje izkušenj.

Velika večina prostovoljcev se je za prostovoljno delo v prometni preventivi odločila zaradi lastne motivacije, z željo delati na izbranim področju, ki je specifično in zahteva določena znanja in izkušnje, ki jih splošno usposabljanje težje izzove. V prvi vrsti lahko kvečjemu utrdi prepričanja o pomenu in potrebi delovanja na področju, vezanem na prometno varnost vseh udeležencev v prometu. Motivacijo prostovoljcev so kot pomembno izpostavili vsi štirje intervjuvanci, pri čemer so poudarili, da je pri uspešnem izvajanju prostovoljnega dela enako pomembna tudi motivacija vodij prostovoljcev. Zaključimo lahko, da je motivacija prostovoljcev zaznana kot najpomembnejši dejavnik uspešnega izvajanja prostovoljnega dela, ki so ga poudarili vsi intervjuvanci in prostovoljci obeh skupin. Kot zelo pomembnega oziroma pomembnega so ga ocenili vsi anketiranci ZŠAM in velika večina PPP. Rezultat je pomemben za prostovoljsko organizacijo, saj se vključevanje prostovoljcev začne z osebno odločitvijo prostovoljca, od organizacije pa je odvisno kako z ustreznim ozaveščanjem prostovoljce dodatno motivirati za začetno usposabljanje in nadaljnje sodelovanje.

Raziskava je pokazala, da so zaznani vsi dejavniki, ki omogočajo uspešno izvajanje prostovoljnega dela v prometni preventivi. Poleg motivacije so med prostovoljci najmočnejše zaznani dejavniki strokovno pripravljen program, timsko delo, strokovna znanja in izkušnje in organizacija prostovoljnega dela. Med pomembnejše dejavnike so uvrstili še sodelovanje s strokovnjaki in tehnično opremljenost, ki je v prometni preventivi pomembna. Ugotovitve kažejo, da prostovoljci ZŠAM in PPP pogovore z mentorji in drugimi prostovoljci, kot dejavnik uspešnega izvajanja prostovoljnega dela v prometni preventivi, zaznavajo, saj sta dejavnik pozitivno ocenili obe skupini. Kot pomemben dejavnik je pogovore ocenilo dve tretjini ZŠAM in le nekaj manj PPP.

Hkrati je raziskava pokazala, da med izobraževanji, ki so jih bili oziroma so jih deležni v okviru organizacije, največji delež strinjanja namenjajo medsebojni izmenjavi izkušenj med prostovoljci. V skupini ZŠAM so anketiranci tej vrsti izobraževanja namenili kar osemdeset odstotkov strinjanja, ki so ga dvotretjinsko potrdili tudi anketiranci PPP. Pozitivno mnenje je izrazitejše v ZŠAM, sklepamo lahko, da dolgoletne izkušnje vprašanih prostovoljcev pri izvajanju preventivnih dejavnosti ne zahtevajo izrazitega mentorskega vodenja za delo, ki ga opravljajo, so pa njihove izkušnje vsekakor dobrodošle tudi iz vidika prenosa znanja in izkušenj na mlajše prostovoljce, člane ZŠAM. Ob tem so rezultati pokazali, da se z izobraževanjem v organizaciji strinja manj kot tretjina ZŠAM, vendar še enkrat toliko mlajši PPP, s povratnimi informacijami o opravljenem delu se strinjata obe skupini, vendar so deleži strinjanja občutno nižji, le dobra četrtnina ZŠAM in samo devet odstotkov PPP, pa se strinja z mentorskim vodenjem prostovoljcev.

Mentorsko vodenje prostovoljcev, ki je bilo med prostovoljci obeh skupin slabše zaznano, od mentorjev zahteva redna srečanja, skupne pogovore in, če je potrebno, tudi individualne pogovore, mentorjem omogoča izmenjavo informacij in s tem uspešnejše spremljanje prostovoljcev in njihovega dela. Zato je nujno, da organizacije temu segmentu izvajanja prostovoljnega dela, tudi z namenom ohranjanja prostovoljcev, namenijo dovolj pozornosti. Predstavniki organizacij so v raziskavi navedli, da mora dober vodja poznati pričakovanja prostovoljcev in jih pri izvajanju prostovoljnega dela redno spremljati in spodbujati. Vodja ali mentor mora znati prostovoljce motivirati, jih ustrezno usposablјati ter organizirati glede na program dela in želje tako prostovoljcev kot organizacije. Intervjuvanci so navedli, da je pomembno, da je tudi vodja sam motiviran za uspešno izvedbo zastavljenega dela in se zavzema za večjo varnost v cestnem prometu. Dober vodja mora, po mnenju intervjuvancev, imeti organizacijske sposobnosti, znati mora vzpostavljati in ohranjati dobre medsebojne odnose in na primeren način, z izmenjavo informacij, s poslušanjem, pohvalo ali stiskom rok prostovoljce nagrajevati.

Prostovoljci so se med ovirami, s katerimi se srečujejo najpogosteje, opredelili za prevzemanje velike odgovornosti pri delu, in da je delo strokovno zelo zahtevno. Pogosto se srečujejo z denarnimi težavami in nizkim ugledom prostovoljcev v javnosti. Najmanj jih kot oviro zaznava neredno vodenje prostovoljcev, pomanjkanje spodbud pri delu in nerazumevanje s sodelavci. Podobno kot prostovoljci ovire zaznavajo tudi organizacije. Intervjuvanci so kot največjo oviro navedli pomanjkanje finančnih sredstev za izvajanje prostovoljnega dela. Finančne ovire so vezane na sistemsko ureditev financiranja, razpise ter pridobivanje sponzorjev. Sredstva društva v prvi vrsti potrebujejo za vzdrževanje kvalitetnega izvajanja dejavnosti. Nekajletne vladne varčevalne ukrepe v zadnjem obdobju močno čutijo tudi delujoči v prometni preventivi. Slednje so potrdili tudi intervjuvanci, ki poudarjajo pomanjkanje sredstev za izvajanje prometne preventive in pomanjkljivosti zakonskega okvira prostovoljstva v prometni preventivi. Na račun zniževanja sredstev se organizacije srečujejo ne-samo s finančnimi, ampak tudi s kadrovskimi stiskami, kar jih postavlja v situacijo, da potrebnega usposabljanja, in s tem ohranjanja in vodenja prostovoljcev v prometni preventivi, ne zmorejo izvajati enako kvalitetno, kot so ga v preteklosti.

Ugotovitve raziskave kažejo, da skoraj tretjina prostovoljcev meni, da se v prometni preventivi pogosto ali zelo pogosto nahajajo v situacijah, ko javnost njihovo delo ne spoštuje oziroma ga podcenjuje. V osnutku Strategije razvoja nevladnih organizacij in prostovoljstva so med predvidenimi ukrepi načrtani tudi podporni ukrepi za spodbujanje mentorstva prostovoljcev, zagotovitev ciljanega, učinkovitega in transparentnega financiranja nevladnih organizacij na nacionalni ravni, promocijo na lokalni ravni in vzpostavitev podpornih mehanizmov za zaposlovanje v nevladnih organizacijah. Uresničevanje ukrepov bo omogočilo dvig in gojenje kulture prostovoljstva v lokalnih skupnostih in širše, ter z ustreznimi zakonskimi podlagami posameznikom omogočalo

boljše razumevanje pomena prostovoljstva in lažje odločanje za sodelovanje pri prostovoljnih aktivnostih.

4.4 Omejitve raziskave

Posameznim omejitvam, ki so vplivale na vrednotenje rezultatov in potrjevanje teze magistrskega dela, bi se lahko izognili. Vsebinske omejitve predstavljajo vsebinska primerjava literature in raziskav, katere so v Sloveniji predvsem starejšega datuma, v tuji literaturi pa Slovenija v raziskavah običajno ni vključena. Prve večje tuje raziskave, ki so vključevale tudi Slovenijo, so bile objavljene pred Evropskim letom prostovoljstva 2011. Z razvojem prostovoljstva in širjenjem ozaveščenja najprej na lokalni in nato širše na nacionalni ravni lahko veliko pripomoremo k boljšemu prepoznavanju prostovoljstva doma in v tujini.

Intervjuji s ključnimi osebami organizacij, ki neposredno sodelujejo s prostovoljci, zaradi posameznikovega subjektivnega mnenja, ki ga oblikuje ob zaznavanju in ocenjevanju predloženih situacij, predstavljajo dodatne omejitve. Pristransko ocenjevanje intervjuvancev in anketirancev, zaradi pripadnosti zaupanemu delu in organizaciji, katere član je, ter zavrnitve odgovorov anketirancev predstavljajo metodološke omejitve.

Slednje se je izkazalo kot upravičena skrb, izbrani potencialni vzorec zbiranja podatkov je bil dovolj velik, vendar je na vprašanja odgovorilo izredno malo zaprosenih k sodelovanju. Razlogi so lahko različni, od tega, da je veliko članov izbrane organizacije starejših oseb, ki so lahko ali nevedeče uporabe spletnega orodja ali pa se od organizacije poslavljajo, do ne-posredovanja vprašalnika zadostnemu številu članov. Organizacija je v procesu reorganizacije, izraziteje je upadanje članov, zbiranje podatkov pa se je pričelo kasneje, kot je bilo z organizacijo sprva dogovorjeno in je potekalo v poletnem času, ki predstavlja časovno omejitev zbiranje podatkov.

Izbira dodatnega vzorca lahko vpliva na rezultate v primeru, da se primerjalni organizaciji vključujeta na povsem drugo področje prostovoljnega dela, kar za raziskavo magistrskega dela ne drži. Primerjava rezultatov članov različnih organizacij, katere se zavzemajo za nudenje prostovoljne pomoči in omogočanje boljših pogojev na specifičnem področju, omogoča primerjavo podatkov, oblikovanje zaključkov za posamezno skupino prostovoljcev in v določenih primerih zaključkov, ki zajemajo vse anketirane prostovoljce.

Priporočilo za nadaljnje raziskave bi bilo zajetje večjega števila podatkov posamezne organizacije oziroma več organizacij, ki delajo na področju prometne preventive, in primerjava z evropskimi državami, predvsem tistimi, v katerih ima prostovoljno delo v prometni preventivi dolgoletno tradicijo ter imajo razvit uspešen model vključevanja prostovoljcev in izvajanja prostovoljnega dela.

4.5 Priporočila organizacijam, ki delujejo v prometni preventivi

Vsaka organizacija, ki v svoje vrste sprejme prostovoljce, mora v fazah organizacijskega procesa znati prepoznati motive in pričakovanja tako prostovoljcev kot tudi organizacije, ki so pri organizaciji dela in v njegovem izvajanju številni, različno izraženi in se spreminjajo z delom, pridobljenimi izkušnjami in osebno rastjo (Findeisen, 2013, str. 38). Motiviranost znotraj organizacije se odraža v pripravljenosti zaposlenih in prostovoljcev do različnih oblik izvajanja aktivnosti in ne nazadnje splošni učinkovitosti organizacije. Motivacijo so v vprašalnikih in intervjujih, kot najpomembnejši dejavnik uspešnega izvajanja aktivnosti, prepoznali prostovoljci in vodje organizacij. Naloga vodij je, da prostovoljce spremljajo, jim nudijo podporo in s postavljanjem novih izzivov motivacijo spodbujajo in vzdržujejo.

Poleg motivacije prostovoljcev sta bila visoko ocenjena dejavnika strokovno pripravljen program in pripravljenost oziroma motivacija za delo v skupini. Za slednjega velja, da je zelo pomemben za prostovoljce in njihove vodje, ki morajo spremljati pričakovanja prostovoljcev, ki se med izvajanjem aktivnosti, zlasti v dalj časa trajajočem izvajanju aktivnosti, spreminjajo. Za vzdrževanje motiviranosti prostovoljcev morajo prostovoljske organizacije skrbeti za ustrezna uvodna in kasnejša redna ali dodatna usposabljanja oziroma izobraževanja prostovoljcev, v aktivnosti pa obvezno vključevati pogovore in izmenjavo informacij med vsemi, ki so vključeni v prostovoljno delo. Naloga organizacije naj bo ustvarjanje sredine, ki bo motivirajoča za organizacijo in vse njene člane. Pri spremljanju prostovoljcev sta enako pomembni motivacija in komunikacija, ki naj vključuje redna skupinska, če je potrebno, tudi individualna srečanja prostovoljcev z mentorji in drugimi strokovnjaki, izmenjavo informacij, poročanje o načrtovanem in opravljenem delu, posredovanje pogledov na prostovoljno delo, izraženo podporo vodij in drugih prostovoljcev, ter možnosti reševanja težav, s katerimi se srečujejo (Blazinšek et al., 2007, str. 69). Osebni razgovori z mentorji so pomembni. Prostovoljec včasih niti sam ne zna razbrati motivov, ki usmerjajo njegovo delovanje, zato je mentorjeva podpora pri razpoznavi motivov ključna. Prostovoljci bodo v organizaciji ostali tako dolgo, dokler bodo čutili, da imajo podporo, da je njihov vložen trud prepoznan in delo cenjeno.

Udeleženi v raziskavi so mnenja, da je prostovoljno delo v prometni preventivi pogosto zelo zahtevno. Poudarjeni vidiki so strokovnost, pripravljenost za timsko delo in lastna pripravljenost do sodelovanja. Naloga organizacije je, da delo organizira na način, ki bo zadovoljeval pričakovanja prostovoljcev in organizacije, razporeditev prostovoljcev pa prilagodi njihovem znanju in sposobnostim. To vedno ni lahko, odvisno je od števila prostovoljcev, ki lahko zadovoljijo potrebe organizacije, le-ta pa mora, preko rednega usposabljanja in nadaljnjih izobraževanj, znati prepoznavati znanje in sposobnosti posameznikov. Vendar pa iz strokovne literature izhaja, da je smiselno pri oblikovanju dela upoštevati prav ta dvojni vidik posameznika in organizacije: »Za uspešno oblikovanje dela je po eni strani treba upoštevati organizacijske in tehnične danosti v organizaciji, po drugi strani pa motive, sposobnosti in pričakovanja delavcev« (Svetlik & Zupan, 2009, str. 377).

Odpri odnosi so pomembni v vsaki organizaciji. Potreba pripadati in biti sprejet v družbeni skupini je osnovna potreba vsakega posameznika (Dunning, 2011, str. 59). Dobre odnose vzdržujejo druženja in skupinsko delo. V prostovoljstvu so odnosi določeni s kombinacijo pričakovanj, interesa, moralne odgovornosti in moči organizacij (Puckering, 2014, str. 46). Nezadovoljstvo z odnosi v organizaciji, ki v raziskavi sicer izrazito ni zaznано, je pogost razlog upada motivacije in odhoda prostovoljcev. Naloga vodje ob zaznavi pomanjkanja motivacije je, da se s prostovoljci individualno ali v skupini pogovori, in skupaj najdejo rešitve, ki bodo zadovoljile potrebe prostovoljcev in organizacije.

Zupan (2001, str. 208) pravi, da številne raziskave kažejo, da zaposlenim veliko pomenijo izrečene pohvale in priznanja, ki jih prejmejo za dobro opravljeno delo. Te vrste nagrajevanja naj bodo podane takoj, s čimer je povezava med nagrado in dosežkom zelo jasna. Prostovoljno delo ni plačano z denarjem, poleg osebnega zadovoljstva, pridobivanja izkušenj idr., prostovoljcem veliko pomenijo pohvale, stiski rok ali priznanja za dobro opravljeno prostovoljno delo. Raziskava prostovoljnega dela med mladimi (Gril, 2006a, str. 47–48) je pokazala, da so med najpogostejšimi nagradami, ki jih mladim namenjuje prostovoljske organizacije, ustna pohvala kot najpogostejša, sledita ji pisno potrdilo o opravljenem delu in priporočilo pri iskanju službe. Večina mladih je menila, da je najprimernejša nagrada za opravljeno prostovoljno delo priporočilo pri iskanju službe, poleg ustne pohvale in potrdila o opravljenem delu, pa so kot primerno nagrado opredelili še izobraževanje in vpis v Nefiks, ki pa je bilo na drugi strani ocenjeno z najnižjim deležem nagrajevanja prostovoljske organizacije. Nefiks je neformalni indeks, produkt projekta nevladne organizacije Društva mladinski ceh in Urada Republike Slovenije za mladino, s pomočjo katerega se z evidentiranjem vzpostavi vrednotenje neformalno pridobljenih znanj, služi pa tudi kot pripomoček za evidentiranje prostovoljnega dela (Vrbica & Matoz Ravnik, 2009, str. 12). Nefiks nima trajne systemske podpore, saj evidentiranje ne poteka v želeni meri, delodajalci pa neformalnih izkušenj v večini primerov ne priznavajo.

Tudi raziskava magistrskega dela je pokazala, da mlajši PPP med primerne nagrade za prostovoljce najvišje uvrščajo pisno potrdilo o opravljenem delu, katerim sledijo priporočilo pri iskanju službe, ustna pohvala in skupen izlet, medtem ko starejši anketiranci ZŠAM menijo, da so najprimernejše nagrade za opravljeno prostovoljno delo skupno druženje – izlet ali piknik, pisno potrdilo o opravljenem delu in pohvala. Mesec (2000, str. 209) pravi, da je največja nagrada prostovoljcem njihovo delo. Trditev so potrdili anketiranci ZŠAM in PPP, ki največ osebnega zadovoljstva pri izvajanju prostovoljnega dela pripisujejo uspešno opravljenemu delu, druženju med prostovoljci in razumevanju s sodelavci. Posamezniki, ki so udeleženi v izvajanju dejavnosti, imajo znanja tako o težavah, kot tudi znanja o rešitvah težav. Zato je prostovoljce potrebno znati usmerjati v dejavnosti, ki so zanje primerne, jih veselijo in v njih uživajo, oziroma jim omogočiti sodelovanje, kar jih bo dodatno motiviralo in posameznikom služilo tudi kot priznanje.

Pomembno je sodelovanje prostovoljskih organizacij na nacionalni ravni, sodelovanje med sorodnimi na transnacionalni ravni, kot tudi sodelovanje nevladnih in vladnih organizacij, z namenom izboljšanja systemskega okvira financiranja prostovoljstva. Mreženje in sodelovanje prinašata nova znanja in rešitve sprememb, ki lahko izboljšajo obstoječe sisteme in ponudijo možnosti razvoja organizacij, širšega prepoznavanja prostovoljstva, in s tem napredka družbe.

SKLEP

Obstajajo različne definicije in tradicije povezane s prostovoljstvom. Vsem pa je skupno, da, če se posamezniki odločijo in organizacije ali skupine združijo, da bi pomagali drugemu v stiski, ponudili podporo pomoči potrebnim, imajo od tega koristi tudi posamezni prostovoljci in posledično družba v celoti. S prostovoljnim delom pridobimo znanja in izkušnje, preverimo svoja pričakovanja in sposobnosti ter razširimo lastna družbena omrežja, kar nam omogoča osebni razvoj, ne nazadnje omogoča ustvarjanje novih ali boljših zaposlitvenih možnosti. Za preživetje in razvoj nepridobitnih organizacij je potrebno ustvarjati in ohranjati pozitiven odnos javnosti do prostovoljcev in njihovega prispevka družbi, ter razvijati kulturo družbe do prostovoljstva.

Magistrsko delo na začetku predstavi pomen in vrste prostovoljstva ter vlogo prostovoljcev v družbi. Prostovoljstvo je del družbe, potrebno ga je negovati in utrjevati. Iz vidika prostovoljskih organizacij in prostovoljcev nadalje razčleni dejavnike, ki omogočajo uspešno izvajanje prostovoljnega dela, predstavi formalno prostovoljstvo in zunanje okolje, ki podpira ali ovira delovanje prostovoljskih organizacij in pomembno vpliva na oblikovanje izzivov in razvoj v prostovoljstvu.

Drugi del predstavlja stanje na področju prostovoljstva v Sloveniji ter primerjavo zakonskega okvira in opredelitev prostovoljstva v državah članicah EU. Podrobneje predstavi v letu 2011 sprejet ZProst, s katerim se je država zavezala, da bo za ohranjanje in vzdrževanje prostovoljstva skrbela tudi v prihodnje. Pomembna pridobitev, ki jo zakonsko določa ZProst, so evidence o številu vključenih prostovoljcev, opravljenih vrstah prostovoljnega dela in vrednotenju prispevka prostovoljcev. Prve pomanjkljivosti so bile popravljene z novelo zakona v letu 2015. Vlada se je s sprejetjem ZProst zavezala k sprejetju nacionalne strategije razvoja nevladnih organizacij in prostovoljstva v obdobju treh let od sprejema. Del strateškega okvira, ki se oblikuje v sodelovanju predstavnikov vladnih in nevladnih organizacij, javnih institucij in strokovnjakov različnih področij, predstavlja načrtovane cilje in pričakovane rezultate, ter kaže na številna odprta vprašanja, ki potrebujejo zakonsko ureditev.

Raziskava je v zadnjem delu pokazala, da se vključeni prostovoljci, predstavniki vladne organizacije, nevladne organizacije, občine in osnovne šole, ki v prometni preventivi sodelujejo s prostovoljci, vsi pa s svojim delom lahko pripomorejo, da se preventivna

dejavnost v cestnem prometu, na lokalni in državni ravni, dvigne na višji nivo, zavedajo pomena dejavnikov, ki omogočajo uspešno izvajanje prostovoljnega dela na izbranem področju. Dejavnike prepoznajo vsi, pri ocenjevanju so jih prostovoljci potrdili z veliko mero strinjanja. Pri analizi rezultatov so se pokazale določene razlike, do katerih lahko prihaja zaradi majhnega vzorca, različnih starostnih skupin, znanja, sposobnosti, izkušenj in motivov ter vrste poklicnega in prostovoljnega dela.

V magistrskem delu sem potrdila temeljno tezo magistrskega dela, ki je bila, da je prostovoljno delo pogojeno z več dejavniki, kot so motivacija, organizacijske sposobnosti izvajanja ustrezno načrtovanega programa, strokovna usposobljenost in podpora prostovoljcem ter pripravljenost vladnih in nevladnih organizacij ter civilne družbe k sodelovanju, pozitivni izmenjavi izkušenj in implementaciji potrebnih zakonskih sprememb. Razčlenjeni so bili odgovori na vprašanja, kot so: kateri dejavniki postavljajo izzive prostovoljstva v Sloveniji, namenijo vladne in nevladne organizacije dovolj pozornosti motivaciji in izobraževanju prostovoljcev in ali gospodarska kriza vpliva tudi na delovanje prostovoljskih organizacij. Prepoznani so bili različni vidiki zunanjega okolja prostovoljstva, prikazano organizirano izvajanje prostovoljskih aktivnosti za varen vstop otrok v svet prometa. Pridobila sem odgovore na raziskovalna vprašanja, ki so bila: katere so najpomembnejše vrednote, za katere si prizadevajo prostovoljci v prometni preventivi, katera znanja in sposobnosti mora imeti dober vodja prostovoljcev v prometni preventivi, kateri dejavniki omogočajo uspešno izvajanje prostovoljnega dela v prometni preventivi in s katerimi ovirami se srečujejo organizacije in prostovoljci v prometni preventivi.

Čeprav se mogoče ne zavedamo, nas je veliko, ki smo vsaj enkrat bili vključeni v prostovoljno dejavnost. Z veseljem se spomnim tritedenskega dela brigadirke pionirke, ki sem ga na prehodu iz osnovne v srednjo šolo kot prostovoljka doživela na zadnjih dveh republiških mladinskih delovnih akcijah »Goričko« v Gornjih Petrovcih. Čeprav sem takrat menila, da so moji motivi udeležbe, kot je na primer bila prva daljša ločitev od staršev, zelo pomembni, pa sem poleg slednjega nepričakovano spoznala lastne delovne navade in pridobila nove poglede in razmišljanja. Na začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja je v Sloveniji zaživel projekt »Mladinske delavnice« (Maksimovič, 1991), v katerega sem se vključila v študijskih letih 1990/91 in 1991/92. Z usposabljanjem sem pridobila znanja za delo z mladostniki zadnjih razredov osnovne šole po začrtanem programu, katerega namen je širjenje njihovih razvojnih možnosti, spoznavanje samega sebe in okolice ter odnos do zanje pomembnih vprašanj na temo, kot so na primer: šola, starši, ljubezen, prijatelji idr. Osebnostno sem pridobila več, kot sem na začetku pričakovala: potrditev pozitivnega stališča do načina dela, nova znanja in izkušnje, nova poznanstva in spoznanja o sebi.

LITERATURA IN VIRI

1. Acs, Z., J. (2013). *Why philanthropy matters: How the wealthy give, and what it means for our economic well-being*. Princeton: Princeton University Press.
2. Adam, F., Makarovič, M., Rončević, B., & Tomšič, M. (2001). *Socio-kulturni dejavniki razvojne uspešnosti: Slovenija v evropski perspektivi*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
3. Anheier, K., H., & Siebel, W. (1990): *The Thirds Sector: Comparative studies of Nonprofit Organizations*. Berlin, New York: Walter de Gruyter.
4. Anheier, K., H. (2005). *Nonprofit organizations: Theory, management, policy*. London, New York: Routledge
5. Avto-moto zveza Slovenije. (2011). *Zakon o pravilih cestnega prometa (ZPrCP) in Zakon o voznikih (ZVoz), objavljena v Uradnem listu RS št. 109/2010*. Ljubljana: Avto-moto zveza Slovenije.
6. Blazinšek, A., Oblak, A., Gornik, J., Jamšek, P., Kronegger, S., Novak, T., & Pinosa, R. (2007). *ABC prostovoljstva: priročnik za mentorje*. Ljubljana: Zavod center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij.
7. Chopra, S. (2002). Motivation in Management. Najdeno 15. maja 2016 na spletnem naslovu https://books.google.si/books?id=Dg1Z-6i-nfcC&printsec=frontcover&dq=chopra,+motivation&hl=en&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=chopra%2C%20motivation&f=false
8. Černigoj, M. (2007). *Jaz in mi: Raziskovanje temeljev socialne psihologije*. Ljubljana:IPSA, Inštitut za integrativno psihoterapijo in svetovanje.
9. Dragoš, S. & Mesec, B. (1993). Taksonomija oblik neformalne pomoči. *Socialno delo*, 32(5/6), 5–18.
10. Dimovski, V., Škerlevaj, M., & Penger, S. (2008). *Poslovne raziskave. Business Research*. Harlow: Pearson Education Limited.
11. Dunning, D. (2001). Social motivation. Najdeno 3. maja 2016 na spletnem naslovu <https://books.google.si/books?id=G5B5AgAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=social+motivation&hl=en&sa=X&ved=0ahUKEwiX3Zqe8sHNAhVGvBoKHVUqBDYQ6AEIGjAA#v=onepage&q=social%20motivation&f=false>
12. EYV 2011 Alliance. (2011). *Policy Agenda for Volunteering in Europe P.A.V.E.: Working towards a true legacy for EYV 2011*. Bruselj: EYV 2011 Alliance.
13. European commission. (19.12.2012). Report from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the regions: on the implementation, results and overall assesment of the 2011 European Year of Volunteering. Brussels: European Commission. Najdeno 16. avgusta 2013 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/eyv2011_final_report_en.pdf
14. Evropski parlament. (2011). Eurobarometer: Prostovoljstvo. Najdeno 7. junija 2013 na spletnem naslovu [http://www.europarl.europa.eu/pdf/eurobarometre/2011/juillet/04_07/EB752%20FS%20Volunteering%20SI%20\(SI\).pdf](http://www.europarl.europa.eu/pdf/eurobarometre/2011/juillet/04_07/EB752%20FS%20Volunteering%20SI%20(SI).pdf)

15. Evropski parlament. (27. junij 2011). Posebni Eurobarometer Evropskega parlamenta 75.2: Prostovoljsko delo. Najdeno 7. junija 2013 na spletnem naslovu http://www.europarl.europa.eu/pdf/eurobarometre/2011/juillet/04_07/eb%2075_2_%20synthese%20analytique%20benevolat_sl.pdf
16. Fištravec, A. (2012). *Analiza stanja na področju prostovoljstva na področju Podravske in Osrednjeslovenske regije*. Maribor: Inštitut za družbene vede.
17. Findeisen, D. (2013). O družbenih okoliščinah prostovoljstva, (starejših) prostovoljcev in prostovoljnem svetovanju. V J. Rupert, M. Anclin, C. Čulk, D. Findeisen, P. Jamšek & T. Vilič, Klenovšek, *Prostovoljstvo v svetovalni dejavnosti v izobraževanju odraslih* (str. 37–38). Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
18. Flaker, V. (2001). Prostovoljno delo: delo za druge in zase. *Socialno delo*, 40(6), 305–312.
19. Gornik, J. (ur.). (2006). *Etični kodeks organiziranega prostovoljstva*. Ljubljana: Zavod Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij.
20. Gornik, J., & Kronegger, S. (2007). Izobraževanje prostovoljcev. V A. Blazinšek, A. Oblak, J. Gornik, P. Jamšek, S. Kronegger, T. Novak & R. Pinosa, *ABC prostovoljstva: priročnik za mentorje* (str. 49–52). Ljubljana: Zavod center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij.
21. Gril, A. (2006a). *Prostovoljno delo mladih v Ljubljani: Zaključno poročilo*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
22. Gril, A. (2006b). *Spodbujanje prostovoljnega dela z mladimi: Prostovoljno delo mladih na področju sociale in kulture*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
23. GHK. (17. 2. 2010). *Volunteering in the European Union: Final Report*. Brussels: Educational, Audiovisual & Culture Executive Agency, & Directorate General Educational and Culture.
24. Grobelšek, A. (2005). Supervizija in prostovoljno delo. *Socialna pedagogika*, 9(1), 39–60.
25. Hayakawa, T. (2014). Selfish giving. Volunteering motivations and the morality of giving. *Traditiones*, 43(3), 15–32.
26. Hustinx, L., & Lammertyn, F. (2003). Collective and reflexive styles of volunteering: A sociological modernization perspective. *Voluntas: International journal of voluntary and non profit organizations*, 14(2).
27. Jamšek, P., Novak, T., Bahovec, A., Kobal, Tomc, B., & Gerl, N., A. (2015). *Zrcalo prostovoljstva in vloge države pri njegovem razvoju*. Ljubljana: Slovenska filantropija, Združenje za promocijo prostovoljstva.
28. Jamšek, P. (2012). *Vloga prostovoljstva in prostovoljca danes: Učno gradivo za projekt Izobraževanje in usposabljanje strokovnih delavcev v izobraževanju odraslih od 2011 do 2014*. Ljubljana: Slovenska filantropija, Združenje za promocijo prostovoljstva.
29. Jaušovec, N. (2010). Motivacija in kako motivirati. *Vodenje v vzgoji in izobraževanju*, 8(2), 51–66.

30. Keane, J. (2000). *Civilna družba: Stare podobe, nova videnja*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
31. Kolarič, Z., & Rakar, T. (2010). *Raziskava Indeks civilne družbe: Obseg, struktura in vloga/funkcija slovenskih civilno-družbenih organizacij*. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo.
32. Kolarič, Z., Črnak-Meglič, A., & Vojnovič, M. (2002). *Zasebne neprofitno-volonterske organizacije v mednarodni perspektivi*. Ljubljana: Založba FDV.
33. Kordeš, U., & Smrdu, M. (2015). *Osnove kvalitativnega raziskovanja*. Koper: Založba Univerze na Primorskem
34. Leskošek, V., & Hrzenjak, M. (2002). *Spremenjene vloge nevladnih organizacij*. Ljubljana: Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije.
35. Letts, C., Ryan, W., P., & Grossman, A. (1999). *High performance nonprofit organizations: Managing upstream for greater impact*. New York: John Wiley & Sons.
36. Lipičnik, B. (1996). *Človeški viri in ravnanje z njimi*. Ljubljana: Ekonomska Fakulteta.
37. Makoter, B., & Milkovič, Z. (2013). *Varna pot: Glasilo, 13(1)*. Ljubljana: Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu Mestne občine Ljubljana.
38. Maksimović, Z. (1991). *Mladinska delavnica: psihološki primarno-preventivni program, namenjen mladostnikom zgodnjega obdobja*. Ljubljana: Sekcija za preventivno delo pri Društvu psihologov Slovenije.
39. Markl, M., & Žlender, B. (2010). *Prvi koraki v svetu prometa: v pomoč staršem pri prometni vzgoji otrok*. Ljubljana: Javna agencija Republike Slovenije za varnost prometa, Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu.
40. Mesec, B. (1994). Evalvacija prostovoljnega dela (1994). *Socialno delo, 45(3/5)*, 235–247.
41. Mesec, B. (2008). *Družbeni okvir neprofitnih organizacij*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
42. Mesec, B. (2004). Pomen raziskovanja in planiranja prostovoljnega dela. *Socialno delo, 43(1)*, 3–7.
43. Mesec, B. (2001). Nova generacija prostovoljcev, ki prihaja. *Socialno delo, 40(6)*, 329–333.
44. Mesec, B. (2000). Prostovoljci imajo srce in voljo. *Socialno delo, 39(3)*, 207–211.
45. Milkovič, Z. (2012). *Varna pot: Glasilo, 12(3)*. Ljubljana: Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu Mestne občine Ljubljana.
46. Milkovič, Z., & Tekavčič, T. (2009–2012). *Delovni dokumenti projekta Civitas Elan*. Ljubljana: Mestna občina Ljubljana
47. Ministrstvo za javno upravo RS (11. 4. 2016). Strategija razvoja nevladnih organizacij in prostovoljstva. Najdeno 5. junija 2016 na spletnem naslovu http://www.mju.gov.si/fileadmin/mju.gov.si/pageuploads/SNO/Strategija_razvoja_NV_O/Predstavitev_strateskega_okvirja.pdf
48. Ministrstvo za javno upravo (2015). Skupno poročilo o prostovoljstvu v Republiki Sloveniji za leto 2014. Najdeno 20. oktobra 2015 na spletnem naslovu

- http://www.mju.gov.si/fileadmin/mju.gov.si/pageuploads/SNO/Skupno_porocilo_o_pr_ostovoljstvu/PorProst_2014.pdf
49. Ministrstvo za notranje zadeve (2014). Skupno poročilo o prostovoljstvu v Republiki Sloveniji za leto 2013. Najdeno 20. oktobra 2015 na spletnem naslovu http://www.mju.gov.si/fileadmin/mju.gov.si/pageuploads/SNO/Skupno_porocilo_o_pr_ostovoljstvu/PorProst_2013_objava.pdf
 50. Ministrstvo za notranje zadeve (2013). Skupno poročilo o prostovoljstvu v Republiki Sloveniji za leto 2012. Najdeno 20. oktobra 2015 na spletnem naslovu http://www.mju.gov.si/fileadmin/mju.gov.si/pageuploads/SNO/Prostovoljstvo/PorProst_2012_splet.pdf
 51. Ministrstvo za pravosodje in javno upravo (2012). Poročilo o prostovoljstvu v Republiki Sloveniji za leto 2011. Najdeno 20. oktobra 2015 na spletnem naslovu http://www.mju.gov.si/fileadmin/mpju.gov.si/pageuploads/NVO/Porocilo_za_prostovoljstvo_2011.pdf
 52. Možina, S. (2009). Učenje, izobraževanje, usposabljanje in razvoj kadrov. V I. Svetlik & N. Zupan, *Management človeških virov* (str. 471–472). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
 53. Nahtigal, K., Jamšek, P., Kronegger, S., & Oblak, A. (2007). V A. Blazinšek, A. Oblak, J. Gornik, P. Jamšek, S. Kronegger, T. Novak, R. & Pinosa, *ABC prostovoljstva: priročnik za mentorje* (str. 68). Ljubljana: Zavod center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij.
 54. Pakdel, B. (2013). The historical Context of Motivation and Analysis Theories Individual Motivation. *International Journal of Humanities and Social Studies*, 3(18), str. 240–247
 55. Podjed, D. (2008). Paradoksi volonterstva. *Glasnik (Slovensko etnološko društvo)*, 48(3/4), 36–44.
 56. Portal *Načrti varnih poti*. Najdeno 5. januarja 2016 na spletnem naslovu http://solstvo.gis.ljubljana.si/WEB/profile.aspx?id=MOL_Solstvo@Ljubljana
 57. Pravilnik o področjih prostovoljnega dela in vpisniku. *Uradni list RS* št. 48/2011.
 58. Pšeničnik, M. (2008). Vključevanje elementov supervizije v vodenje prostovoljcev. The inclusion of the supervision elements into the proces of guiding and training volunteers. *Socialna pedagogika*, 12(4), 405–436.
 59. Puckering, J. (2014). The gift of volunteering and the virtues of self-love: An anthropological perspective. *Traditiones*, 43(3), 33–50.
 60. Rakar, T., Vrbica, Š., S., Deželan, T., Kolarič, Z., Črnak-Meglič, A., Nagode, M., & Matoz, Ravnik, A. (2010). *Raziskava Indeks civilne družbe: Končno poročilo*. Ljubljana: Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC.
 61. Ramovš, J. (2001). Prostovoljstvo pri delu z ljudmi in za ljudi. *Socialno delo*, 40(6), 313–322.
 62. Rupert, J., Anclin, M., Čulk, C., Findeisen, D., Jamšek, P., & Vilič, Klenovšek, T. (2013). *Prostovoljstvo v svetovalni dejavnosti v izobraževanju odraslih*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.

63. Sajfert, D., Cvijanović, S., & Lazić, J. (2009). *Rukovođenje neprofitnim organizacijama*. Beograd: Ekonomski institut.
64. Simmel, G. (1994). Critical assessments. Najdeno 5. maja 2016 na spletnem naslovu <https://books.google.si/books?id=XfzfCgAAQBAJ&pg=PR38&dq=simmel,+critical+assessments&hl=en&sa=X&ved=0ahUKEwj25siT8MHNAhUGfxoKHfpNDb4Q6AEIGjAA#v=onepage&q=simmel%2C%20critical%20assessments&f=false>
65. Sprenger, R., K. (1997). *Načelo samoodgovornosti: Poti k motivaciji*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
66. Stropnik, N. (1994). Ekonomski vidiki prostovoljnega socialnega dela. *Socialno delo*, 33(1), 25-30.
67. Svetlik, I., & Zupan, N. (2009). *Management človeških virov*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
68. Tavčar, I., M. (2005). *Strateški management nepridobitnih organizacij*. Koper: Fakulteta za management.
69. TNS Opinion & Social. (2011, May 1st – 16th). *Eurobarometer 75.2: Prostovoljstvo in medgeneracijska solidarnost*. Najdeno 7. junija 2013 na spletnem naslovu http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/sl/00191b53ff/Evrobarometer.html?tab=2011_1
70. Trunk, Širca, N., Tavčar, I., M., & Abrahamsberg, N. (1998). *Management nepridobitnih organizacij*. Koper: Visoka šola za management.
71. Uhan, S. (2000). *Vrednotenje dela II: Motivacija, uspešnost, plača (osebni dohodek)*. Kranj: Moderna organizacija.
72. Vrbica, Š., S., & Matoz, Ravnik, A. (2009). *Raziskava Indeks civilne družbe (2009): Prostovoljstvo: Ali prostovoljstvo v Sloveniji prispeva k družbeni blaginji*. Najdeno 5. junija 2013 na spletnem naslovu http://pic.si/wp-content/uploads/2014/01/studija_primeraprostovoljstvo.pdf
73. Zakon o cestah. (ZCes). *Uradni list RS* št. 33/2006-UPB1, 45/2008, 42/2009, 109/2010, 48/2012, 36/2014; Odl. US: U-I-37-12-17, 46/2015.
74. Zakon o cestnem prometu. (ZCP). *Uradni list RS* št. 6/2016-UPB-7, 32/2016.
75. Zakon o društvih. (ZDru-1). *Uradni list RS* št. 64/2011-UPB-2.
76. Zakon o motornih vozilih. (ZMV). *Uradni list RS* št. 106/2010, 23/2015.
77. Zakon o pravilih cestnega prometa. (ZPrCP). *Uradni list RS* št. 109/2010-UPB2.
78. Zakon o prostovoljstvu. (ZProst). *Uradni list RS* št. 10/2011, 16/2011 popr., 82/2015.
79. Zupan, N. (2001). *Nagradite uspešne: Spodbujanje uspešnosti in sistemi nagrajevanja v slovenskih podjetjih*. Ljubljana: GV Založba.
80. Zveza šoferjev in avtomehnikov Slovenije (2014). Statut Zveze šoferjev in avtomehnikov Slovenije. Najdeno 11. aprila 2015 na spletnem naslovu <http://www.zveza-zsam.si/zveza/statut/>
81. Žorga, S. (1996). Kaj lahko ponudimo prostovoljcem in zakaj: model mentorske supervizije in usposabljanja. *Socialno delo*, 35(4), 275–282.
82. Žorga, S. (1992). Kaj imajo prostovoljci od prostovoljnega dela?. *Psihološka obzorja*, 1(1), 87–89.

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Zakonski okvir prostovoljstva v državah članicah EU v letu 2010	1
Priloga 2: Razvejanost mreže ZZŠAM v Sloveniji	5
Priloga 3: Naloge ZZŠAMS	6
Priloga 4: Vprašalnik za člane ZZŠAMS	7
Priloga 5: Vprašalnik za prostovoljce v prometni preventivi	12
Priloga 6: Polstrukturiran intervju z osebo A, vodjo sektorja za preventivo in vzgojo v cestnem prometu na Javni agenciji RS za varnost prometa.....	13
Priloga 7: Polstrukturin intervju z osebo B, dolgoletnim sekretarjem Sveta za preventivo in vzgojo v cestnem prometu Mestne občine Ljubljana	17
Priloga 8: Polstrukturiran intervju z osebo C, pomočnico ravnateljice na osnovni šoli n.h. Maksa Pečarja, Črnuče	22
Priloga 9: Polstrukturiran intervju z osebo D, strokovno sodelavko in koordinatorko prostovoljcev Zveze združenj šoferjev in avtomehanihov Slovenije.....	26

Priloga 1: Zakonski okvir prostovoljstva v državah članicah EU v letu 2010

Tabela A: Pravni okvir in predelitev prostovoljstva v državah EU v letu 2010

Država	Pravna opredelitev / Splošni pravni okvir	Opredelitev prostovoljstva
Avstrija	Ne / Impliciten v drugih zakonih	Prostovoljno delo je opredeljeno v korist skupnosti ali tretje osebe prej kot v korist družine ali posameznika; določeno obdobje izvajanja; ne-zavezujoče v povezavi z usposabljanjem, prakso ali delom znotraj organizacije; izvajanje v okviru institucionalne organizacije, platforme, iniciativ, ali skupin, z izjemo vojaških obveznosti; vključuje neformalno in formalno obliko prostovoljnega dela.
Belgija	Da / Zakon o prostovoljstvu, 2005	Prostovoljno delo je neplačano; prostovoljecem se povrnejo določeni stroški, ki jih imajo vezano na prostovoljno delo; delo ne vključuje prisile; prostovoljec se zaveže brez obveznosti; v korist drugih in skupnosti; prostovoljstvo pomeni biti na razpolago drugemu, z izjemo družini in znancem; izvajanje znotraj organizacije in za skupnost; prostovoljec iste aktivnosti v isti organizaciji ne more opravljati v vlogi zaposlenega in prostovoljca hkrati.
Bolgarija	Ne / Osnutek zakona o prostovoljstvu	Prostovoljno delo je vsako delo, ki ni plačano; prostovoljec je vsaka oseba, ki nudi brezplačno delo; v osnutku zakona o prostovoljstvu je prostovoljstvo opredeljeno kot »aktivnost zunaj posameznikove pogodbe o zaposlitvi, ki se izvaja prostovoljno ter brez nagrajevanja v nepridobitnih organizacijah, lokalnih in nacionalnih institucijah«.
Ciper	Da / Zakon o prostovoljstvu, 2006	Prostovoljec je oseba, ki brez kakršnekoli nagrade nudi storitve posameznikom, skupinam ali skupnosti, s katerimi naslavlja družbene ali druge potrebe.
Češka	Da / Zakon o prostovoljski službi, 2002	Prostovoljec je lahko zaposlen/nezaposlen, študent, upokojenec itn.; loči kratkotrajnim in dolgotrajnim (največ tri mesece) prostovoljnim delom; loči med formalnim in neformalnim prostovoljstvom; zakon iz leta 2002 opredeljuje le formalno prostovoljstvo.
Danska	Ne / Impliciten v drugih zakonih	Ministrstvo za socialne zadeve prostovoljstvo definira kot delo, ki je neobvezno in prostovoljno; neplačano s povračilom stroškov, v korist drugih oseb in ne družinskih članov; formalno organizirano, v glavnem znotraj organizacij; delo kot spontana pomoč ne definira prostovoljnega dela.
Estonija	Ne / Impliciten v drugih zakonih	Prostovoljstvo je zaveza časa, energije in spretnosti, je neobvezujoče in neplačano delo; prostovoljci pomagajo drugim in opravljajo dejavnosti v javno korist in v korist družbe; pomoč družinskim članom se ne obravnava kot prostovoljna dejavnost.
Finska	Ne / Impliciten v drugih zakonih	Pravne opredelitve prostovoljstva ni, vendar se uporablja širok nabor opredelitev; prostovoljstvo je neplačana dejavnost, svobodne izbire v korist drugih, ki je pogosto organizirana v okviru organizacij; prostovoljstvo je opravljanje vseh dejavnosti v javno korist in temelji na civilno gibanje in prostovoljne ukrepe in je neplačano; skupne

se nadaljuje

nadaljevanje

		značilnosti večine definicij so: neplačana aktivnost, v korist drugih in ukrepanje brez prisile; prostovoljstvo ločuje na organizirano prostovoljstvo in sosedsko pomoč.
Francija	Ne / Impliciten v drugih zakonih	'Bénévolat' in 'volontariat' oba opredeljujeta prostovoljne dejavnosti in prostovoljstvo. Ključno načelo 'bénévolat' je v odsotnosti nadomestila, kar je glavna razlika od poimenovanja 'volontariat', ki prostovoljstvo opredeljuje kot specifično, polno zaposlitev v okviru projekta, ki se izvaja daljše časovno obdobje in vključuje strokovno pomoč in pravno ter socialno zaščito.
Grčija	Ne / Impliciten v drugih zakonih	Vsako prostovoljno opravljanje dejavnosti je v skupno dobro, zavestno, brez osebnega interesa, v duhu ponudbe in podpore, vedno svobodne izbire in potrebe uporabnika, kot tudi poznati lastne zmožnosti. Prostovoljstvo je opredeljeno kot zaveza pripravljenosti posameznika prostovoljno delati za odločitve prostovoljca in osebe, ki pomoč prejema. Prostovoljec mora poznati določen ali za nedoločen čas, brezplačno in v korist družbe.
Irska	Ne / Impliciten v drugih zakonih	Prostovoljstvo v uradni dokumentaciji prvič opredeljeno v Beli knjigi vlade kot »podpora prostovoljnimi dejavnostim«, objavljeno leta 2000. Prostovoljstvo je opredeljeno kot zavezanost času in energiji, v korist družbe, lokalnih skupnosti in posameznikov izven ožje družine, okolja in drugih vzrokov. Prostovoljne dejavnosti potekajo po lasti posameznika, brez plačila, z izjemo povračila lastnih stroškov.
Italija	Da / Zakon o prostovoljstvu, 1991	Izraz prostovoljstvo se v Italiji nanaša na vse vrste dejavnosti, bodisi formalne ali neformalne, s polnim delovnim časom ali za krajši delovni čas, doma ali v tujini. Udeležba je odvisna od posameznikove volje, izbire in motivacije in je neplačana. Koristi posameznemu prostovoljcu, skupnosti in družbi kot celoti. Je tudi sredstvo posamezniku in organizacijam pri reševanju človeških, družbenih in okoljskih potreb. Formalne prostovoljne dejavnosti dodajajo vrednost, vendar ne nadomeščajo dela poklicnih in plačanih zaposlenih. Prostovoljec deluje svobodno, učinkovito se odziva na potrebe upravičencev do njegovega delovanja in prispeva k uresničevanju skupnih dobrin.
Latvija	Da / Zakon o društvih in fundacijah, 2003	Prostovoljstvo opredeljuje kot neplačano delo ali opravljanje storitev, ki ga fizična oseba opravi brez vstopa v pravno zaposlitveno razmerje in ki je namenjeno doseganju, v statutu združenja ali fundacije določenega cilja. Prostovoljstvo mladih, opredeljeno kot »prostovoljno delo mladih«, bo usmerjeno v dejavnosti za javne koristi in spodbujanje razvoja znanja, sposobnosti in vedenja o prostovoljstvu, kot tudi koristna izraba časa.
Litva	Ne / Impliciten v drugih zakonih	Brez posebnih zakonov, ki bi opredeljevali ali urejali prostovoljno delo. Koncept prostovoljstva običajno razume zainteresirana stran in se v javnem diskurzu uporablja izključno kot vključenost posameznikov po lastni volji v nekakšne dejavnosti brez finančnega nadomestila. Beseda prostovoljec ima vojaško konotacijo, saj so se »prostovoljci« uveljavili kot semi-vojaške organizacije leta 1990.
Luksemburg	Ne /	Prostovoljstvo je izbrano vključevanje v dejavnosti, ki ne vključujejo

se nadaljuje

nadaljevanje

	Zakon o nepridobitnih združenjih, zakon o prostovoljski službi mladih	finančnega nadomestila in so v korist drugega in skupnosti; je formalno ali neformalno. Volontariat se nanaša na prostovoljske službe. Bénévolat zajema dve različni vrsti: povezovalno, ki vključuje aktivne, prostovoljne dejavnosti v okviru organizacij in medosebno, ki zajema delo, podporo in skrb v korist družine, prijateljev itn.
Madžarska	Da / Akt o prostovoljstvu, 2005	Prostovoljne dejavnosti z javnim ciljem so dela, ki so opravljena brez finančnega nadomestila in v okviru organizacije. Termina prostovoljstvo in prostovoljska organizacija sta prepletena s terminom civilni sektor in se redko obravnavata samostojno.
Malta	Da / Akt o prostovoljskih organizacijah, 2007	Prostovoljec je oseba, ki opravlja neplačane storitve za ali preko prostovoljske organizacije. Prostovoljno dejavnost posameznik opravlja po lastni volji, izbiri in motivaciji, brez finančnih koristi. Zakon opredeljuje prostovoljni sektor, ki vključuje prostovoljske organizacije, prostovoljce, donatorje prostovoljskim organizacijam, upravičence prostovoljnih storitev in zaposlene v organizacijah.
Nemčija	Ne / Impliciten v drugih zakonih	Razlikovati je mogoče med opredelitvama dveh vrst prostovoljstva: tradicionalne oblike, kjer dejavnosti pogosto potekajo v okviru organizacij, kot so na primer: cerkve, sindikati, gasilska in športna društva in prostovoljne dejavnosti za katere je značilna dejavna udeležba, ki ponuja možnosti za razvoj osebnih kompetenc in spretnosti in se običajno izvajajo v okviru skupin za samopomoč, organizacij za družbena gibanja, ekoloških projektov itn.
Nizozemska	Ne / Impliciten v drugih zakonih	Ministrstvo za zdravje, socialo in šport prostovoljstvo opredeljuje kot delo v organiziranem okviru, ki se brez obveznosti in brez plačila opravi za druge ljudi in skupnost.
Poljska	Da / Zakon o dejavnostih javne koristi in prostovoljstvu, 2003	V skladu z zakonom je prostovoljec oseba, ki prostovoljno in brez plačila nudi storitve, ki temeljijo na zakonskih predpisih. Zakon nadalje določa, da morajo biti osebe, ki opravljajo prostovoljne dejavnosti ustrezno usposobljene in izpolnjevati zahteve koriščenja storitev, ki jih nudijo, osebe, ki se odločijo za članstvo v organizaciji, niso prostovoljci, saj zagotavljajo storitve v korist organizacije. Poleg zakonskih se uporabljajo še druge opredelitve: mreža prostovoljcev prostovoljca opredeljuje kot osebo, ki prostovoljno in brez nadomestila prinaša koristi organizacijam, institucijam in posameznikom izven družinskih in prijateljskih vezi. Prostovoljstvo je opredeljeno tudi kot posvečanje lastnega časa za izvajanje neplačanih dejavnosti, po lastni volji za nevladne organizacije, verska in družbena gibanja. Koncept prostovoljstva ostaja problematičen in se v javnosti pogosto ne razume.
Portugalska	Da / Zakon o prostovoljstvu, 1998	Zakon prostovoljstvo opredeljuje kot niz dejavnosti v interesu skupnosti in družbenega interesa, ki se opravljajo brez ekonomskega interesa posameznikov, v okviru projektov in programov, ki jih izvajajo javne ali zasebne nepridobitne organizacije v korist posameznikom ali skupnosti, izključujoč prijateljsko ali sosedsko pomoč. Zakon prostovoljca opredeljuje kot posameznika, ki se svobodno in odgovorno zaveže za opravljanje prostovoljnega dela v organizaciji, glede na sposobnosti in čas, ki ga ima na voljo ter brez pričakovanja plačila.

se nadaljuje

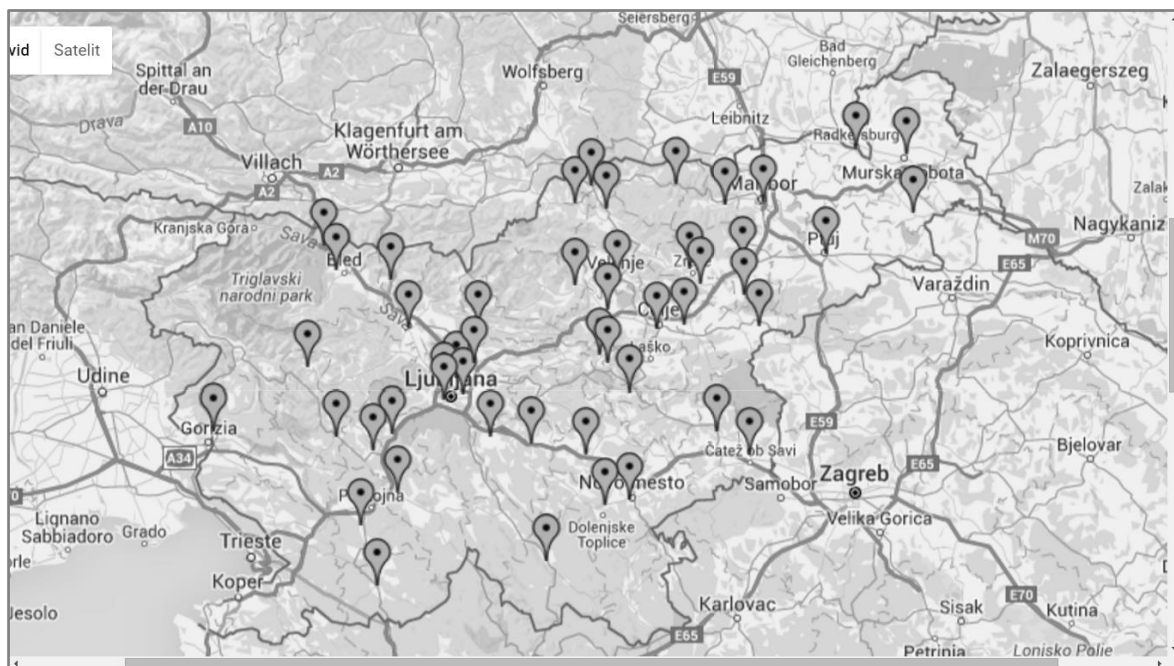
nadaljevanje

Romunija	Da / Zakon o prostovoljstvu, 2001	Zakon je bil dopolnjen v letu 2006 in prostovoljstvo opredeljuje kot: dejavnost v javnem interesu, ki jo svobodno izvaja oseba, katere cilj je pomagati drugim, brez pričakovanja finančnih ali materialnih koristi; dejavnost javnega interesa se izvaja na različnih področjih, kot so sociala, kultura, izobraževanje itn.; organizacija, ki gosti prostovoljce in organizira izvajanje dejavnosti je lahko nepridobitna zasebna ali javna organizacija, ki deluje v javno korist; ob podpisu pogodbe je prostovoljec dolžan opravljati dejavnosti v javnem interesu, brez pridobitve kakršnegakoli finančnega nadomestila.
Slovaška	Ne / Impliciten v drugih zakonih	Slovaška nima pravne ali delovne opredelitve prostovoljstva.
Slovenija	Ne / Impliciten v drugih zakonih	Opredelitev prostovoljstva je predlagana v predlogu zakona o prostovoljstvu (leto 2010).
Španija	Da / Zakon o prostovoljstvu	Prostovoljstvo je opredeljeno z zakonom, kot skupina dejavnosti splošnega interesa, ki so jih razvili posamezniki in se ne izvajajo na podlagi zaposlitvene pogodbe, javne službe, trgovine ali kateregakoli drugega plačanega razmerja. Individualna, izven okvira nepridobitnih organizacij, družinska in prijateljska pomoč ni opredeljena kot prostovoljno delo.
Švedska	Ne / Impliciten v drugih zakonih	Švedska nima uradne opredelitve prostovoljstva. Splošno sprejeta opredelitev je: »Čas in trud posameznikov in javnih organizacij, ki sta dana prostovoljno in nista plačana«. čeprav se opredelitev sklicuje na prostovoljstvo kot neplačano obliko dela, se izvaja »Simbolično« nadomestilo ali plačilo za prostovoljno delo. Poleg tega se prostovoljne dejavnosti lahko izvajajo znotraj ali zunaj prostovoljskih organizacij. jasno je razlikovanje med formalno in neformalno obliko prostovoljstva.
V. Britanija	Ne / Impliciten v drugih zakonih	V Veliki Britaniji ni pravno zavezujoče opredelitve, loči med formalno in neformalno obliko prostovoljstva. <ul style="list-style-type: none"> • Opredelitev Anglije: Prostovoljstvo je katerakoli dejavnost, ki vključuje porabo časa, je neplačana, v korist okolja in skupnosti. • Opredelitev Škotske: Prostovoljstvo je dajanje časa in energije v korist posameznikov, skupin, skupnosti ali okolja. Izvaja se po lastni izbiri, je velikega pomena v okviru katere posamezniki aktivno sodelujejo s skupnostjo. Neločljivo je povezano družbeno pravičnostjo, vseživljenjskim učenjem in regeneracijo skupnosti. • Opredelitev Walesa: Prostovoljstvo je pomemben izraz državljanstva in je bistvena sestavina demokracije; je zaveza časa v korist družbe in skupnosti ter ima lahko več oblik, ki se opravljajo po lastni volji in izbiri, brez finančnih koristi. • Opredelitev Severne Irske: Prostovoljstvo je zavezanost časa in energije, v korist skupnosti, okolja in posameznikov zunaj ožje družine. Opravlja se po lastni volji in izbiri, brez pričakovanja finančnih koristi.

Vir: GHK, Study on Volunteering in the European Union, 2010, str. 51–54, 110–111, tabela 3-1, tabela 3-17.

Priloga 2: Razvejanost mreže ZZŠAM v Sloveniji

Slika A: Mreža 51-ih združenj šoferjev in avtomehaničkov povezanih v ZZŠAMS

Vir: ZZŠAMS, Mreža 51-ih združenj šoferjev in avtomehaničkov povezanih v ZZŠAMS, 2016.

Priloga 3: Naloge ZZŠAMS

Tabela B: Naloge ZZŠAMS, ki jih opravlja v javnem in skupnem interesu

Naloge v javnem interesu
<ul style="list-style-type: none">• širjenje prometne, tehnične in varnostne kulture;• razvijanje in negovanje tovarištva, solidarnosti in medsebojne pomoči med vsemi udeleženci v cestnem prometu;• posvečanje posebne pozornosti izvajanju Nacionalnega programa varnosti cestnega prometa RS, predvsem pa prometni preventivi in izvajanju priporočil Javne agencije RS za varnost prometa; organiziranje tehnične preventive in pomoči udeležencem v cestnem prometu in nudenje strokovnih napotkov;• skrb za kakovostno izvajanje programov usposabljanja poklicnih voznikov motornih vozil v skladu z zakonodajo za področje varnosti cestnega prometa; sodelovanje z Vlado RS, še posebej z Ministrstvom za infrastrukturo, Ministrstvom za notranje zadeve, Ministrstvom za izobraževanje, znanost in šport ter Ministrstvom za javno upravo;• sodelovanje s sorodnimi organizacijami doma in v tujini;• izdajanje glasila Prometni vestnik in druge strokovne literature.
Naloge v javnem in skupnem interesu
<ul style="list-style-type: none">• varovanje skupnih interesov združenj in kolektivnih članic ter njihovih članov;• nudenje ustrezne strokovne pomoči združenjem in kolektivnim članicam ter zastopanje njihovih interesov in interesov njihovih članov pred državnimi organi; organiziranje strokovnih ekskurzij doma in v tujino ter strokovnih, delovnih in športno-rekreativnih tekmovanj na različnih ravneh;• določanje virov in načinov pridobivanja in porabe sredstev za izvajanje sprejetih nalog in programov;• sodelovanje z Gospodarsko zbornico Slovenije, Obrtno zbornico Slovenije, združenji cestnega prometa, s sindikati delavcev prometa v RS;• razvijanje lastne gospodarsko finančne dejavnosti v okviru določb Zakona o gospodarskih družbah, Zakona o društvih in Statuta ZZAŠMS;• usklajevanje in določanje kriterijev za podeljevanje odlikovanj in priznanj za dosežke na področju preventivnega dela v cestnem prometu in dela v združenjih;• zbiranje podatkov od združenj in kolektivnih članic ter zagotavljanje centralne evidence podatkov o članstvu, združenjih, uniformiranih enotah, činih, priznanjih in drugem.

Vir: Zveza združenj šoferjev in avtomehnikov Slovenije, Statut ZZŠAMS, 2015.

Priloga 4: Vprašalnik za člane ZZŠAMS

Spoštovani!

Sem Tjaša Tekavčič in vas prosim za pomoč pri raziskavi vključevanja prostovoljcev v prometno preventivo v okviru moje magistrske naloge. Anonimni vprašalnik, ki ga imate pred seboj, sprašuje po značilnostih prostovoljnega dela, ki poteka v okviru ZZŠAMS . Pri večini vprašanj so že podani odgovori, med katerimi boste izbrali tiste, ki najbolj opisujejo vaše prostovoljno delo.

Vprašalnik sestavlja enajst (11) vprašanj, prosim vas, da odgovarjate tako, kot sami razmišljate o vaši vključitvi v prostovoljno delo. Za sodelovanje se vam zahvaljujem!

*1. Na čigavo pobudo ste se odločili za prostovoljno delo v ZŠAM?

Označite lahko več odgovorov.

- Sam/a sem želel/a delati na tem področju
- Na priporočilo prostovoljcev
- Na priporočilo sodelavcev
- Na pobudo prijateljev
- Oglas me je pritegnil
- Preko internetne predstavitve prostovoljske organizacije
- Drugo (*navedite*) _____

*2. Zakaj ste se odločili za prostovoljno delo?

Označite lahko več odgovorov.

Želel/a sem:

- Pomagati ljudem v stiski
- Preveriti poklicne zmožnosti
- Pridobiti izkušnje pri delu z ljudmi
- Aktivno prispevati k boljši družbi
- Se družiti
- Prispevati k večji varnosti v prometu
- Izboljšati varnost v prometu
- Javno delovati
- Pripadati skupini
- Pomagati ranljivi skupini
- Izkoristiti svoj prosti čas
- Pridobiti nove izkušnje
- Delati nekaj koristnega

- Biti del skupnosti
- Drugo (navedite) _____

*3. Katerih izobraževanj za prostovoljce in kakšnih oblik podpore ste bili deležni/ali ste v njih sodelovali s strani prostovoljske organizacije?

Označite lahko več odgovorov.

- Mentorsko vodenje prostovoljcev
- Izobraževanje v organizaciji
- Supervizijske skupine prostovoljcev
- Medsebojna izmenjava izkušenj med prostovoljci
- Povratne informacije o opravljenem delu
- Drugo (navedite) _____

*4. Izberite pet (5) vrednot, za katere si prizadeva vsak prostovoljec v prometni preventivi.

Razvrstite jih po pomembnosti tako, da najbolj pomembno postavite pod številko 1 in tako naprej do 5, kamor prestavite najmanj pomembno izmed izbranih najbolj značilnih za prostovoljce v prometni preventivi. (Izbrano vrednoto kliknete, držite in povlečete na desno stran. Vrstni red izbranih lahko zamenjate.)

Razpoložljive kategorije:

0/5

Razvrščene kategorije:

☐ Optimizem	1. _____
☐ Zanesljivost	2. _____
☐ Strokovnost	3. _____
☐ Iniciativnost	4. _____
☐ Kreativnost	5. _____
☐ Strpnost	
☐ Varnost	
☐ Solidarnost	
☐ Fleksibilnost	
☐ Previdnost	
☐ Kolegialnost	
☐ Kreativnost	
☐ Razumevanje potreb drugih	
☐ Pripravljenost za timsko delo	
☐ Empatičnost	
☐ Poštenost	
☐ Odgovornost	
☐ Moralnost	
☐ Nesebičnost	
☐ Prijaznost	

- Vljudnost
- Ambicioznost
- Neodvisnost
- Pravičnost

*5. Kateri dejavniki omogočajo uspešno izvajanje prostovoljnega dela v ZŠAM?

Na lestvici od 1 do 5 označite kako pomemben je posamezen dejavnik, pri čemer 1 pomeni, da sploh ni pomemben, 5 pa, da je zelo pomemben.

	<i>sploh ni pomemben</i>					<i>zelo pomemben</i>			
	1	–	2	–	3	–	4	–	5
Vodenje organizacije	1	–	2	–	3	–	4	–	5
Strokovno pripravljen program	1	–	2	–	3	–	4	–	5
Tehnična opremljenost	1	–	2	–	3	–	4	–	5
Sodelovanje s strokovnjaki	1	–	2	–	3	–	4	–	5
Sodelovanje z vladnimi organizacijami	1	–	2	–	3	–	4	–	5
Strokovna znanja in izkušnje	1	–	2	–	3	–	4	–	5
Pripravljenost za timsko delo	1	–	2	–	3	–	4	–	5
Nagrajevanje prostovoljnega dela	1	–	2	–	3	–	4	–	5
Pogovori z mentorji in drugimi prostovoljci	1	–	2	–	3	–	4	–	5
Motivirani prostovoljci	1	–	2	–	3	–	4	–	5
Organizacija prostovoljnega dela	1	–	2	–	3	–	4	–	5
Finančna sredstva	1	–	2	–	3	–	4	–	5
Sodelovanje z drugimi prostovoljskimi organizacijami	1	–	2	–	3	–	4	–	5
Usposobljeni vodstveni delavci	1	–	2	–	3	–	4	–	5
Drugo (navedite) _____	1	–	2	–	3	–	4	–	5

*6. Ali ste zadovoljni s prostovoljnim delom?

Na lestvici označite posamezne vidike prostovoljnega dela, pri čemer ocena 1 pomeni, da ste zelo nezadovoljni, ocena 5, da ste zelo zadovoljni s posamezno značilnostjo prostovoljnega dela, 0 pa, da ne morete oceniti.

	<i>zelo nezadovoljen</i>					<i>zelo zadovoljen</i>	<i>nmo</i>			
	1	–	2	–	3	–	4	–	5	0
Vodenje in podpora prostovoljcem	1	–	2	–	3	–	4	–	5	0
Dostopnost izobraževanja prostovoljcev	1	–	2	–	3	–	4	–	5	0
Organizacija prostovoljnega dela	1	–	2	–	3	–	4	–	5	0
Nagrade za opravljeno prostovoljno delo	1	–	2	–	3	–	4	–	5	0
Razumevanje s sodelavci	1	–	2	–	3	–	4	–	5	0
Druženje med prostovoljci	1	–	2	–	3	–	4	–	5	0
Spoštovanje prostovoljcev v javnosti	1	–	2	–	3	–	4	–	5	0
Možnosti poklicnega razvoja	1	–	2	–	3	–	4	–	5	0
Uspešno opravljeno delo	1	–	2	–	3	–	4	–	5	0

Vključenost v odločanje v organizaciji	1	–	2	–	3	–	4	–	5	0
Drugo (navedite) _____	1	–	2	–	3	–	4	–	5	0

*7. Kakšne nagrade za opravljeno prostovoljno delo bi bile po vašem mnenju primerne za prostovoljce?

Označite lahko več odgovorov.

- Pisno potrdilo o opravljenem delu
- Skupen izlet ali piknik
- Denarna nagrada
- Ustna pohvala
- Izobraževanje
- Priporočilo pri iskanju zaposlitve
- Ugodnosti pristopa do storitev
- Drugo (navedite) _____

*8. Kako pogosto se srečujete z ovirami in problemi kot prostovoljec/ka ZŠAM?

Na lestvici označite z ocenami od 1 do 5, pri čemer ocena 1 pomeni nikoli, ocena 5 pa zelo pogosto.

	<i>nikoli</i>					<i>zelo pogosto</i>			
Pomanjkanje spodbud pri delu	1	–	2	–	3	–	4	–	5
Denarne težave	1	–	2	–	3	–	4	–	5
Nerazumevanje s sodelavci	1	–	2	–	3	–	4	–	5
Neredno vodenje prostovoljcev	1	–	2	–	3	–	4	–	5
Prostovoljci morajo prevzeti veliko odgovornosti	1	–	2	–	3	–	4	–	5
Delo je strokovno zelo zahtevno	1	–	2	–	3	–	4	–	5
Nizek ugled prostovoljcev v javnosti	1	–	2	–	3	–	4	–	5
Nejasna pričakovanja organizacije do prostovoljcev	1	–	2	–	3	–	4	–	5
Povračilo potnih stroškov	1	–	2	–	3	–	4	–	5
Neopredeljeni kazalci uspešnosti opravljenega dela	1	–	2	–	3	–	4	–	5
Ni konkretnih priznanj za opravljeno delo	1	–	2	–	3	–	4	–	5
Malo možnosti napredovanja pri delu	1	–	2	–	3	–	4	–	5
Premalo srečanj z drugimi prostovoljci	1	–	2	–	3	–	4	–	5
Drugo (navedite) _____	1	–	2	–	3	–	4	–	5

*9. Koliko let ste aktivni/a član/ica ZŠAM?

- Do vključno 5 let
- Od 6 do 10 let
- Od 11 do 15 let
- Od 16 do 20 let
- 21 let in več

*10. Starost:

- Do vključno 20 let
- Od 21 do 40 let
- Od 41 do 60 let
- 61 let in več

*11. Spol:

- Moški
- Ženski

Odgovorili ste na vsa vprašanja. Hvala za sodelovanje.

Priloga 5: Vprašalnik za prostovoljce v prometni preventivi

Spoštovani!

Sem Tjaša Tekavčič in vas prosim za pomoč pri raziskavi vključevanja prostovoljcev v prometno preventivo v okviru moje magistrske naloge. Anonimni vprašalnik, ki ga imate pred seboj, sprašuje po značilnostih prostovoljnega dela, ki poteka v okviru prometne preventive. Pri večini vprašanj so že podani odgovori, med katerimi boste izbrali tiste, ki najbolje opisujejo vaše prostovoljno delo.

Vprašalnik sestavlja enajst (11) vprašanj¹, prosim vas, da odgovarjate tako, kot sami razmišljate o vaši vključitvi v prostovoljno delo. Za sodelovanje se vam zahvaljujem!

- *1. Na čigavo pobudo ste se odločili za prostovoljno delo v prometni preventivi?
- *2. Zakaj ste se odločili za prostovoljno delo?
- *3. Katerih izobraževanj za prostovoljce in kakšnih oblik podpore ste bili deležni/ali ste v njih sodelovali s strani prostovoljske organizacije?
- *4. Izberite pet (5) vrednot, za katere si prizadeva vsak prostovoljec v prometni preventivi.
- *5. Kateri dejavniki omogočajo uspešno izvajanje prostovoljnega dela v prometni preventivi?
- *6. Ali ste zadovoljni s prostovoljnim delom?
- *7. Kakšne nagrade za opravljeno prostovoljno delo bi bile po vašem mnenju primerne za prostovoljce?
- *8. Kako pogosto se srečujete z ovirami in problemi kot prostovoljec/ka?
- *9. Koliko let ste aktivni/a prostovoljec/ka?
- *10. Starost
- *11. Spol

Odgovorili ste na vsa vprašanja. Hvala za sodelovanje.

¹ Priloga 4 in Priloga 5 vsebujeta enake možnosti odgovorov.

Priloga 6: Polstrukturiran intervju z osebo A, vodjo sektorja za preventivo in vzgojo v cestnem prometu na Javni agenciji RS za varnost prometa

1. Pokrivate sektor za preventivo in vzgojo v cestnem prometu. Ali sodelujete s prostovoljskimi organizacijami in prostovoljci in na kakšen način (na lokalni, nacionalni in transnacionalni ravni)?

S prostovoljskimi organizacijami in konkretno prostovoljci kot fizičnimi osebami sodelujemo že zelo dolgo, od same ustanovitve Agencije za varnost prometa, predvsem preko sodelovanja z občinskimi sveti za preventivo, ki koordinirajo in spodbujajo delo in aktivnosti prostovoljcev na lokalni ravni. Na nacionalni ravni sodelujemo predvsem v okviru sofinanciranja projektov različnih nevladnih organizacij na področju prometne preventive, kjer so pogosto, tudi v večjem številu prisotni prostovoljci, na primer DrogArt, v katerem sodelujejo večinoma mladi prostovoljci. Na transnacionalni ravni smo v letih med 2007 in 2010 bili nosilci mednarodnega projekta Vamos (Volunteers always on a move for better road safety), kjer smo skupaj z drugimi petimi partnerskimi državami na sistematičen način pripravljali gradiva za usposabljanje prostovoljcev, snovali mrežo prostovoljcev in izmenjali primere dobre prakse. Konkretno s prostovoljskimi organizacijami sodelujemo z vidika sofinanciranja njihovih projektnih dejavnosti, na primer sofinanciramo združenja ZZŠAM in neodvisne ZŠAM, ki s prostovoljci sodelujeta pri varovanju otrok ob začetku šolskega leta in varnosti mladih kolesarjev v prometu, združenje DrogArt, ki deluje na področju alkohola, zavod Vozim z vidika invalidnih oseb, ki se kot prostovoljci vključujejo v izvajanje aktivnosti na področju prometne varnosti predvsem v delo z mladimi na srednjih šolah idr. Z usmerjanjem aktivnosti občinskih SPVCP, informiranjem in ponujanjem gradiv za njihovo delo podpiramo delo prostovoljcev na lokalni ravni. To pomeni, da zagotavljamo različna preventivna gradiva in materiale, ki jih potem prostovoljci lahko delijo in obiskujemo njihova srečanja. Pomemben del našega sodelovanja je, da SPVCP-ji in druge nevladne organizacije, v okviru našega pravilnika podeljevanja priznanj, lahko predlagajo svoje kandidate za naše priznanje »Znak« ali svečano listino »AVP« kot najvišje priznanje, ki ga podeljujemo v zahvalo za prostovoljno delo.

2. Kako ocenjujete prostovoljno delo v prometni preventivi?

Nekatere aktivnosti, kot je varovanje otrok v začetku šolskega leta, potekajo tradicionalno letno in so zelo dobro organizirane, vpete v življenjsko okolje na širši lokalni ravni. Morda nekatere druge aktivnosti potekajo v manjši, bolj okrnjeni meri, manj sistemsko. Predvsem z vidika zagotavljanja systemskega prostovoljnega dela, se pojavljajo problemi, nekatere aktivnosti bi lahko potekale čez celotno šolsko leto, podobno kot poteka stalna šolska prometna služba. Tega imamo zelo malo, prostovoljci se za daljše obdobje ne želijo obvezati, oziroma so pripravljeni prostovoljne aktivnosti izvajati v omejenem časovnem obdobju, drugi vidik problema pa predstavlja pokrivanje finančnih stroškov prevoza in malice, kar je izredno težko zagotoviti in prostovoljci v veliki meri teh stroškov nimajo zagotovljenih. Pa seveda tudi usposabljanja in nagrajevanja, s čimer bi lažje vzdrževali

prostovoljsko mrežo. V posameznih lokalnih okoljih finančna sredstva poskušajo zagotoviti s podporo županov, v posameznih občinah so uspešni in enkrat ali dvakrat letno izvedejo srečanja vsaj pred začetkom šolskega leta ali ob novem letu. Da pa bi nekdo sistemsko in stalno delal na usposabljanju prostovoljcev, pa na lokalni ravni ni kadrovske zmožnosti. Od tu tudi izvirajo problemi.

3. Kako ocenjujete delo šol, policije in redarjev v prometni preventivi?

Tam kjer so prostovoljci vključeni, mislim, da sodelovanje dobro poteka. Predvsem z vidika vključevanja prostovoljcev na začetku šolskega pouka, so šole zelo hvaležne za pomoč prostovoljcev. V prvih dneh v septembru večina občin v Sloveniji sodeluje s šolami pri varovanju otrok v prometu z različnimi prostovoljci, ki so organizirani preko društev ali pa tudi ne. Sistemskega načina prostovoljnega dela, pa je relativno malo. Je nekaj primerov prometne šole v različnih okoljih, če omenim Maribor in Nova Gorica sta na srednjih šolah tisti, ki s svojimi dijaki tudi izvajata prostovoljne aktivnosti in se vključujeta z aktivnostmi, kot so: štetje prometa, varnostnih pasov, uporabe otroških varnostnih sedežev in z delom na preventivnih dogodkih, kot na primer prometni dnevi na osnovnih šolah. Žal pa sistemskega izvajanja in negovanja dobrih praks šol skoraj ni. Velik sistemski korak naprej v Sloveniji je bil storjen v zadnjem obdobju, ko smo pripravili nove smernice za izdelavo načrtov šolskih poti v katere so vključeni otroci, starši, učitelji na šoli in SVPC-ji, kar pa se sicer konkretno ne veže na prostovoljno delo, razen v delu, da se na podlagi v načrtih izrisanih nevarnih mestih, med akcijami prometne preventive organizirajo prostovoljci, ki varujejo otroke na poti v šolo. Policija in redarji podobno, so čedalje bolj aktivni, povezujejo se s SPVCP-ji in šolami, sodelujejo na prvih roditeljskih sestankih, v preventivnih akcijah, ob kolesarskih izpitih idr.

4. Katere lastnosti mora po vašem mnenju imeti vodja prostovoljske organizacije/prostovoljcev?

Predvsem mora biti zelo angažiran in pripaden ideji, ki jo poskuša razvijati, se zavzemati za večjo prometno varnost, biti mora entuziast, optimističen, imeti veliko energije, biti motiviran in pripravljen na sodelovanje, komunikativen in zelo odprt za sodelovanje z drugimi, pa tudi občutljiv in imeti posluš za druge ljudi. Velikokrat se zgodi, da ne prihaja do zadovoljevanja potreb posameznikov se mi zdi pomembno, da vodja to opazi.

5. Katere lastnosti mora po vašem mnenju imeti prostovoljec v prometni preventivi in zakaj?

Mislim, da mora podobno kot vodja biti motiviran, pripaden ideji, da se zavzema za večjo prometno varnost, da se zaveda, da izvaja pomembno družbeno koristno delo, v končni fazi da tudi varuje življenja. Biti mora zanesljiv, dovolj informiran in usposobljen za delo v prometu. Ne sme biti obsojajoč, kajti velikokrat se prostovoljci srečujejo z napakami, nepravilnostmi drugih udeležencev v prometu in takrat ni dobro, da gre v konflikt in obsoja, temveč poskuša reševati in poučevati.

6. Kako se vam zdi, da javnost sprejema prostovoljce v prometu?

Na lokalni ravni izredno dobro. V začetku šolskega leta se starši zelo pozitivno odzivajo, seveda pa, ko se omejuje njihovo ravnanje, recimo pripeljati avto povsem do šole, pa se mi zdi, da jih nekoliko podcenjujejo v smislu, kdo si ti, da me boš učil. Na nacionalni ravni pa se mi zdi, da je to tema, ki je v ozadju in ji je namenjeno premalo pozornosti. In iz tega vidika primanjkuje tudi sistemskega pristopa. Mi z našim prispevkom, tudi iz finančne plati, poskušamo, vendar tudi v tem nismo sto odstotni in to nikakor ni dovolj. Tudi ZProst ni nujno idealen, predvidenih ni konkretnih stroškov in zdi se, da je prostovoljno delo, delo za nič. Menim, da bi sistemski okvir moral biti bolj urejen.

7. Kateri so po vašem mnenju ključni dejavniki uspešnega izvajanja prostovoljnega dela v prometni preventivi?

Dober vodja in podpora v ozadju, to se mi zdi ključno, in dober širši sistemski okvir. Velikokrat se mi zdi, da se izvedbe prostovoljnega dela niti ne preverja, zato tudi rezultati prostovoljnega dela niso jasni. Tu je delna odgovornost tudi na strani organizacij oziroma prostovoljcev, velikokrat obstaja motivacija le do določene izvedbe, rezultati pa se ne preverijo. Finančna sredstva za zagotavljanje sistemskih pogojev dela, na primer opreme, nagrad, spodbud in usposabljanj, so tudi eden od dejavnikov. Velikokrat sodelavci v okviru SPVCP-jev delajo tudi na ravni prostovoljcev. V veliki večini občine nimajo zaposlenih oseb, ki bi bile odgovorne za to področje, kar seveda zavira izvajanje prostovoljnega dela.

8. Ali v Agenciji za varnost prometa prostovoljce izobražujete in na kakšen način?

Lokalne sodelavce redno informiramo in jih tudi izobražujemo, imamo večkratne delavnice za izvajanje posameznih konkretnih aktivnosti, organiziramo letne posvete na katerih se srečujemo. Vsako leto pred začetkom šole imamo s SPVCP-ji posebno usposabljanje za vodenje in koordiniranje prostovoljcev, ki varujejo otroke v prometu. Sistemskega pristopa usposabljanj, kot smo ga imeli v obdobju trajanja projekta VAMOS, o tem kako motivirati, kako sodelovati z mediji, kaj prostovoljcem zagotoviti, kako jih organizirati, voditi itn., pa v zadnjem obdobju ni.

9. Ali v Agenciji za varnost prometa prostovoljce ocenjujete in na kakšen način?

Neposredno ne, se pa za projekte, katere sofinanciramo, naredi evalvacija opravljenega dela, ki vključuje delno oceno izvedbe njihovih aktivnosti.

10. Ali v Agenciji za varnost prometa prostovoljce nagrajujete in na kakšen način?

Neposredno prostovoljcev ne nagrajujemo. Prostovoljcem za spodbudo omogočimo dostop do različnega materiala, kot so: zapestnica, obesek, kolesarski trakovi ali USB ključki z gradivom. Drugi del nagrajevanja poteka na lokalni ravni, na primer s sprejemi pri županih, članki o njihovih aktivnosti in že omenjenimi priznanji za njihovo delo.

11. S katerimi ovirami in problemi se srečujete v vaši organizaciji na področju preventive in vzgoje v cestnem prometu?

Razvijanje prostovoljnega dela nam onemogočajo težavni kadrovski in finančni pogoji. Za razvijanje aktivnosti na lokalni ravni, za spodbujanje dela občinskih svetov, ki delno delujejo tudi prostovoljno, smo v lanskem letu vzpostavili spletni portal SPV, preko katerega zagotavljamo vse potrebno informiranje, hkrati pa tudi sami lahko objavljajo lastne novice, s čimer tudi izmenjujemo informacije. Za vzdrževanje portala imamo koordinatorja, ki komunicira s SPVCP-ji. Za komunikacijo s prostovoljci ali njihovo usposabljanje pa koordinatorja nimamo. Žal je usposabljanje v veliki meri odvisno od finančnih sredstev, ki so nezadostna in kadrovske podpore, s čimer se breme v veliki meri prenese na lokalne skupnosti.

12. Kakšno je delo s prostovoljci v primerjavi z delom z redno zaposlenimi?

Po naših izkušnjah je lahko veliko bolj motivirajoče, z vidika formalne ureditve pa je prostovoljec lahko manj zanesljiv. V Sloveniji to je problem, menim, da se kot družba ljudje ne želijo vezati, pripravljeni so delati nekaj dni, ne želijo pa se vezati na daljše kontinuirano obdobje. Delež slednjih je premajhen. V Sloveniji, razen v ZZŠAMS, ki je ne smemo pozabiti, na našem področju ni velike tradicije izvajanja prostovoljskih aktivnosti, za razliko od na primer Nemčije, kjer so na področju prometne varnosti zelo razviti in se vsi v vseh življenjskih obdobjih vsaj za kratek čas vključijo v prometno preventivo.

13. Ali sodelujete pri pripravi strategije razvoja nevladnih organizacij in prostovoljstva? Kako pomembno se vam zdi sodelovanje med resornimi ministrstvi in nevladnimi organizacijami?

Neposredno ne, vendar smo član centra nevladnih organizacij in član medresorske delovne skupine za izvajanje varnosti cestnega prometa, hkrati pa seveda tudi član našega odbora za SPVCP, ki deluje kot posvetovalno telo pri svetu JVP, tako da posredno sodelovanje je in tudi izmenjava informacij poteka. Želeli bi si več sodelovanja predvsem z resornim Ministrstvom za socialo, ki pokriva naše področje, s tega vidika tudi ni povsem jasna zagotovitev delovanje prostovoljskih organizacij in na drugi strani resorjev za izvedbo aktivnosti nevladnih organizacij. Menim, da bi se sodelovanje lahko izboljšalo.

14. Kaj vas osebno motivira pri delu?

Delam nekaj kar je potrebno in življenjsko pomembno, mogoče osvetlujem vidik značilnosti človeka in najranljivejših skupin kot udeležencev v prometu: šolarjev, mladih, kolesarjev itn.

15. Kaj za vas pomeni prostovoljstvo?

Posvetiti svoj prosti čas za namen, ki je družbeno sprejemljiv in koristen ter pri tem dobiti neko notranjo motivacijo. V končni fazi mi predstavlja tudi druženje in sodelovanje.

16. Ste tudi sama prostovoljka?

V tem življenjskem obdobju žal ne, sem bila kot študentka, ampak si z lahko predstavljam, ko bodo otroci starejši, da se bom prostovoljnih aktivnosti udeleževala.

Priloga 7: Polstrukturin intervju z osebo B, dolgoletnim sekretarjem Sveta za preventivo in vzgojo v cestnem prometu Mestne občine Ljubljana

1. Kakšna je vloga SPVCP MOL v preventivnih akcijah v cestnem prometu na lokalnem nivoju?

SPVCP je bil ustanovljen v namen, da organizira in izvaja preventivne aktivnosti v MOL. Seveda pod pogojem, da ima ciljano publiko. To so v prvi vrsti osnovne šole z najmlajšimi udeleženci v cestnem prometu. Vloga SPVCP je povezovanje osnovnih šol, vrtcev, srednjih šol, pa tudi fakultet, vendar je na teh področjih SPVCP veliko slabše deloval, oziroma je manj uspešen, kot je na osnovnih šolah. Na osnovnih šolah je vloga SPVCP veliko bolj uspešna. Pokrivanje izvedbe preventivnih akcij ne zajema le vzgojno-izobraževalnih institucij, ampak vključuje tudi sodelovanje s preventivnimi organizacijami prostovoljcev, policijo, z redarstvom in drugimi družbeno odgovornimi organizacijami na področju varstva v cestnem prometu.

2. Sodelujete na nacionalni ravni, s kom in na kakšen način?

Kot preventiva imamo tudi nacionalni svet, ki koordinira celotno delo za nacionalno raven oziroma za RS. V preteklosti je bil to Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu RS (SPVCP RS), nato se je dogodilo nekaj zamenjav oziroma sprememb in SPVCP RS je na koncu pristal na Agenciji za varnost prometa, ki deluje še danes in je naša krovna organizacija. Brez naše krovne organizacije si na lokalni ravni preventivnega dela sploh ne morem zamisliti, saj morajo biti gotove zadeve koordinirane za celotno državo enako. Nekdo mora skrbeti za koordinacijo preventivnih dejavnosti na nacionalnem nivoju in to je Agencija za varnost prometa RS, bivši SPVCP RS.

3. Ali SPVCP MOL sodeluje na transnacionalni ravni?

Tudi širše se povezujemo, kot preventiva gremo širše predvsem v evropski prostor, povežemo se s sorodnimi organizacijami in inštitucijami, ki so na tem področju tudi nekoliko pred nami, predvsem so to skandinavske države, tako da pridobimo njihove izkušnje in jih primerjamo z našimi. Pogoje, ki jih imamo sami, primerjamo z evropskimi. Teh sodelovanj je bilo kar nekaj v zadnjih 10-20 letih delovanja SPVCP MOL, predvsem gre za obliko usposabljanja prostovoljcev. Usposabljali smo tudi ostale naše stalne sodelavce - koordinatorje oziroma mentorje prometne vzgoje s tem, da smo jih peljali na transnacionalno pot spoznati kako in na kakšen način imajo urejeno in izvajajo prometno vzgojo na njihovih lokalnih šolah.

4. Veliko omenjate prostovoljce, kako pridete v kontakt z njimi in kako sodelujete?

S prostovoljci je vedno težko vzpostaviti kontakt, ker mora prostovoljec najprej biti motiviran za svoje delo. Na področju preventive in vzgoje imamo celo nekoliko posebnosti pri prostovoljcih. Prostovoljec na področju preventive in vzgoje ne more biti vsak, zakon opredeljuje, da mora biti prostovoljec star najmanj 21 let, mora biti ustrezno usposobljen, da lahko izvaja prostovoljno službo na prometni površini, poznati mora določene osnovne

naloge, ki so vezane na prihod v šolo oziroma varno pot v šolo, poznati mora tudi kako in na kakšen način se obnašajo najmlajši. Pri prostovoljcih, ki jih usposabljam, poudarjam, da je prva in osnovna naloga prostovoljca biti strpen, dostopen, usposobljen, nadalje, da ve kakšne naloge ima ter da ve kako in na kakšen način izvaja svojo prostovoljno službo. V prometni preventivi je prostovoljce težko zagotoviti, ker pri zagotavljanju stalne šolske prometne službe s katero zagotavljamo varno pot v šolo, vključujemo obveznosti, kot je celoletna prisotnost vključenih prostovoljcev. Celo šolsko leto zagotavljati šolsko prometno službo je bilo oziroma je problematično, ker imajo prostovoljci, tudi če so to starejši, stari starši ali pa prostovoljci iz društev ali združenj še vedno nekaj pomisleka, da se vežejo na stalno delo z vsakodnevnimi obveznosti. Čeprav gre za uro ali dve dopoldan ali pa popoldan, jih za te vrste prostovoljnega dela težko motiviramo. Ne glede na vse, je bila pri prostovoljcih, v društvih in združenjih vedno pripravljenost do sodelovanja. V preteklosti je bila uspešno zagotovljena stalna šolska prometna služba na petih OŠ v Ljubljani, trenutno jo izvajamo le na OŠ n.h. Maksa Pečarja v Črnučah. Žal je bil med starši in starimi starši odziv za vključitev v prostovoljno delo zelo slab, vsi so se nekako izgovarjali, da stalna šolska prometna služba oziroma prostovoljne aktivnosti zaradi službenih obveznosti ne omogočajo vključevanja.

5. Katere lastnosti mora po vašem mnenju imeti vodja prostovoljske organizacije/prostovoljcev?

Prostovoljce je potrebno povezati, jih koordinirati, tu je naloga SPVCP bila motivirajoča, uspešno je sodelovala z združenji in društvi, določila in dogovorila je koordinatorje za prostovoljce. Koordinatorji so potem skrbeli za usposabljanja prostovoljcev tudi na osnovnih šolah preko mentorjev prometne vzgoje na osnovnih šolah. Dober vodja mora imeti posluš za prostovoljce, poznati mora njegova pričakovanja in ga spremljati pri izvajanju prostovoljnega dela. Mentor mora znati motivirati prostovoljce in jih usposobiti za njihovo delo, poznati mora program izvajanja prostovoljnega dela in biti tudi sam motiviran za uspešno izvedbo zastavljenega dela.

6. Omenili ste, da veliko sodelujete s prostovoljci ZZŠAMS, kako na kakšen način? Preko njihovih vodij, imate bazo njihovih prostovoljcev oziroma sodelujete z vodstvom zveze?

Sodelovanje z ZZŠAMS je preko njihovih združenj, zveza je organizirana s pomočjo združenja šoferjev in avtomehanikov, vsaka občina naj bi imela tudi združenje šoferjev in avtomehanikov, čeprav to ne drži. V Ljubljani deluje kar nekaj združenj, mi pokrivamo 4, ki so: ZŠAM Dolomiti, LPP, POŠ-TEL in Logistični center. Sodelovanje med nami poteka tako, da z vodji združenj na koordinacijskih sestankih dogovorimo sodelovanje s prostovoljci. Njihovi prostovoljci sodelujejo pri izvajanju vseh akcij, ki jih pokriva SPVCP MOL, predvsem pomembna je akcija v začetku novega šolskega leta. Vodje prostovoljcev so običajno predsedniki združenj, ki preko koordinacijskih sestankov in naših želja določijo število prostovoljcev, ki sodelujejo pri izvajanju aktivnosti. Reči moram, da je veliko opravljenih prostovoljnih ur s strani šoferjev in avtomehanikov, predvsem oni so

zelo aktivni, sodelujejo pa tudi prostovoljci AMZS, avto šol in drugih društev, vendar najbolj aktivni so v ZŠAM. Prostovoljno opravijo veliko število ur prostovoljnega dela, v Ljubljani smo izračunali, da prostovoljci na leto opravijo okrog 2500 prostovoljnih ur preventivnih aktivnosti v cestnem prometu, kar nikakor ni malo.

7. Kaj na SPVCP pogrešate v prometni preventivi?

V prometni preventivi pogrešamo uvedbo predmeta prometna vzgoja, prometna preventiva na osnovnih šolah. Želeli smo in poskušali pri kurikularnih prenovah, ki jih je uvajala država na osnovnih šolah, vendar s predlogom žal nismo bili uspešni. Obstajali so pomisleki glede časovnega obdobja, namreč predmeta ne bi bilo mogoče izvajati preko celega šolskega obdobja, izbrati bi ga bilo potrebno izvesti v prvi, drugi ali tretji triadi. Prometna preventiva se začne predvsem v prvi triadi, nadaljuje v drugi triadi do opravljenega kolesarskega izpita, nato pa se na osnovni šoli ne izvaja več. Kar se tiče prometne preventive pri starejših, pa SPVCP dogovarja z našo krovno organizacijo, ki uspešno izvaja akcije. Nekatere bolj, nekatere manj uspešno, ampak vse stremijo k zagotavljanju vizije nič, to je nič mrtvih in nič poškodovanih zaradi posledic prometnih nesreč. Na področju preventive otrok imamo na nekaterih področjih na lokalnem nivoju vizijo nič doseženo. Nekatere občine, med katere v zadnjem obdobju spada tudi MOL, zaradi posledic prometnih nesreč na poti do šole in domov nimajo mrtvih ali težje poškodovanih otrok do 14 leta starosti.

8. Kako ocenjujete delo prostovoljcev v preventivnih akcijah v okolici šol?

Če smo iskreni, je delo prostovoljcev v okolici šol, v primeru da niso ustrezno usposobljeni kot predvidevamo, da jih moramo usposobiti, nekoliko ne-transparentno oziroma stihijsko. Zaradi tega se trudimo, da za vsako preventivno akcijo usposabljam prostovoljce, da vedo kaj je njihova naloga, kaj morajo narediti, kaj se od njih pričakuje in zahteva, kakšna je njihova motivacija pri delu, kako odgovorno je delo, na koncu koncev tudi kaj pomeni njihov prispevek in uspešno opravljeno delo tudi razumejo. Menim, da so prostovoljci zelo uspešni, brez njih si SPVCP težko predstavlja delovanje, saj s pomočjo prostovoljcev opravi veliko nalog, ki so načrtane v programu SPVCP, zlasti na lokalnem nivoju. Med preventivne akcije sodijo kolesarski izpiti, ETM, vse akcije vezane na hitrost, odsevnost, vidnost in varnost v cestnem prometu.

9. Kateri dejavniki so tisti, ki najbolj vplivajo na izvajanje uspešnega in dobrega prostovoljnega dela v prometni preventivi?

Predvsem je potrebna motivacija, da nekoga stalno motiviraš za to delo. Ker dokler ni motivacije, je verjetno tudi delo manj uspešno opravljeno. Sam prostovoljec mora biti motiviran za prostovoljno delo, seveda pa vsega tudi ne pozna in pri tem ga je potrebno ozaveščati o tem kaj se od njega pričakuje, potrebno ga je usposablјati in mu razložiti strokovne zadeve, potrebno mu je predstaviti na kakšen način lahko deluje, kako in s kakšnimi sredstvi lahko deluje. Predvsem se od prostovoljca, ki deluje v prometu pričakuje, da je viden, varen, pri prostovoljnem delu s kolesarji pa mora nositi kolesarsko čelado.

Četudi ni predpisana od prostovoljca pričakujemo, da nosi kolesarsko čelado, kar je dober zgled za ostale udeležence v cestnem prometu. Seveda motivacija ni dovolj, tako prostovoljce kot tudi mentorje prometne vzgoje poskušamo preko naših koordinacijskih sestankov usposablјati in izobraževati. Prostovoljce povabimo na strokovne posvete, ki so organizirani večkrat ali vsaj enkrat letno in strokovna potovanja, ki jim omogočijo spoznati primere dobre prakse doma ali v tujini, pokažemo kako delo v prometni preventivi poteka v drugih organizacijah, kako so v drugem okolju motivirani za delo. Te vrste izobraževanj so na eni strani zahvala za njihovo delo in po drugi strani velika spodbuda za prostovoljce.

10. Kaj vas motivira pri prometno preventivnih akcijah za osnovnošolce?

Zase moram reči, da sem že od nekaj z dušo in srcem in v pravem smislu besede »preventivec«. Nikoli me ni motiviral finančni del, čeprav je tudi ta pomemben, zlasti če si v službi in predstavlja neki stimulans. Da prenašaš neko znanje, ki ga imaš, da nekomu pomagaš pri temu, da pride lahko varno do nekega cilja, da nekoga usposobiš in da je pri tem tudi koristen, da bo ob tem za družbo in tudi zase veliko naredil, to so tiste stvari, ki te motivirajo, ki te držijo gor. Zaradi teh razlogov sem se 20 let nazaj ali celo 25, ko so me prosili iz krovne organizacije, da bi v Ljubljani prevzel sekretarsko funkcijo SPVCP brez pomislekov odločil za to. Ne toliko, da bi imel nek položaj, ampak samo zaradi tega, da bi pomagal šolam, vrtcem in ostalim na temu področju in da se prometna preventiva, prometna varnost, prometna vzgoja, vse tisto kar je potrebno, da smo bolj varni v cestnem prometu, dvigne na višji nivo. Takrat smo s sodelavci iz republike zasnovali akcijo Varna pot v šolo v začetku šolskega leta in načrte varnih šolskih poti, to so ključne stvari, ki so bile v Ljubljani dodelane. Še najbolj pomembno pa se mi zdi, da smo tudi vzpostavili koordinacijo med mentorji prometne vzgoje. Veliko časa smo se trudili, da smo v osnovnih šolah našli kontaktne osebe, ki smo jih imenovali mentorji, čeprav jih po šolski zakonodaji ne moremo imenovati mentorji, ampak mi smo jim kar rekli mentorji prometne vzgoje. Prometne vzgoje v šoli ni, ampak je integrirana v učni proces in mentorji prometne vzgoje so za nas koordinatorji. Usposablјali smo jih v Ljubljani, jih motivirali in jim nudili pomoč pri delu. Zagotavljali smo jim pripomočke, ki so jim bili pri delu v pomoč, v SPVCP pa so vedno lahko prejeli oporo. Mislim, da smo veliko dosegli in to je moja osebna motivacija.

11. Kaj za vas pomeni prostovoljstvo?

Mislim da je prostovoljstvo osnovna človeška vrlina, to je tisto, ko pomagaš sočloveku brez želje in zahteve povračila. Pomeni zadovoljitev želje pomagati iz dobrih namenov, to je največ. Pri prostovoljstvu mislim, da je zelo pomembno sodelovanje, strpnost, da ceniš človeka in mu lahko gledaš v obraz, da ti tudi on pokaže, da je zadeva zanj sprejemljiva, je njemu dobrodošla, ker se oba dobro počutita. Pri prostovoljstvu gre za vseživljenjsko učenje, ko smo mlajši nam šola verjetno veliko da, v srednjem obdobju prenašamo znanje na mlajše, starejši pa se vračamo nazaj, učimo se, tudi od mlajših in kot prostovoljci.

12. Ste tudi sam prostovoljec?

Sem in to kar v nekaj organizacijah. Prostovoljec sem v ZŠAM-Dolomiti, ravno tako prostovoljno v vseh akcijah SPVCP. Prostovoljstvo je običajno organizirano tako, da se človek vključuje v društva, sem član in predsednik društva upokojencev Posavlje, član in predsednik društva kmečke skupnosti Savlje Kleče, kjer prostovoljno delujem na področju kulturno-zgodovinske prireditve Štekovanje in član upravnega odbora AMZS. Vsa našeta članstva niso plačana, povrnjeno prejmem tako, da doživim srečne obraze, vidim da so ljudje zadovoljni, da so sprejeli tisto, kar si na njih prenesel in se zavem, da prostovoljstvo pomaga nekemu bolj kot pa včasih mislimo.

13. Kakšno je delo s prostovoljci v primerjavi z delom z redno zaposlenimi?

Bistvena razlika je v tem, da prostovoljec storitve, ki jo opravlja ne zaračuna. To je jasno. Delo v službi je nekoliko obremenjujoče v smeri opravljanja vse bolj zahtevnih nalog in spremljanja tehnološkega razvoja. Prostovoljno delo je drugačno, motivirajoče drugačno, nekemu pomagaš, mu narediš veliko delo ali uslugo, mu pomagaš in mu je s tvojo pomočjo lažje v določeni situaciji v kateri se sam ne bi znašel. V službah je tako, da je potrebno opraviti zahtevane naloge in v dobri organizaciji ter z dobrimi vodji je delo motivirajoče in s tem tudi bolj uspešno.

14. Se SPVCP pri delu srečuje s kakšnimi ovirami?

Seveda je veliko problemov, na primer želeli smo in spodbujali tudi republiški SPVCP, sedanjo AVP, da skupaj zagotovimo stalne načine financiranja. Mestna preventiva se financira iz mestnega proračuna, delno iz donacij, seveda pa je sredstev vedno premalo. Iz proračunskih sredstev mesta se pokrije lokalni nivo ravno toliko, da zadostimo minimalni pogoj delovanja. Minimalni pogoj za pomoč osnovnim šolam in vrtcem, ki so te pomoči najbolj potrebni. Predvsem vidim problem v organiziranosti sveta. SPVCP-ji so sicer definirani v zakonodaji in vsak lokalni nivo, vsaka občina bi morala imeti svoj SPVCP, vendar na tem področju niso dorečeni statusi teh svetov, kako na kakšen način jih ustanovijo lokalne skupnosti. V zakonodaji je zapisano, da morajo biti ustanovljeni, ni pa opredeljeno kako, na kakšen način. Zadnja zakonodaja sicer opredeljuje, da svet ustanovi mestni oziroma občinski svet kot posvetovalno telo župana, kar je nekako v neskladju s tem, kar bi, po naših ocenah bilo bolje. Sveti bi morali biti ustanovljeni pri mestnih svetih direktno, ali z odlokom ali s sklepi. Spremembo smo tudi že predlagali ustreznim institucijam v državi, predvsem naši krovni organizaciji, AVP, vendar po mojih vedenjih do sedaj s predlogom spremembe še nismo uspeli. Tako ostaja, da župan prostovoljno odloča o tem ali svet rabi ali ne rabi, da je to njegovo posvetovalno telo in mislim, da je to slaba izbira, oziroma za nas je potrjeno slaba izkušnja.

Priloga 8: Polstrukturiran intervju z osebo C, pomočnico ravnateljice na osnovni šoli n.h. Maksa Pečarja, Črnuče

1. Osebno sodelujete s prostovoljci, ki na vaši šoli izvajajo stalno šolsko prometno službo in sodelujejo v ostalih akcijah, predvsem v aktivnostih na začetku novega šolskega leta. Kako poteka vaše sodelovanje?

Naše sodelovanje s prostovoljci poteka skozi celo šolsko leto, niso vpeti v delo samo na začetku šolskega leta v prvih štirinajstih dneh, tako kot je praksa na drugih šolah, pač pa vsako jutro od 7:30 do 8:20 ure pridejo pred šolo in poskrbijo, da najmlajši otroci lahko normalno vstopajo v šolo. Promet in varen vstop v šolsko stavbo na Dunajski cesti 390 nam pomagajo urediti trije prostovoljci. Vsako jutro je prisoten eden od njih. Učencem pomagajo pri izstopanju iz avtomobilov, skupaj z njimi prečkajo cesto, spremljajo otroke do šolske stavbe, navajajo jih na pozorno spremljanje prometa in k ugotavljanju, če je cesta prosta in varna za prečkanje, pozorni so na prihod šolskega avtobusa in pomagajo vozačem pri varnem prečkanju prehoda za pešce. Prostovoljci se vključujejo tudi v druge akcije, sodelujejo pri pomladnem sejmu, pridejo, ko imamo kolesarske izpite in nam pomagajo pri sami izvedbi, tudi na kakšen športni dan grejo z nami. So zelo dobrodošli na šoli in njihovo delo zelo cenimo.

2. Na kakšen način pridobivate/ohranjate prostovoljce? Se članstvo večja ali manjša? Kdo se najpogosteje odzove?

Prostovoljce sem zares začela pridobivati pred petimi leti in od takrat nisem šla v novo akcijo. Trenutno smo organizirani tako, da to ni potrebno. Najprej sem pridobila šest ljudi, vse preko znanstva, s tem sem vedela, da se mojemu pozivu ne bodo odrekli. Prosila sem tudi zvezo društev upokojencev, če imajo kakšnega člana, ki bi želel sodelovati pri takšnem delu in zares, prišla sta dva, vendar sta tudi kmalu odnehala. Eden od prostovoljcev se je preselil in sedaj živi precej dlje od Črnuč, drugi prostovoljec pa je imel zdravstvene težave in ko so prišli hladni dnevi, se je slabo počutil in je zato s prostovoljnim delom prenehal. Se pa še danes srečujeva in se velikokrat pogovarjava tudi o prostovoljstvu. Trije člani, naši prostovoljci, ki so ves čas prisotni, so prišli na osebno povabilo.

3. Katere so po vašem mnenju skupne značilnosti prostovoljcev?

Mislím, da predvsem to, da radi pomagajo in se jim zdi njihovo delo pomembno. Mislím, da tega nikakor ne smemo preskočiti, to delo je zares pomembno in to, da je nekdo pripravljen celo leto sodelovati in skrbeti za najmlajše nikakor ni zanemarljivo. Skupna značilnost je želja pomagati. Prostovoljstvo je tudi eden od načinov druženja starejših ljudi, vsi trije prostovoljci so upokojeni, pri delu niso osamljeni in so za delo, ki ga opravljajo nagrajeni, predvsem s pohvalo s strani staršev in šole ter z lastnim zadovoljstvom.

4. Sodelujete s SPVCP MOL. Na kakšen način in kako ocenjujete njihovo delo?

Redno sodelujemo s SPVCP, ki nam stoji ob strani. Predstavniki Sveta za preventivo v cestnem prometu se vselej odzovejo našim povabilom. Običajno jih zaprosimo k sodelovanju na tehniških dnevih in kolesarskem izpitu. Izvedejo predavanja in se aktivno vključujejo v naše dejavnosti. Prisluhnejo predlogom za izboljšanje prometne varnosti, jih preučijo in pomagajo pri nadaljnjem uresničevanju. Bilo je obdobje izredno dobrega sodelovanja, predvsem takrat, ko je bil vodja oseba A, trenutno pa je nekoliko v upadu. Vedno so nas povabili na letno srečanje, kjer so predstavili delo prostovoljcev in delo SPVCP, medtem ko letos in lansko leto teh srečanj ni bilo in ta srečanja zelo pogrešamo.

5. Katere lastnosti mora po vašem mnenju imeti prostovoljec v prometni preventivi in zakaj?

Menim, da mora prostovoljec biti zelo pošten, prijazen, sočuten, poznati mora prometne predpise, predvsem pa se mora znajti v različnih situacijah, zgodilo se je, da smo morali potiskati avtomobil, da je speljal na cesto. Kakšen od staršev se pred šolo, kjer je v jutranjih urah veliko gneče razburja, takrat je prostovoljec na pravem mestu in ob pravem času situacijo pomiri in uredi v skupno zadovoljstvo.

6. Kateri so po vašem mnenju ključni dejavniki uspešnega izvajanja prostovoljnega dela v prometni preventivi?

Eden ključnih dejavnikov uspešnega izvajanja prostovoljnega dela v prometni preventivi na naši šoli je zagotovo želja po spremembi in izboljšanju. Pred šolo smo imeli zelo veliko gnečo in vsi smo si želeli, da bi se temu izognili. S prostovoljstvom smo ta problem resnično rešili. Pomembno je tudi, kako šola gleda na samo prostovoljstvo, kajti prostovoljci morajo biti v šoli opaženi in mi jim velikokrat omogočimo druženje z učitelji in ostalimi delavci šole, povabimo jih na izlete, prireditve ali predstave. Ta odnos je za prostovoljce pomemben in predstavlja dodatno motivacijo za njihovo delo, ki je skozi celo šolsko leto velika. Vztrajnost pri delu je nujno potrebna, tudi potrpežljivost. Ker je prostovoljce potrebno tudi razbremeniti, smo organizirani tako, da en prostovoljec dela en teden, za teden dni ga zamenja drugi prostovoljec in tretji teden tretji, nato se krog ponovi. Zelo pomembno je, da prostovoljcem namenjamo pozornost, tako da najmanj enkrat na teden pridem pred šolo (šola ima dve stavbi, ločeni nekaj sto metrov) in se s prostovoljci pogovarjam o tem kako poteka delo, ali menijo, da vse dobro teče, oziroma, če ne, kaj bi spremenili. Prostovoljci predstavijo idejo in če je uresničljiva, delamo na tem, da dosežemo zelene spremembe. Pomembno je, da mnenje prostovoljcev upoštevamo.

7. Katere lastnosti mora po vašem mnenju imeti vodja prostovoljcev/prostovoljske organizacije in zakaj?

Med prostovoljci ni osebe, ki bi bil vodja, skrbim za normalen potek vodenja prostovoljcev sama, pri čemer je nekaj organizacijskih sposobnosti pa vendarle potrebno imeti. To pa zagotovo.

8. Kateri dejavniki vplivajo na dobro vodenje prostovoljcev/ prostovoljske organizacije?

Na dobro vodenje prostovoljcev zagotovo vplivajo odnosi, ki so na prvem mestu. Prijazen pristop, spodbujanje k dobremu delu, spoštljiv odnos do prostovoljcev, pogovor o delu in spremembah in redno tedensko obiskovanje prostovoljcev na delu, ki ga opravljajo.

9. Kateri dejavniki vplivajo na organiziranje in izvajanje dobrega prostovoljnega dela?

Dobro načrtovanje in primeren program za prostovoljce.

10. Ali prostovoljce izobražujete in na kakšen način?

Prostovoljcev na žalost ne izobražujemo. Edina izobraževanja zanje so bila tista ob zaključku koledarskega leta, ko so delo predstavljali policisti in skozi celo šolsko leto SPVCP. Obljubljeni nam je bilo, da bodo prostovoljce vključili v program izobraževanja, vendar do sedaj se to še ni zgodilo, kar je velika škoda. Mislim, da bi bilo potrebno veliko več pozornosti nameniti prostovoljcem tudi s strani MOL oziroma SPVCP.

11. Ali prostovoljce ocenjujete in na kakšen način oziroma zakaj ne? Ali prostovoljce nagradujete in kako ter na kakšen način prostovoljce motivirate za delo?

Prostovoljcev ne ocenjujemo, spremljamo njihovo delo in jih spodbujamo. Zdi se mi, da ocenjevanje uspešnosti oziroma kvalitete dela na tem nivoju ne pride v poštev, kajti oni dajo od sebe maksimalno kolikor zmorejo in se pri svojem delu zares potrudijo. Nagradujemo jih le tako, da jih povabimo na kakšen izlet, prireditev ali predstavo, denarne podpore pa ni, ker denarja za to ni.

12. S katerimi ovirami in problemi se srečujete v vaši organizaciji na področju preventive in vzgoje v cestnem prometu?

Eden od problemov je zagotovo prihodi in odhodi otrok v šolo. Moje mnenje je, da morajo otroci hoditi v šolo čim več peš, zato da se na poti v šolo tudi družijo s svojimi sovrstniki. Pogosto so starši tisti, kršijo prometne predpise, ker se jim mudi v službo, vozijo celo v napačno smer, namreč pred šolo je obvezna smer v desno na Dunajsko cesto, starši pa pogosto, zaradi gneče v nasprotno smer, zavijajo napačno. Pri tem naredijo kolono in ostali starši postanejo nepotrpežljivi, kar nikakor ni dobro. Želja staršev seveda je, da bi otroci v šolo prišli čim bolj varno, tudi naša želja je takšna, vendar s tem, da starši vsakodnevno otroke vozijo do vrat šole ali pa da se organizira poseben avtobusni prevoz, tudi če to ni potrebno, s tem otrokom ne delamo nobene posebne usluge. Želja šole je, da bi čim več otrok v šolo hodilo peš ali bi se pripeljali s kolesi, zato skrbimo, da je pred šolo dovolj prostora za kolesa.

13. Kakšno je delo s prostovoljci v primerjavi z delom z redno zaposlenimi?

Na naši šoli se zelo trudimo, da bi se z vsemi ljudmi, ki imajo kakršnokoli povezavo s šolo: učitelji, drugimi delavci šole, prostovoljci gradili prijazni odnosi, veliko delamo na

timskem delovanju in mislim, da se to zelo pozna. Kadar smo skupaj na primer na prireditvi, se ne pozna, da bi bili na eni strani učitelji in na drugi strani prostovoljci, ki so sicer ločeni od šole in delajo samo zjutraj na cesti.

14. Kaj vas motivira pri vašem delu?

Delo s prostovoljci me zanima, predvsem pa me skrbi varen prihod otrok v šolo in odhod iz šole. To je tisto prvo za kar se mi je zdelo pomembno, da v našo šolo vključujemo prostovoljce, ki bodo delali na prometni preventivi. Zelo mi je lepo, kadar smo s prostovoljci skupaj in vidim žar v njihovih očeh, ker vem, da delo, ki ga opravljajo, opravljajo z veseljem.

15. Kaj za vas pomeni prostovoljstvo?

Prostovoljstvo je pomembno v današnjem času, čeprav je prostovoljstvo morda včasih zlorabljeno. Zakaj tako pravim? Zato, ker je ogromno mladih ljudi brez službe in bi morali dobiti za marsikatero delo plačilo. V okviru opravljanja prostovoljnega dela bi mlade lahko zaposlili. Vsak od nas je vsaj malo prostovoljec, če namenja sočloveku čas in mu pomaga pri premagovanju vsakodnevnih težav. Biti in ostati prostovoljec na tako dolgi rok, kot so naši prostovoljci, pa je že posebna umetnost.

16. Ste tudi sama prostovoljka?

Sama sem prostovoljka. Devet let sem se ukvarjala z učencem z aspergerjevim sindromom in ga spremljam še sedaj, ko je že v srednji šoli in uspešno nadaljuje šolanje. Pogosto pomagam učencem pri učenju, nikoli za denar, vedno prostovoljno. Če kdo potrebuje kakšno drugačno pomoč, s tem nimam nobenih težav in rada pomagam.

Priloga 9: Polstrukturiran intervju z osebo D, strokovno sodelavko in koordinatorko prostovoljcev Zveze združenj šoferjev in avtomehanicov Slovenije

1. Katere lastnosti mora imeti vodja prostovoljcev/prostovoljske organizacije in zakaj?

Vodja prostovoljcev in prostovoljske organizacije naj bi bil v prvi vrsti človekoljub. Ni narobe, če ima šibkosti in napake. Pomembno je, da se jih zaveda in jih prizna. Poleg zelo zaželenih karizme, nujne vizije in izrazite želje po delovanju, naj bi znal aktivnosti primerno razporejati med vse prostovoljce. Ob tem bi moral znati presojeti karakterje in upoštevati različnost osebnosti. Ker so vse oči uprte vanj bi moral ves čas spodbujati medsebojno spoštovanje, solidarnost in pomoč. Paziti bi moral tudi na ustrezno nagrajevanje oz. praznovanje po dobro izpeljanih aktivnostih. To nagrajevanje in praznovanje ni mišljeno v smislu materialnih nagrad, čeprav se na prazen želodec ljudje težko veselijo, pač pa je bolj mišljeno v moralnem oziru na primer z izpostavitvijo dobro narejenih del, s kakšnim aplavzom, s trenutki, ko počakamo, si stisnemo roke, se potrepeljamo po rami in rečemo: »To smo pa dobro napravili.«

2. Kateri dejavniki vplivajo na dobro vodenje prostovoljcev/prostovoljske organizacije?

Poštenost in iskrenost do prostovoljcev. Zavest, da prostovoljci niso samoumevni, prav tako ni samoumevna njihova dobra volja in angažiranost. Posebno področje, na katero je treba paziti je – pohvala. Sicer je tako, da zrela osebnost v posamezniku že sama po sebi začuti izpolnitev, če dobro opravi neko delo. Veliko prostovoljcev pa še odrašča v zrele osebnosti in zato potrebujejo spodbudno besedo, pohvalo ali potrditev za opravljeno delo. A to je zelo kritično področje, zato mora vodja to dobro znati presoditi.

3. Na kakšen način vodja sodeluje s prostovoljci in drugimi deležniki v organizaciji prostovoljnega dela v prometni preventivi?

Vodja komunicira z zunanjimi deležniki in seznanja svoje prostovoljce pričakovanji, potrebami in željami okolja. Predlaga ustrezne načine iskanja rešitev. Motivira prostovoljce k iskanju poti in rešitev. Seznanja prostovoljce s projekti. Skliče prostovoljce, organizira aktivnost, razporedi prostovoljce po dejavnostih, evidentira opravljeno delo, skrbi za evidentiranje, poroča o aktivnostih navzven.

4. Ali sodelujete in na kakšen način sodelujete z drugimi prostovoljci/prostovoljskimi organizacijami na lokalni, nacionalni in transnacionalni ravni?

Naša organizacija že dolga leta sodeluje z drugimi prostovoljskimi organizacijami v Evropi in svetu. Zveza ZŠAM Slovenije je povezana v evropsko združenje šoferjev I.A.G.H.S. in UICR. To sodelovanje poteka v združevanju interesov (stanovska vprašanja), medsebojni pomoči, na primer pravna pomoč, druge strokovne pomoči in seveda tudi prireditvah ter športnih tekmovanjih.

5. Kateri dejavniki po vašem mnenju vplivajo na organiziranje in izvajanje dobrega prostovoljnega dela?

Dejavniki so jasno zastavljeni cilji, ustrezna motivacija, jasno razdeljene naloge, dovolj prostovoljcev, ki so na voljo, da delo poteka lahkotno in ni prevelike obremenitve, učinkovita komunikacija, dovolj časa za priprave.

6. Kaj vas motivira pri vodenju prostovoljcev/prostovoljske organizacije?

Občutek pripadnosti, spoznanje, da je skupaj lažje in da več glav več ve, spoznanje, da več rok lahko več naredi in občutek povezanosti in tovarištva.

7. Kateri so po vašem mnenju ključni dejavniki uspešnosti pri prostovoljnem delu?

Dobri medsebojni odnosi in želja po druženju in po tem, da smo radi skupaj storijo, da je prostovoljno delo uspešno. Dobra seznanjenost s projektom, dobra komunikacija, preverjanje informacij pa samo še pripomorejo k temu.

8. Kako, na kakšen način pridobivate/ohranjate prostovoljce? Se članstvo veča ali manjša? Kdo se najpogosteje odzove? Kakšne so skupne značilnosti prostovoljcev?

Naši prostovoljci vedo, da niso številke. To jih zadržuje, zato ostajajo. To so starejši člani, ki pa žal počasi odhajajo, zaradi bolezni ali smrti. Trenutno naše članstvo še vedno upada in pot do mladih še iščemo. Skupna značilnost prostovoljcev je, da bi radi samo delali dobro in se ob tem dobro počutili. A če se nenehno soočajo z organizacijskimi težavami, kot so nerazumevanje, dezinformacije, spori, se tudi najbolj dobrovoljni med njimi, z leti počasi utrudijo, dvignejo roke in odidejo.

9. Ali v organizaciji prostovoljce izobražujete in na kakšen način?

Zaradi obsežne reorganizacije celotne organizacije je izobraževanja nekoliko manj.

10. Ali v organizaciji prostovoljce ocenjujete in na kakšen način? Jih nagradujete in na kakšen način? Kako prostovoljce motivirate za dobro opravljeno delo?

V naši organizaciji člani prejemajo različne plakete in priznanja in sicer za izkazano tovarištvo, za humanost, večletno delovanje, posebno prizadevno delo, dosežen straž in drugo. Prostovoljce ne ocenjujemo, saj je vsak prispevek neprecenljiv.

11. Kakšno je delo s prostovoljci v primerjavi z delom z redno zaposlenimi?

Delo prostovoljca se ne da oceniti, ker je neprecenljivo. Seveda se lahko ovrednoti in tudi se vrednoti, pa vendar še vedno ostaja neprecenljivo. Redno zaposlena oseba pa opravlja delo, ki je ocenjeno in zanj prejme plačilo. Pristop k prostovoljcu in delo s prostovoljci se ne more primerjati s pristopom in delom redno zaposlene osebe. Ko pristopiš k prostovoljcu rečeš: »Vabimo vas ...« Hvaležni bomo ...« »Ali bi lahko« »Vas smemo prositi ...« Ko pristopiš k redno zaposleni osebi, rečeš: »Treba je ...«, »Mora se ...«,

»Nujno je ...«, »Pričakuje se ...«. Med »Mora se ...« in »Ali bi lahko ...«, pa je razlika, zato je tudi pristop drugačen.

12. S katerimi ovirami in problemi se srečujete v vaši organizaciji? (Financiranje, upad prostovoljcev?)

Največja ovira v naši organizaciji je izpad iz systemskega vira financiranja. 90 let stara organizacija, ki je preživela vojno in doživela osamosvojitve je deležna zgolj ignorance. Česa takega si npr. v Veliki Britaniji ne bi privoščili.

13. Kaj za vas pomeni prostovoljstvo?

Prostovoljstvo je opravljati delo, ki plemeniti tvoje lastno življenje in tudi življenja drugih. Je delo, ki ga opravljaš zato, ker sam tako hočeš, saj ker se ob tem počutiš svobodnega. Svobodnega v tem, da delaš dobro.

14. Ste tudi sama prostovoljka?

Da.